

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 32.

Lördagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredning och möblering av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda jämte en i ämnet väckt motion;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa utskylder för det franska beskickningshuset i Stockholm;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av kontrollavgifterna för guld- och silverarbeten m. m.;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre andre styrmannen å ångfärjan "Malmö" S. P. Pihl från viss skadeståndsskyldighet;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Lindfors—Bosjöns järnväg;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för täckande av förluster å driften vid Trollhätte kanalverk och Södertälje kanalverk;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för postiljonen Karl Mauritz Jonsson från skyldighet att gälda vissa skadeståndsbelopp;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att påbörja anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater; samt

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående av Kungl. Maj:t meddelat uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiirunavaara och Gellivare malmberg.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Lindhagens* motion, nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtande nr 46, första lagutskottets utlåtande nr 21 och jordbruksutskottets utlåtande nr 38.

Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om ändringar beträffande riksdagens budgetbehandling m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 103, hade herr *K. G. Westman* m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida och på vad sätt ändringar borde vidtagas i de bestämmelser i rikets grundlagar, vilka rörde riksdagens budgetbehandling i syfte att åstadkomma, att budgetbehandlingen i riksdagen måtte komma att utmärkas av den större ändamålsenlighet, som vore önskvärd med hänsyn till de förhållanden, som nu rådde och under den närmaste framtiden kunde väntas inträda.

I en likaledes inom första kammaren väckt motion, nr 104, hade herr *Thulin* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av en utredning, huruvida icke sådana förändringar låte sig genomföras särskilt i fråga om riksdagens utskottsorganisation, att en effektiv förkortning av riksdagstiden i syfte att minska riksdagskostnaderna kunde vinnas och samtidigt större överskådlighet, enhetlighet och sammanhang i handläggningen av ärendena och särskilt av budgetärendena kunde åstadkommas, ävensom om framläggande för riksdagen av förslag till erforderliga grundlagsändringar.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skri-

velse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning rörande de åtgärder, som kunde påkallas till vinnande av ökad planmässighet i riksdagens arbete i överensstämmelse med de riktlinjer, som i utlåtandet angivits, och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Reservationer hade avgivits

1:o) av herr *Thulin*, som dock ej antytt sin mening;

2:o) av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att vissa delar av utskottets yttrande bort uteslutas resp. erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade;

3:o) av herr *Lyberg*, som ansett, att utskottets motivering bort hava den lydelse, som i hans reservation angivits;

4:o) av herr *K. G. Westman*, som i huvudsak instämt med herr *Reuterskiöld*; och

5:o) av herr *Fast*, som yrkat viss ändring av utskottets motivering.

Herr *Thulin*: Herr vice talman, mina herrar! Som motionär och reservant i den föreliggande frågan skall jag be att till en början få anföra några synpunkter. Denna fråga rör ju ett så pass viktigt ämne som spörsmålet om riksdagens utskottsorganisation och riksdagens budgetbehandling, med andra ord frågan om riksdagens arbetsformer. Jag vill då till att börja med erinra, att riksdagens arbetsformer, så som de för närvarande finnas, äro avpassade för en helt och hållet annan tid och andra förhållanden än de som nu råda. Riksdagsarbetets organisation är väsentligen densamma nu som vid statsskickets införande år 1809. Vår budgetbehandling är i allt väsentligt nu densamma som 1809 och likaså i huvudsak vår utskottsorganisation med de förändringarna, att två ständiga utskott tillkommit i jämförelse med vad som fanns 1809 och 1810, nämligen andra lagutskottet och jordbruksutskottet, samt att de tillfälliga utskotten tillkommit i stället för det fram till 1866 förekommande besvärs- och ekonomiutskottet. Arbetssättet har visserligen blivit betydligt mycket lättare nu i jämförelse med vad som var fallet före 1866, då ju tvåkamarsystemet har ersatt fyrståndsrepresentationen, men arbetsformerna — det är *det* som jag vill ha fastslaget — överensstämma i allt väsentligt med den grundritning, som uppdrogs i 1809 års regeringsform och 1810 års riksdagsordning. Med hänsyn till de grundväsentligt olika förhållandena nu och då kan det anses egendomligt, att icke större förändringar skett i riksdagens arbetsformer. Anledningarna härtill torde, såvitt jag kan förstå, få sökas i väsentligen två omständigheter. Först och främst torde orsaken ligga i den konservatism, som nästan alla parlamentarici lägga i dagen, då det gäller ändringar av bestående förhållanden i avseende på de parlamentariska arbetsformerna, men särskilt torde till den stellet, som karakteriserat alla våra arbetsformer, ha bidragit den omständigheten, att bestämmelserna om den svenska riksdagens arbetsformer så detalje-

Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.

(Forts.)

rat angivits i riksdagsordningen. Skälen till detta detaljerade angivande voro nog så plausibla, då statsskicket infördes. Man såg nämligen i dessa bestämmelser om arbetsformerna ett värn mot en konungamakt, som ville inkräkta på riksdagens rättigheter. Dessa skäl föreligga icke längre, sedan det svenska statsskicket, såvitt jag kunnat finna, blivit en parlamentarisk demokrati med monarkien allenast som en skyddande förklädnad. Det finns enligt min mening i själva verket intet skäl, varför icke riksdagen numera skulle, liksom representationerna i varje annat främmande land, införa de mera detaljerade bestämmelserna om sina arbetsformer i reglementariska föreskrifter. Härigenom skulle långt lättare kunna ernås sådana förändringar i dessa arbetsformer, att de kunde anpassa sig efter växlande krav i fråga om arbetsbelastningen. Såsom det nu är, fordrar nämligen en omläggning av arbetsformerna en tid av ända till fyra år för att kunna genomföras. Jag vill framhålla, att arbetsformerna icke kunna anses vara något så heligt, att de, trots olägenheterna, böra kvarstå orubbade. Arbetsformerna äro ju i själva verket till för att garantera ett sakligt gott resultat i fråga om riksdagens arbetsprestation. Men nu är det så, att riksdagens arbetsformer äro avpassade efter en helt och hållet annan tid och efter andra förhållanden, ja, då måste allvarliga fel vidlåda dessa arbetsformer. Utskottet har också i ingressen till sitt utlåtande särskilt understrukt detta. Utskottet säger sålunda: "Att brister i dessa hänseenden" — nämligen i fråga om själva arbetsformerna, metoderna för riksdagsarbetet — "för närvarande förefinnas, torde icke av någon förnekas. Utskottet vill erinra om att dylika brister under senare år vid upprepade tillfällen påpekats, och att förslag om åtgärder till deras avhjälpande från olika håll framförts. Särskilt har det klagats över att den starka anhopningen av ärenden mot slutet av riksdagen för den enskilda riksdagsmannen försvårar inträngandet i föreliggande frågor, och att detta icke minst gör sig gällande beträffande de särskilda budgetbesluten, vilkas räckvidd i förhållande till budgetbehandlingen i dess helhet han saknar möjlighet att överblicka. Likaledes har anmärkts, att önskvärd enhetlighet icke alltid föreligger, vare sig i den förberedande behandlingen av utskottsfrågor eller beträffande sambandet mellan utgifter och inkomster." Jag håller före, att den exemplsamling, som konstitutionsutskottet sålunda angivit, skulle kunna ökas med åtskilliga exempel till på brister i våra arbetsformer och arbetsmetoder. I de motioner, som föreligga till behandling under detta ärende, finnas otvivelaktigt åtskilliga ytterligare brister anförda, men utskottet synes mig vara inne på en felaktig väg, då utskottet endast exemplifierar och icke söker direkt angiva, i vilka olika avseenden brister föreligga.

I den motion, som jag väckt och som nu behandlas i föreliggande utskottsutlåtande, har jag sökt ange, vilka dessa brister äro, utan att på något sätt göra anspråk på, att jag skulle ha ägnat dessa brister en uttömmande behandling. Utskottet hade otvivelaktigt varit mera kompetent i detta avseende, men utskottet har enligt min mening under-

låtitt att uttömmande behandla just denna grundläggande fråga för behandlingen av dessa spörsmål, vilka bristerna äro. I den motion, som jag väckt, har jag sökt sammanfatta bristerna i väsentligen två huvudgrupper. Först och främst är riksdagsarbetet så lagt, att största möjliga arbetsprodukt på bästa möjliga sätt icke vinnes på minsta möjliga tid. Vidare är budgetbehandlingen så anordnad, att riksdagen beslutar utgifter utan att veta, om inkomsttäckning finnes för dessa utgifter, och då inkomsterna i slutet av riksdagen beräknas, kan det inträffa, att utgifter, beträffande vilka beslut först då fattas, beskäras kraftigare än andra utgifter, beträffande vilka beslut tidigare fattats. Det är möjligt, att det varit mindre lämpligt, att jag i min motion tagit upp till behandling bägge dessa spörsmål, för det första om möjligheten att utvinna bästa resultat av riksdagsarbetet på kortaste möjliga tid, och för det andra frågan om budgetbehandlingen, men enligt min mening sammanhånga dessa båda frågor väsentligen med spörsmålet om utskottsorganisationens anordning.

Beträffande frågan om det lämpligaste sättet att organisera riksdagsarbetet skall jag icke i detta sammanhang gå in på någon detaljerad behandling av densamma. Jag har redan i min motion angivit åtskilliga brister. Jag skall endast tillåta mig att nu framhålla en enligt min mening i ögonen fallande brist, nämligen det slöseri med arbetskraft, som, så vitt jag förstår, förekommer i mycket hög grad inom riksdagen. Jag vill särskilt framhålla den omständigheten, att av andra kammarens ledamöter 100 äro medlemmar och suppleanter i tillfälliga utskott, under det att 143 ledamöter äro medlemmar och suppleanter i ständiga utskott. Då de ständiga utskotten ha en så väsentlig del av riksdagens arbetsbörda, så framgår det enligt min mening, att man här på ett synnerligen olämpligt sätt ekonomiserat med riksdagens arbetskraft. Förhållandet kanske framgår ännu bättre, när jag säger, att av andra kammarens ledamöter 50 äro ordinarie medlemmar i tillfälliga utskott och 64 ordinarie medlemmar i ständiga utskott. Den grundläggande bristen är, enligt min mening, att vår utskottsorganisation så dåligt ekonomiserar med arbetskrafterna i riksdagen, och detta är enligt min åsikt den viktigaste eller en av de viktigaste orsakerna till det dåliga arbetsresultatet i avseende på tiden, som man så ofta klagat över. Arbetet är för närvarande så ordnat, att åtskilliga ledamöter av riksdagen tvingas att under riksdagen gå och slå dank, under det att andra äro överhopade med arbete och icke bli i tillfälle att så grundligt, som de önska, sätta sig in i frågor, som icke direkt tillhöra deras utskott.

Beträffande budgetbehandlingen skall jag icke vidare yttra mig, då jag föreställer mig, att följande talare torde komma att jämförelsevis utförligt belysa denna fråga.

Utskottet har emellertid icke gjort något väsentligt för att klarlägga bristerna i riksdagens arbetsmetoder, något som enligt min mening hade bort vara konstitutionsutskottets främsta uppgift i den föreliggande frågan, ty först om man har bristerna klart och tydligt blottlagda, kan man göra klart för sig, vilka medel man skall tillgripa för

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

att råda bot på dessa brister. Det hade varit min tanke, då jag väckte min motion, att utskottet i anledning av densamma skulle ha kommit att upptaga till undersökning, vilka de olika oförtydbara bristerna i våra arbetsmetoder äro, men det har utskottet nästan helt och hållet underlåtit. Min tanke hade varit, att utskottet efter ett fastställande av i vilka avseenden brister i arbetsmetoderna föreläge skulle ha anhållit om en förutsättningslös, allsidig utredning om vilka åtgärder, som borde tillgripas, utan att på något sätt binda varken sig eller riksdagen för vissa sådana utvägar. I stället har utskottet, utan att klarlägga bristerna, tagit ståndpunkt till vissa åtgärder och därvid förordat en del åtgärder och förkastat andra utan att ägna dessa senare, förkastade åtgärder den allsidiga och förutsättningslösa prövning, som enligt min mening hade varit erforderlig. Utskottet har sålunda föreslagit en del detaljreformer utan att göra klart för sig, huruvida dessa detaljreformer kunna passas in i systemet utan jämkning på andra håll. Utskottets hela reformprogram är därför ett oenhetligt, osystematiskt upptagande av vissa reformfrågor, och man saknar det fasta, klara grepp på saken, som är nödvändigt för att vinna det syfte, som utskottet lika mycket som jag vill vinna, nämligen en förbättring av riksdagens arbetsmetoder. Jag hade icke alls tänkt mig, att utskottet skulle ställa sig bakom de reformuppslag, som jag i min motion har angivit. Jag ville i motionen allenast visa, att det enligt min tanke fanns vissa utvägar för att komma ifrån det nuvarande ohållbara tillståndet, men jag hade, det får jag säga, aldrig tänkt mig, att utskottet skulle — jag ber om ursäkt för uttrycket — så förfuska min tanke om en förutsättningslös och allsidig utredning, att utskottet plockade ut vissa reformuppslag såsom de där borde upptagas och utdömde andra såsom omöjliga. Jag kan icke beteckna utskottets åtgärd i detta avseende såsom annat än ett slags konstitutionellt kvacksalveri, som vilar på en mycket bristfällig diagnos. Jag hade också trott, att man skulle vara tillräckligt varnad för att gå den väg, som utskottet här har föreslagit. Redan tidigare ha vi i avseende på riksdagens arbetsmetoder varit inne på detta konstitutionella kvacksalveri genom vidtagande av vissa partiella reformer i avseende på riksdagens arbetssätt. Jag vill erinra om att vid 1908 års riksdag förelåg till behandling ett uppslag om ändring i vissa avseenden av riksdagens arbetssätt i anledning av ett betänkande om åtgärder för beredande av lätnader i riksdagsarbetet, åtgärder, vilka blevo beslutade av 1908 års riksdag och sedermera genomförda av 1910 års riksdag. 1917 voro vi inne på samma väg, då i anledning av ett betänkande om åtgärder för beredande av lätnader i riksdagsarbetet vissa sådana åtgärder beslutades, som trädde i tillämpning vid 1918 års riksdag. Dessa de partiella reformernas strät är, så vitt jag kan förstå, mycket olämplig och har av erfarenheten visat sig vara olämplig. Jag har därför ansett, att utskottet hade bort tillstyrka en förutsättningslös, allsidig utredning om de åtgärder, som borde vidtagas. Detta mitt yrkande har emellertid icke vunnit avseende från konstitutionsutskottets sida. Jag skall icke driva detta yrkande här i kammaren, men jag tror,

att erfarenheten kommer att ge vid handen, att den ståndpunkt, som jag intagit, i längden skall visa sig vara den hållbara, och att man förr eller senare kommer att få övergå till en sådan förutsättningslös, allsidig utredning.

Till konstitutionsutskottets förevarande betänkande äro fogade åtskilliga reservationer. Jag vill säga, att dessa reservationer gå utöver den ram, som konstitutionsutskottet har uppdragit för utredningen, och då i dessa reservationer äro upptagna tankar, som jag har framhållit i min motion, är det givet, att jag för min del, därest yrkanden om bifall till dessa reservationer framställas, kommer att biträda dem. Det är endast till en reservation, herr vice talman, som jag skall be att direkt få yrka bifall, alldenstund det är möjligt, att intet bifallsyrkande beträffande densamma kommer att från annat håll framställas i kammaren. Det är det av herr Fast som punkt 5 bland reservationerna upptagna yrkandet, att man också skulle i utredningen upptaga en undersökning om lämpligheten av jordbruksärendenas överflyttning från jordbruksutskottet till statsutskottet i syfte att få till stånd den enhetliga budgetbehandling, som jag i min motion har gjort mig till talesman för.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Herr Reuterskiöld: Herr vice talman, mina herrar! I den fråga, som nu föreligger, tillhör jag delvis utskottsmajoriteten, men är på samma gång reservant. Jag tillhör majoriteten i de delar, som den föregående ärade talaren egentligen uppehållit sig vid, men jag är reservant i en annan del, en principfråga, som jag anser vara rätt så viktig. När jag nu begärt ordet, så har det varit för att först beröra de synpunkter, som den föregående ärade talaren anlagt, och mot dem framställa vissa erinringar, och därefter med några ord framhålla min huvudreservation.

När utskottet hade att behandla dessa frågor, förelågo två motioner, den ena av herr K. G. Westman och den andra av herr Thulin. Båda dessa motioner överensstämde däri, att de hade till syfte att möjliggöra en förändrad behandling av budgetsärendena. Herr Thulins motion syftade längre. Den avsåg också hela utskottsväsendet, utskottsorganisationen, även i den mån denna icke hade sammanhang med budgetbehandlingen. Naturligtvis kunde man i konstitutionsutskottet icke antaga, att i en sådan motion två olika saker skulle vara sammanförda, då det grundlagsenligt skall vara en motion för varje särskild fråga, och utskottet måste således enligt min uppfattning behandla herr Thulins motion såsom väsentligen inriktad på budgetsärendena. Av allt att döma var detta huvudsaken, och ur denna synpunkt har utskottet också behandlat motionen. När då i en av de avgivna reservationerna, herr Lybergs reservation, till vilken motionären nyss hänvisade i vissa delar, upptagits frågan om utskottsväsendets behandling och utbrytning ur grundlagarna, så vill jag i denna punkt endast säga, att jag ej tror, att erfarenheten hittills har visat, att det är någon så synnerligen stor fördel att ur grundlagen utbryta vissa där befintliga bestämmelser och överlämna deras reglering åt en särskild stadga. En gång bröto vi

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

ut ur grundlagarna frågan om statsdepartementens benämning och antal och satte dessa i en särskild stadga. Jag vet icke, om denna utbrytning var så synnerligen nödvändig för att åstadkomma förändringarna, och det kan ju visserligen hända, att man nu åter skulle önska ändra departementens antal. Jag tror, att erfarenheten, åtminstone för konstitutionsutskottet som har att granska bl. a. handelsdepartementets protokoll, ganska klart pekar i den riktningen, att åtskilligt av den n. v. departementsindelningen kunde saklöst försvinna. Men icke är det nu lättare än förr att ändra departementsindelningen. Sakens natur, omständigheternas makt gör, att en förändring trots skedd utbrytning ur grundlagen ändå ej kan så hastigt och lustigt genomföras som man menade skulle vara möjligt, då man satte bestämmelserna i denna särskilda stadga. Och detsamma gäller om riksdagens utskottsväsen: vare sig det står i grundlagen eller i en särskild stadga, en gång bildat är det lika orubbligt och lika svårt att ändra som departementsindelningen. Och om vårt svenska utskottsväsen har historiskt utbildat sig under så lång tid som skett och kommit i den form det har, så tror jag, att det är att taga sig vatten över huvudet, om man riktar sitt reformnit mot utskottsorganisationen i dess helhet. Man kan ändra på en eller annan punkt. Man kan ändra grundlagen för att möjliggöra en kanske därav eljest hindrad utveckling av praxis, men jag tror, att vi aldrig med utsikt till framgång kunna sätta oss och skriva helt nya lagregler efter ens bästa teoretiska recept rörande utskottsväsendet. Det som grundlagen har att göra är endast att slå fast den utveckling, som en gång har blivit till och möjliggöra dess självreformering genom praxis. Därför kan jag för min del icke gå med på herr Lybergs reservation. Och jag kan icke heller gå med på den tankegång, som dikterade den föregående ärade talarens yttrande. När han säger, att man borde ha begärt en förutsättningslös, allsidig utredning utan att binda sig och riksdagen vid några särskilda linjer, så hemställer jag ändå, huruvida detta kan vara det mest önskliga i en fråga, som så intimt angår riksdagen själv, riksdagens eget arbete. Helst bör väl riksdagen själv, om den begär utredning, också ge några direktiv för denna och några verkliga riktlinjer för utredningen rörande sina önskade arbetsformer. Jag tror, att konstitutionsutskottet här har valt den lämpligaste vägen, då utskottet självt prövat och sovat och för kamrarna framlagt sin uppfattning i saken, pekat på de linjer, som utskottet anser vara framkomliga, och påpekat, vad det anser icke böra undersökas, även om jag för min del icke kan i allo gilla de sålunda angivna linjerna.

Den föregående ärade talaren sade också, att vi redan ha prövat de partiella reformernas väg, och att det kan vara på tiden att gå in på de totala reformernas. De partiella reformerna ha visat sig bristfälliga och omöjliga. Ja, om den ärade talaren menar, att de partiella reformer, som vidtagits till riksdagsarbetets förkortande, förenkling och underlättande ha varit ändamålslösa, d. v. s. icke lett till åsyftat resultat, utan tvärtom, så ger jag honom mycket gärna rätt. Men därav följer icke, att partiella reformer över huvud taget äro omöjliga eller olämpliga.

liga, utan endast att *dess* partiella reformer, det *innehåll* dessa partiella reformer fått, varit ganska misslyckat. Man skall icke kasta ut barnet med badvattnet, och därför att vissa partiella reformer misslyckats, följer väl icke, att alla partiella reformer också äro dömda att misslyckas. Först måste man väl ändå visa, att felet ligger däri, att de varit partiella. I den bevisningen har talaren brustit.

Om åtgärder för ökad planmässighet i riksdagens arbete.

(Forts.)

Om jag härefter granskar utskottsbetänkandet sådant det föreligger i majoritetens förslag, så kan jag likväl å andra sidan icke värja mig för, att just det, som den ärade talaren framhöll med avseende på reformen från 1910 års riksdag, nu går igen i utskottsmajoritetens betänkande. Det är de små rätt så betydelselösa stegen med blott formella reformer, som i själva verket karakterisera både detta senare och det förra. När utskottet t. ex. på sid. 7 talar om, att det vore så nyttigt om kamrarnes ledamöter finge vissa översikter, som uppgöras inom statsutskottet rörande statsregleringsverksamhetens fortskridande, så har jag icke velat direkt reservera mig mot punktens intagande, fast jag yrkat, att den icke måtte tagas med. Det är ett sådant där typiskt uttryck för vad utskottsmajoriteten anser kunna bjudas och göras. Icke tror jag att någon kammarledamot eller åtminstone icke det stora flertalet av kammarledamöterna genom dessa översikter, som var och en helt enkelt lägger till handlingarna, kommer att få en större klarhet rörande statsregleringsarbetets fortskridande. Men naturligtvis kan man göra reformen, och naturligtvis kan det se ut, som om därigenom verkligen åstadkommes en förbättring, åtminstone i upplysningsväg. Vad utskottsmajoriteten för övrigt förordat är blott liknande små steg, små råd och anvisningar hit och dit, som skulle kunna sättas in på vissa punkter, men jag kan inte se, att alla dessa små åtgärder över huvud taget äro av någon betydelse, *så vida de icke sättas i sammanhang med en verklig huvudsak*, och huvudsaken — ja, den har utskottet hoppat förbi. Det, som varit grundtanken i båda de motioner utskottet här haft att behandla, har varit frågan om en principiell förändring i behandlingen av budgetärendena, och i den punkten har jag tillåtit mig göra en reservation.

När kamrarna för några dagar sedan beslöto att bevilja de högre dyrtidstilläggen och sålunda öka staten med en 20 miljoner kronor, var det ju mången, som sporde sig själv: var skola pengarna tagas? Och helt nyss gick genom pressen ett meddelande, att Kungl. Maj: t utfärdat importförbud på kaffe. Det är ett varsel om en höjning av kaffetullen. Jag undrar emellertid, huruvida det är alldeles säkert, att därest frågan om kaffetullens höjning eller icke höjning hade behandlats *samtidigt* med frågan om dyrtidstilläggen, utgången i fråga om dyrtidstilläggen blivit den, som den nu blev. Och om vi se tillbaka på de riksdagar, som förflutit närmast före den innevarande, finna vi, att samma situation gång efter annan förelegat. Man har beviljat ett anslag, men man har icke sett det i dess budgetära sammanhang med en till slutlig fastställelse framlagd inkomstberäkning från bevillningsutskottet, och så har man tänkt att det blir väl alltid någon råd, och man får väl slå ner på

Om åtgärder för ökad planmässighet i riksdagens arbete. något annat anslag, om det behöves, och så har man beviljat för mycket. Det kan ju inte förnekas, att en dylik ställning i längden blir ohållbar, förutsatt att dessa förhållanden komma att fortfara.

(Forts.) Man kan invända mot ett sådant resonemang, att vi leva i onormala tider, i kristider, som väl ändå en gång skola ta slut, och i normala tider behöva vi inte ha det så, då tar man inkomstberäkningen sådan Kungl. Maj: t gjort den; den kommer sannolikt i stort sett att stå sig. Man vet då ungefär vad den tillåter och vad den icke tillåter i fråga om utgifter, och därefter kan man ju rätta sig.

Men det är två fel med detta resonemang. Det ena är, att vi inte alls veta, hur länge denna onormala tid kommer att vara, och efter erfarenheten att döma ha sådana onormala perioder varit nog så långvariga. Och det andra är, att även om normalare tider skulle inträda, så kan riksdagen likväl på enskild motionärs förslag öka anslag med stora belopp, med många miljoner kronor, och då är det inte heller sagt, att de av Kungl. Maj: t beräknade inkomsterna räcka till. I dessa onormala tider tar visserligen riksdagen i regel inte mycket, som kommer fram motionsvis, men å andra sidan hålla i dessa onormala tider Kungl. Maj: ts inkomstberäkningar från januari alls ej streck i maj månad, och därför är det inte säkert, att ens de inkomster, Kungl. Maj: t själv beräknat för de utgifter Kungl. Maj: t begärt, också komma att verkligen finnas. Det kan då inte sägas annat, synes det mig, än att det vore önskvärt, att man kunde få behandla budgeten såsom en helhet och därvid vara obunden av föregående beslut, i den mån det gäller anslag av viss beskaffenhet.

Utskottet ser häri ofantligt stora faror. Utskottet utgår ifrån den mycket skeva föreställningen — jag skulle nästan vilja kalla den en outrotlig vanföreställning — att en sådan här förnyad behandling av budgeten ur budgetär synpunkt skulle innebära, att det sammanbragta budgetsresultatet ånyo upplöstes i sina enskildheter för att undergå enahanda procedur ännu en gång. Vill man slå ihjäl ett förslag och utmåla det på det för ihjälsläendet lämpligaste sättet, så är detta ju en sak, en annan sak är frågan, om utmålandet och beskrivningen verkligen äro riktiga, och här måste jag under hänvisning till vad jag i min reservation anfört säga, att i detta fallet den rakt inte är riktig. Det gäller över huvud taget icke att om igen pröva några som helst anslagsfrågor såsom fristående sådana eller pröva dem ur deras egen lämplighetssynpunkt, utan det gäller endast att pröva, huruvida de belopp, med vilka de äro beslutade att utgå, verkligen kunna täckas, när det gäller att få debet och kredit att gå ihop. Och då ställes man inför valet, om man vill minska den en gång beslutade utgiften eller skaffa ett nytt täckningsmedel genom en ny beskattning eller upplåning eller annorledes.

Det förefaller mig, som om de förberedande beslut, om vilka utskottet här talat, i själva verket icke äro "förberedande" alls. De äro lika definitiva som nu. Det är bara den skillnaden, att de skulle kunna upptagas till förnyad prövning ur en annan synpunkt än den, ur vilken de förut varit prövade. Såsom förhållandena nu äro i den svenska riks-

dagen, kan ju icke debatt upptagas ånyo från riksdagens sida om ett förslag, som riksdagen en gång avgjort. Men icke förty äro alla statsregleringsbeslut, alla anslagsbeslut, även enligt nu gällande svensk rätt villkorliga. De äro gjorda beroende av villkoret, att statsregleringen kommer slutligt till stånd, och om den icke kommer slutligt till stånd, äro de utan all verkan. Denna villkorlighet innebär icke nu någon möjlighet till förnyad prövning, men den skulle kunna i praxis utvecklas till att också få innebära möjlighet till viss förnyad prövning. Och då tycks det mig, som om det vore ett ganska naturligt steg i utvecklingen, om riksdagen nu ville undersöka eller hos Kungl. Maj:t begära en undersökning, huruvida detta utvecklingssteg skäligen bör tagas. Det gäller bara frågan, huruvida det finnes möjlighet därtill nu, eller om vi skola vänta ännu en tid med att taga detta steg, att göra de redan på visst sätt villkorliga besluten villkorliga även i den meningen, att de göras beroende av att budgeten går ihop. Hittills äro de beroende av villkoret, att budgeten kommer till stånd, hurudan den än blir. Men nu skulle de göras beroende av villkoret, att budgeten går ihop och att riksdagen får frihet att i det ögonblick, då den kan överblicka det hela, pröva, om den vill eller icke vill stanna vid alla givna anslag, trots det höga belopp, till vilket man då kommer.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*
(Forts.)

Nu är förhållandet emellertid det, att man också säger — utskottet anser det som ett biskäl och icke såsom ett huvudskäl — att omläggningen av budgetsåret har medfört nödvändigheten, att de successiva besluten rörande statsregleringen icke blott expedieras till Kungl. Maj:t utan även av Kungl. Maj:t, och att detta sker delvis i maj, delvis i juni. Man menar, att här ligger ett hinder för budgetsbehandling på det av mig förordade sättet. Nej, ingalunda mera än nu. Det bleve inte omöjligare då än det är nu att expediera alltsammans och låta det förarbetas, ty i de allra flesta fall komma inga ändringar att ske. Det förberedande arbetet kan Kungl. Maj:t därför sätta i verket, oavsett hur budgetsbehandlingen till sist ordnas. Men Kungl. Maj:t kan icke *utfärda* någonting, förrän det är klart, vad riksdagen verkligen stannar vid; och om det blir en förändring på en eller annan punkt, är det likvisst icke någonting, som medför, att hela arbetet behöver göras om — lika litet som nu. Även om denna anordning icke skulle annat än undantagsvis komma att tillämpas, vore den dock en säkerhetsventil, som det svenska riksdagsarbetet behöver och som den svenska budgetbehandlingen icke i längden kan undvara. Jag har litet svårt att förstå, hur det över huvud taget här i Sverige skulle vara svårare och mera nedsättande för riksdagen att behandla ett ärende på detta sätt än det är i främmande länder att behandla en fråga t. ex. i tre läsningar och stanna vid olika beslut i dessa olika läsningar. Det bidrar icke ett spår att minska auktoriteten eller att undanskjuta konsekvensen.

Jag kan för min del icke dela de radikala synpunkter på utskottsväsendets omläggning, som motionären i den frågan har framställt, och icke heller omfatta ens utskottets mening rörande bankoutskottets ombildning, men jag måste medgiva, att i samband med en utredning

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

rörande budgetärendenas behandling även bör upptagas de därmed med nödvändighet sammanhängande frågorna om utskottsväsendet, dock att inga andra ändringar i grundlagarna genomföras än som äro behövliga för att möjliggöra en enhetlig budgetbehandling. Vår svenska budgets-rätt är i själva verket icke skriven rätt, utan den bygger på några få korta grundlagsstadganden och har utvecklats sig helt genom praxis. Vad jag skulle anse som mest naturligt för riksdagen det vore att nu allenast möjliggöra en fortsatt utveckling på den grund, som nu före-finnes, en fortsatt utveckling av praxis alltså, genom undanröjande av hindren för den fria utvecklingen i praxis. Under dessa förhållanden måste jag för närvarande yrka bifall till min reservation och utskottets kläm, ty detta utskottsutlåtande har också den egendomligheten, att kläm-men i själva verket hänvisar på motiveringen på så sätt, att hela moti-veringen går in i klämmen. Därför utmynnar formellt mitt yrkande i samma kläm som utskottets, fastän det hänvisar till ett annat innehåll i motiveringen, och jag anser mig sålunda kunna yrka bifall helt enkelt till min reservation.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och över-tagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lyberg: Herr talman! Den föregående ärade talaren har icke inskränkt sig till att försvara den reservation, han fogat vid utskottets betänkande, utan han har också rätt vidlyftigt försvarat utskottets ståndpunkt mot alla andra reservationer. Då detta senare försvar torde komma att utförligt fullgöras av utskottets ordförande, skall jag icke följa den föregående talarens exempel, men då han började sitt anfö-rande med att visa mig den uppmärksamheten att rätt ingående behandla min reservation, kan jag icke underlåta att kvittera uppmärksamheten. Herr Reuterskiöld föreslår, att vi skola i våra grundlagar införa en be-stämmelse, enligt vilken riksdagen skall vid den slutliga budgetbehand-lingen vara oförhindrad att till förnyad prövning upptaga tidigare under riksdagen fattade beslut i anslagsfrågor. Herr Reuterskiöld säger visser-ligen, att det icke är sant, att de tidigare besluten under sådana förhål-landen måste betraktas såsom preliminära. De skulle vara lika mycket definitiva som nu, men vid budgetbehandlingen skulle man pröva ansla-gen från nya synpunkter. Jag kan icke se annat än att detta är en lek med ord. Herr Reuterskiöld kan naturligtvis icke hindra en riksdagens ledamot att, då han tager ståndpunkt vid frågans slutliga behandling, lägga samma synpunkt på densamma som han hade från början. I själva verket skulle bestämmelser av denna innebörd medföra ett system med dubbla läsningar — jag vet att herr Reuterskiöld icke vill kalla det så — eller åtminstone innebära, att man bygger en inkörsport för ett dylikt system; och detta har herr Reuterskiöld själv nyss indirekt erkänt. Herr Reuterskiöld är, såsom jag fattat honom, en synnerligen konservativ man, då det gäller ändringar i våra författningar, åtminstone om dessa ändringar ifrågasätts av andra än av honom själv. Men om herr Reuter-

skiöld någon gång verkligen gripits av en idé, låter han gärna murarna ramla, och så synes det mig vara i detta fall. Om hans system skulle genomföras, så kunde det icke gärna ske utan att antingen första kammarens ställning som maktfaktor vid budgetens upprättande utplånas eller också hela vårt riksdagsarbete i högsta grad förlänges. Hans system innebär uppenbarligen, att i vardera kammaren skola kunna förekomma om en och samma anslagsfråga dubbla debatter, dubbla voteringar och — sist, men icke minst — dubbla gemensamma voteringar, allt detta under förutsättning att första kammaren fortfarande skall vara med om att behandla dylika frågor.

Jag vill visserligen icke förneka, att i och för sig åtskilliga fördelar, och till och med mycket avsevärda sådana, äro förenade med ett sådant system, men då jag för min del icke kunnat gå med på det, så är det därför, att som sagt riksdagsarbetet, om icke samtidigt andra mycket vittgående ändringar i vår författning ske, skulle komma att i hög grad förlängas. Jag tror, att riksdagen till sist, för att komma till en bättre budgetbehandling utan avsevärt förlängt riksdagsarbete, måste slå in på den linjen, att en bestämmelse införes i grundlagen, enligt vilken vissa grupper av ärenden få passera riksdagen och anses hava varit föremål för en definitiv positiv behandling, såvida icke någon kammarens ledamot yrkar på saklig behandling. Emellertid är det tämligen tydligt, att opinionen ännu icke är mogen för en sådan åtgärd; och jag anser det då naturligt, att utskottet icke velat giva anvisning på denna utväg.

Jag har emellertid begärt ordet för att med några ord försvara den reservation jag själv fogat vid utskottets betänkande. I en av de motioner, som utskottet i ett sammanhang behandlat, har yrkats, att man för att lättare kunna anpassa utskottsarbetet efter statsförvaltningens växlande gestaltning och utveckling skulle ur grundlagarna utbryta och i en särskild stadga intaga en del av bestämmelserna om de utskott, som skola finnas, och om fördelningen av arbetet mellan utskotten. Motionären säger, att han gör detta yrkande i huvudsakligt syfte att vinna en effektiv förkortning av riksdagstiden och minska riksdagskostnaderna; och då motionären föreslår den av mig biträdda utvägen, har han därmed velat skapa en inkörsport, genom vilken man lättare skulle kunna komma till en förnuftigare utskottsorganisation och kunna komma dit utan att eventuellt behöva, såsom han själv anmärkte i sitt anförande, vänta fyra år för att genomföra en klok omorganisation, om förslag därom en vacker dag skulle komma fram. Och man kan tillägga: om man genom grundlagsändring besluter sig för en ny organisation, som sedermera befinnes vara en dumhet — även riksdagen kan ju någon gång begå dumheter — kan man under nuvarande förhållanden nödgas vänta fyra år för att rätta till dumheten.

Under sådana förhållanden och då det ingalunda är så, att dessa bestämmelser böra från ren statsförfattningssynpunkt hava sin plats i grundlagen, har jag ansett mig böra giva min anslutning till ifrågavarande motion i vad den avser ett dylikt yrkande om utbrytning av vissa bestämmelser ur grundlagen. Emellertid vill jag icke förvirra behand-

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

lingen av ärendet genom att yrka bifall till min reservation. Jag har därtill en särskild anledning i den omständigheten, att utskottet i själva verket icke tagit avstånd från en utredning om vissa bestämmelsers utbrytande eller över huvud taget sagt något om att ett sådant tillvägagångssätt icke skulle vara fördelaktigt. Utskottet har — vilket herr Reuterskiöld sökte försvara — inskränkt sig till att säga, att denna fråga icke bör komma till behandling *i sammanhang med frågan om en förändrad budgetbehandling*. Jag upprepar att det i själva verket icke är väsentligt med hänsyn till budgetbehandlingen, som yrkandet i motionen blivit framställt, utan, om man genomläser klämman, som är intagen på sid. 1 i betänkandet, finner man, att huvudsyftet varit riksdagstidens förkortning och riksdagskostnadernas nedbringande. Jag kan icke neka till, att under sådana förhållanden motionärens förslag och det svar utskottet giver på detsamma förhålla sig till varandra ungefär som "god dag" till "yxskaff". Men samtidigt som jag fastslår, att utskottet i sitt betänkande icke uttalat sig mot en utredning av den fråga, varom jag här talat, icke ställt sig avvisande däremot, i den mån en sådan utredning icke komme att fördröja utredningen om budgetbehandlingen, har jag däri en särskild anledning att helt enkelt rösta för bifall till utskottets utlåtande.

Herr S w a r t z: Herr talman, mina herrar! Frågan om en omläggning av riksdagsarbetet har ofta varit å bane, och försök till denna frågas lösning hava gjorts i både den ena och den andra riktningen. Frågan har oupphörligt kommit tillbaka, och så har fallet blivit även i år. Jag måste från början erkänna, att jag icke kan finna, att de riktlinjer, som konstitutionsutskottet här angivit för en förnyad utredning av frågan, äro av den beskaffenhet, att de möjligen skulle kunna leda till en bättre ordning i förevarande hänseende än den som nu är för handen. Jag skall något litet sysselsätta mig med vad utskottet här föreslår.

Utskottet föreslår bland annat, att det skulle etableras ett bättre samarbete mellan stats- och bevillningsutskotten på ett tidigare stadium av riksdagen än som nu brukar äga rum. Ja, det har jag naturligtvis ingenting emot, men jag får såsom ledamot och något så när erfaren ledamot av statsutskottet och särskilt av den avdelning inom detsamma, som speciellt har att handskas med frågor, som också delvis kunna sägas höra till bevillningsutskottets behandling, säga, att utbytet av samarbetet just icke varit så vidare glänsande, och att jag icke tror, att det skulle bli bättre, för den händelse man ville tvinga utskotten till att sammanträda oftare än nu är fallet. Det skulle ju alltid upptaga tid, och jag tror icke, att det skulle komma att leda till en förkortning av utskottsarbetet. Det kan ju i teorien synas tillfredsställande, men såsom praktikus förefaller det mig, att de praktiska skälen för att icke anbefalla samarbete av denna beskaffenhet äro mera talande än de teoretiska skäl, som skulle tala för en sådan utveckling.

Nu säger utskottet vidare, att man bör avgiva regelbundna redogö-

relser för budgetarbetets fortgång. Så vitt jag uppfattade den föregående ärade talaren på upplandsbänken, så förklarade han, att han för sin del gått med på detta, fastän han icke var vidare förtjust däröver och fastän han icke vidare trodde på det. Han trodde, att det endast skulle komma att öka samlingen av papper i papperskorgarna hos ledamöterna i riksdagens kamrar, och det är icke utan att jag tror detsamma. Jag tror icke, att sådana redogörelser skulle bliva till någon särskild glädje för andra än dem, som speciellt hava med dessa frågor att göra och som hava ansvaret för desamma, d. v. s. statsutskottets ledamöter. För övrigt har jag icke någonting emot om man på detta sätt vill öka riksdagens tryckningskostnader.

Jag kommer nu till den mera viktiga frågan, den mera speciella frågan om jag så får säga. Det är ju så, att en överflyttning av en del utgiftsärenden ägt rum — jag tror att det var 1909, som bland annat pensionsfrågorna överflyttades från statsutskottet till bankoutskottet för att i sin mån befria statsutskottet från en del arbete. Nu vill man flytta tillbaka dessa ärenden och har anfört härför det principiella skälet, att pensionsfrågor så nära hänga tillsammans med lönefrågor, och då lönefrågor i allmänhet behandlas av statsutskottet, böra, säger man, även pensionsfrågor behandlas av samma utskott. Ja, för all del jag erkänner, att det finnes ett verkligt samband mellan dessa båda slag av frågor, det måste man säga, om man ser dem ur denna synpunkt. Men det visste man i lika hög grad, när man gjorde denna ändring — det är ingen ny upptäckt — men ändå gjorde man ändringen, därför att man trodde, att dessa ärenden vore av den beskaffenhet, att de icke nödvändigtvis behövde behandlas av statsutskottet, utan att de i stället kunde läggas under bankoutskottet. Nu har bankoutskottet haft dessa ärenden under åtskilliga år och vant sig vid dem. Jag satt i bankoutskottet, när dessa ärenden först kommo över dit, enär jag såsom nyss avgången ledamot av statsrådet icke var värdig att komma in i statsutskottet — det fick man på den tiden icke göra förrän efter två à tre år, men nu går det fortare — och jag erkänner, att de synpunkter, som då gjorde sig gällande inom bankoutskottet vid behandling av pensionsfrågor, voro andra än de, som statsutskottet förut funnit vara de riktiga. Jag är icke säker om, att statsutskottet numera håller precis på samma synpunkter som det gjorde på den tid, då detta utskott behandlade pensionsfrågorna. Statsutskottet har nog såsom vi alla förändrats. Emellertid har bankoutskottet under den tid, som förflutit efter 1909, mer och mer vant sig vid dessa frågor handläggning, och det synes mig, som om dess medlemmar kommit in i saken på ett sådant sätt, att det icke kan vara praktiskt att nu, när de blivit vana, taga ifrån dem dessa frågor för att återigen lägga desamma under statsutskottet, som kanhända glömt dem och som också har annat att göra, som kanske är viktigare. Det synes mig vara en omflyttning, som man icke kan rekommendera.

Jag förstår mycket väl, varför detta förslag kommit fram. Det måste ses i sammanhang med nästa fråga, som är den viktigaste av alla, nämligen att från statsutskottet skulle till bankoutskottet överflyttas frågor

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

*Om utgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

om de affärsdrivande verken utom lönefrågor. Varför skulle detta ske? Jo, därför att t. ex. de utgifter för kapitalökning, som huvudsakligen äga rum inom de affärsdrivande verkens verksamhetsområde, i allmänhet bestridas av lånemedlen. Därför att bankoutskottet har med riksgäldsärendena att göra och riksgäldsverket upplånar pengar, skulle dessa frågor gå till bankoutskottet. Ja, mig synes detta vara en något formell syn på tingen, att bankoutskottet skulle handlägga de ärenden, varom här är fråga, därför att medel till vissa slags utgifter skulle anskaffas genom upplåning, och därför att bankoutskottet har att göra med riksgäldsverket, som verkställer upplåning. För min del får jag säga, att detta icke är det huvudsakliga, icke är kärnpunkten i en fråga av denna beskaffenhet. Kärnpunkten är frågan om utgifterna i och för sig, om de äro befogade, i vilket omfång de böra göras, om det kan göras någon besparing, eller om man kan skjuta upp hela utgiften. Det är huvudsaken. Och för min del får jag säga, att ingenting blivit ådagalagt och att ingenting kan ådagaläggas så att jag för min del åtminstone blir övertygad om, att frågornas handläggning ur den synpunkten komma att vinna genom att tagas från statsutskottet och läggas under bankoutskottet. Jag tror, att en av de viktigaste uppgifter, för så vitt man icke rent av kan säga den allra viktigaste uppgift, som åvilar statsutskottet, är att behandla dessa frågor, och dessa frågor kräva en samvetsgrann prövning. Det finnes naturligtvis intet tvivel om, att dessa frågor inom bankoutskottet skulle komma att underkastas en så noggrann och ingående prövning som möjligt, men denna prövning kan aldrig bliva så grundlig inom bankoutskottet som inom statsutskottet, därför att bankoutskottet för närvarande, och jag förmodar att det kommer att bliva så även i framtiden, icke arbetar på avdelningar utan endast i plenum. Inom statsutskottet är det så, att där sker behandlingen av dessa frågor på ett mycket grundligt sätt först på avdelningen och sedermera i plenum. Detta giver bättre garanti än mycket annat. Det innefattar, kan man säga, åtminstone med avseende på dessa utgifter ett slags dubbel budgetsbehandling, som man nu vill avstå ifrån samtidigt som man vill få en sådan genomförd på andra områden. Dessa båda synpunkter synas mig icke stå i rätt förhållande till varandra.

Nu vill man, som sagt, lägga under bankoutskottet alla frågor, som röra de affärsdrivande verken med undantag av lönefrågor. Vad äro då de affärsdrivande verken för någonting? Därom fingo vi definitivt besked år 1911, när omläggningen av budgeten ägde rum, och enligt den bestämda definition, som riksdagen då godtog, är det järnvägar, telegraf, post, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen. Detta kan måhända tjäna till någon upplysning för den ärade talaren på upplandsbanken, som i sin reservation uttalat tveksamhet om huruvida domänstyrelsen vore att hänföra till de affärsdrivande verken. Riksdagen har räknat domänstyrelsen till dessa verk. Är det då meningen att frågor rörande domänverket utom lönefrågor hädanefter skola läggas under bankoutskottet? Nej, säger man, det är icke meningen, ty det lånas icke pengar till domänstyrelsens utgifter. Är en sådan uppdelning berättigad och hållbar, och kan man antaga, att

den i framtiden skulle komma att bli orygglig? Jag vill erinra om, att år 1916, tror jag det var, riksdagen begärde en utredning hos Kungl. Maj:t angående frågan, vilka utgifter särskilt för kapitalökning som borde bestridas med lånemedel och vilka som borde bestridas med skattemedel. Om jag icke missminner mig, var det herr E. A. Nilson i andra kammaren, som hade motionerat om att statsbanorna i Norrland därefter skulle byggas med skattemedel. Ja, detta kunde man icke gå in på, men en utredning blev det, och denna utredning pågår ännu. Kristiden kom emellan och visade, att det icke går att överföra en del utgifter från lånemedel till skattemedel, men intet hindrar, att man kan komma att överföra utgifter från skattemedel till lånemedel. En sådan utveckling har försiggått på andra områden, och det skulle nog vara möjligt och tänkbart, att en sådan utveckling kan ske även här. Jag menar med hänsyn till sådana byggnadsföretag, som icke äro hänförliga till de affärsdrivande verken, men som givetvis utgöra kapitalökning, t. ex. byggnader för andra ämbetsverk än de affärsdrivande verken, sjukhus o. d. Inom kommunerna lånar man pengar för uppförande av sjukhus och andra inrättningar. Tro icke herrarna, att även staten kan bli försatt i den ställningen, att den behöver låna penningar till dylika ändamål?

Härtill vill jag lägga, att sjätte huvudtiteln så nära sammanhänger med de affärsdrivande verken, att det är mycket svårt att dela upp frågorna och skickade frågor om utgifter i den mån de avse kapitalökning till bankoutskottet och i den mån de i övrigt röra dessa verk till statsutskottet. Jag tror icke, att därigenom större möjlighet skulle uppstå att erhålla en samlad överblick över förhållandena inom statslivet, och det är väl ändå meningen att söka åstadkomma en sådan och icke bidra till den ökade splittring, som enligt min uppfattning skulle bli en följd av vad som här föreslagits.

När konstitutionsutskottet talar om, att frågor rörande de affärsdrivande verken för närvarande handläggas inom tre olika utskott, nämligen stats-, banko- och jordbruksutskotten, så vill jag erinra om, att utskottet därvidlag iakttagit en begränsning, som visserligen kan vara ganska vacker, men som dock icke är riktig, ty dessa frågor behandlas inom fyra utskott, nämligen utom av de nämnda även av bevillningsutskottet. Av dagens föredragningslista torde herrarna se, att exempelvis postavgifter behandlas av bevillningsutskottet. Det är sålunda icke fullt riktigt, vad som här sagts i den delen.

Dessutom vill jag erinra om att det finnes några frågor, som kanske snarare bort läggas under bankoutskottet än de här av konstitutionsutskottet ifrågasatta, nämligen frågor, som röra lånefonderna, ty det är verkligen frågor, där huvudvikten ligger på att det är lånemedel, som användas. Dessa frågor hava alldeles uteglömts. För min del får jag säga, att det uttalande, som här gjorts från konstitutionsutskottets sida, det förslag, som utskottet kommit med, att igångsätta en ny utredning på området och de anvisningar och riktlinjer, efter vilka denna utredning borde ske, enligt min uppfattning äro så pass oklara och i en del avseenden oriktiga, att jag skulle mycket beklaga, om riksdagen verkligen

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

begärde en utredning på de linjer det här är fråga om. Det veta vi sedan gammalt, och det hava vi hört månghundra gånger, då det varit fråga om att skriva till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, att man först kan fatta sin position i frågan, när man får se resultatet av utredningen. Skriver man en gång och pekar ut i vilken riktning man vill att utredningen skall gå, så är man sedan fast, när utredningen kommer med förslag till lösning av frågan efter de riktlinjer man angivit, även om man då kommit på andra tankar. Denna fråga har varit föremål för så mycken utredning, och så olika tankar hava därvid framkommit, utan att man ännu kommit på det klara med, huru frågan lämpligast bör ordnas. Jag vet icke, om motionärerna hava detta klart för sig. Jag vill emellertid icke motsätta mig en ny utredning, men i så fall vill jag, att densamma skall bli helt och hållet förutsättningslös. Det bör överlämnas åt Kungl. Maj:t att välja personer, som förstå sig på den sak, varom fråga är, och som kunna lägga den på det mest praktiska och lämpliga sättet. Det vore mycket att beklaga, om de bleve bundna av anvisningar, som enligt min uppfattning i mångt och mycket äro ytterst bristfälliga.

Med anledning av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i klämman med uteslutande av orden: "i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits" och ogillande av hela motiveringen.

Herr Cla son: Det är ju alldeles naturligt att, då utskottet därtill föranlätet av åtskilliga motionärer haft att giva sig in på en fråga, som ompspanner ett så vidsträckt område av riksdagsarbetet, vissa av de förslag, som utskottet kommit med, måste bliva föremål för anmärkningar. Emellertid skall jag söka besvara dessa anmärkningar och angiva de skäl, som enligt min uppfattning varit bestämmande för utskottets majoritet.

Jag tror, att man kan säga, att, när utskottet behandlat dessa ingalunda lätta frågor, det har varit fyra grundtankar, som medverkat till det slut, vartill utskottet kommit. Den första var den, att det nuvarande tillståndet med dess starka anhopning av ärendena mot riksdagens slut är otillfredsställande och är så otillfredsställande, att man måste söka en lösning eller åtminstone förbättringar. Det är ingen riktig trevnad med detta, som nu upprepas år efter år, att man mot slutet av riksdagen ställes inför att den ena viktiga frågan efter den andra måste avgöras, utan att man kan säga sig att man hunnit sätta sig riktigt in i dem. Sådant förslappar ansvarskänslan, det blir ett divisionsansvar på området, och man känner ingen visshet att man på de olika punkterna alltid lyckas träffa det rätta. Man måste därför söka göra något för att här få en lösning, och konstitutionsutskottet har icke ansett sig kunna stå till svars med att avvisa alla reformförslag.

En annan synpunkt var, att de rådande bristerna eller olägenheterna eller vad man vill kalla det bland annat och icke minst synts oss göra sig gällande på budgetbehandlings område. Det är möjligt, att de

icke framträda lika klart för dem, som leda detta arbete, de mäktiga männen, de mäktiga gudar eller halvgudar, som sitta i statsutskottet och peka ut, huru det skall beslutas i dylika frågor. Det föreföll mig, som om den siste ärade talaren tyckte, att det var bra som det är. Men jag vill säga, att för oss andra dödliga saken icke ställer sig på det viset. Vi hava fastmera haft en känsla av, att särskilt under de senare åren man behandlat dessa frågor ganska lättvindigt, att man beviljat utgifter utan att veta varifrån man skulle taga medel, och att det icke varit något tillräckligt samband mellan behandlingen av utgifterna och behandlingen av inkomsterna. Jag vågar säga, att jag tror, att det varit en ganska allmän känsla hos kammarens ledamöter — naturligtvis måhända med undantag av dem, som sitta i nyss berörda utskott — att reformsträvandena bland annat borde inrikta sig på denna punkt.

Så hade vi en tredje utgångspunkt, som också stod klar för mig, och det var den, som är uttryckt i riksdagsordningens bestämmelse om vad konstitutionsutskottet skall göra vid behandlingen av sådana frågor som denna. Det heter där, att konstitutionsutskottet skall söka föreslå ändringar som äro nödvändiga och nyttiga och "*möjliga att verkställa*". Jag medgiver mycket gärna, att vi ha varit i viss mån opportunist i detta fall. Vi ha sökt undvika förslag, som vi trott skulle verka alltför omstörtande och ej hava någon utsikt till framgång, men vi ha sökt lägga fram sådana förslag, genom vilka vi trott, att man dock skulle komma ett verkligt steg framåt. Och jag vill betona, att det visst ej är på måfå eller med någon lättvindighet, som dessa våra förslag tillkommit. Vi ha först inom utskottet dryftat frågorna mycket noga. Vi ha vidare sökt skaffa oss sakkunskap från sakkunnigt håll inom finansförvaltningen, och vi ha slutligen inbjudit de övriga budgetbehandlande utskotten till konferenser med oss genom delegerade. Vi ha haft sådana konferenser med delegerade från samtliga de medelbeviljande och budgetbehandlande utskotten, och vi ha icke saknat stöd från dessa håll för de förslag, som här ha framlagts. Således: förslagen äro ej tillkomna bara på måfå efter vår egen uppfattning av sakerna, utan vi ha försökt tränga in i dem så långt vi kunnat. Men vi också ha ansett, att man ej skulle taga med, som jag nyss antydde, allt, som kunde röra riksdagsarbetet, på en gång. När det t. ex. här förelegat ett förslag om en total omstörtning av hela utskottsarbetet, om hela utskottsorganisationens förändring, och när det i detta förslag har förordats, att man skulle taga bort allt vad tillfälliga utskott heter — ja, då ha vi sagt oss, att det förslaget var uppe i fjol, då båda kamrarna avlogo det; och skulle det då tjäna något till att nu komma tillbaka med detsamma? När det vidare har ifrågasatts, att man skulle såsom en grundval för hela omläggningen övergiva den gamla principen, att båda kamrarna skola vara representerade av ett lika antal medlemmar i de ständiga utskotten — ja, då ha vi också sagt oss, att den frågan vore alldeles för omfattande för att tagas upp i detta sammanhang. Vi ha därför avvisat den, detta även därför att vi över huvud icke ansett lämpligt, att någon-ting dylikt borde göras. När nu den totala omläggning av utskotts-

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)

väsendet, som i här åsyftade motion föreslagits av en medlem av konstitutionsutskottet, hänger på dessa båda förutsättningar, så var det självklart, att vi ej kunnat gå in därpå.

Vi ha vidare haft andra frågor uppe till en mycket ingående behandling, t. ex. just denna fråga, som nu berörts av åtskilliga föregående talare, om den s. k. successiva budgetbehandlingen. När vi emellertid dryftat den så noga vi ha kunnat, hava vi kommit till det resultatet, att nackdelarna skulle övertäga fördelarna. Skälen härför ha i någon mån berörts av en föregående talare från utskottet, och jag skall därför ej så mycket giva mig in på saken. Emellertid ber jag att få hänvisa till vad utskottet sagt om den osäkerhet, som skulle uppstå därav, att man under första delen av riksdagen endast skulle fatta provisoriska beslut och under senare delen av riksdagen sålunda skulle kunna få åter upptaga alla dessa frågor eller åtminstone en stor del av dem till förnyad realbehandling. Herr Reuterskiöld ville för en stund sedan göra gällande, att denna senare behandling skulle gå ut från helt andra synpunkter än den förra. Den skulle ej gå ut från synpunkten om ett visst anslags reala behörighet utan från den synpunkten, om man skulle kunna skaffa pengar till ändamålet. Men det är ju alldeles självklart, att omdömet från den ena eller andra riksdagsledamotens eller utskottsledamotens sida, om man kan skaffa pengar eller bör skaffa pengar till det eller det anslaget, måste vara beroende på vilken ståndpunkt han intagit i fråga om dess reala behörighet. Det blir således ovillkorligen på detta område en dubbelbehandling, och jag vågar betona att vad utskottet här har invänt, då utskottet sagt, att detta skulle innebära, att sedan man först försökt sammanföra budgeten till ett, så skulle man åter upplösa den i spridda detaljfrågor, är fullständigt befogat. Det är dessutom ännu en synpunkt, som jag i detta sammanhang vill understryka, eftersom den ej förut blivit berörd i debatten. Hela principen om budgetårets omläggning förutsätter ju, att riksdagen skall avlåta successiva skrivelser i budgetärendena, och att dessa skrivelser måste börja att avgå på ett relativt ganska tidigt stadium av riksdagen. Detta vore ej möjligt, om man sedan under riksdagen skulle stå inför möjligheten och rättigheten att riva upp alltsammans igen.

Vi ha ej heller velat vara med om att bryta ut frågorna om utskottsorganisationen ur riksdagsordningen och sätta in dem i en särskild stadga. Den saken är emellertid av en föregående talare redan berörd; jag skall därför ej vidare gå in på den. Jag skall endast säga det, att man därigenom ju skulle beröva sig en god del av den erfarenhet och den stabilitet, som med tiden har vunnits på dessa områden, och utsätta sig, så vitt jag förstår, för risken att få börja varje ny riksdag med åtskilliga debatter och diskussioner, om vart ärendena skulle hänvisas, eller om man kanske borde omstöpa utskottsorganisationen igen. I varje fall ha vi ej ansett denna mera formella fråga böra sammanblandas med de realfrågor, med vilka vi haft att göra.

Slutligen har också en fjärde grundsats stått klar för oss, och det var den, att när riksdagen skulle gå in på dessa frågor och begära en

utredning, så borde riksdagen själv giva de riktlinjer, efter vilka den önskade, att man skulle utföra utredningen. Vi ha menat, att om man i stället blott kastade fram en hel del allmänna spörsmål, exempelvis om vi skulle ha bättre budgetbehandling, bättre utskottsorganisation o. s. v., om man, säger jag, skickade in till Kungl. Maj:t en sådan skrivelse, som nu den siste ärade talaren ville förorda, med begäran om en utredning i allmänhet, men vari hela motiveringen utesluts, ja, då komme naturligtvis resultatet uteslutande att bli beroende av vilka personer den Kungl. Maj:t, som för tillfället sitter, tillkallar. Under sådana förhållanden kan man vara ganska säker om, att man kan riskera att få till resultat en utredning, som man rakt ej har önskat, när man begärde utredningen. Vi ha trott, att en dylik varsamhet, när det gäller skrivelser, ej bara bör gälla andra frågor, utan i all synnerhet en fråga sådan som denna, som så intimt berör själva riksdagsarbetet. Därför ha vi i utskottets motivering avvisat vissa förslag och anbefallt andra, men också skrivit den så, att om det är någon, som har en annan uppfattning än vi rörande någon specialfråga, så går det an att stryka de delar av motiveringen, som skulle ingå i den av oss föreslagna utredningen. Vill åter någon ha något annat med i utredningen, så kan han ju föreslå dess ditsättande. Men jag skulle vilja starkt understryka vikten av, att man ej av sådana skäl, som den siste ärade talaren anförde, kastar bort det hela. Ty vi torde dock väl få vara ense om, att det kan behövas en undersökning på området. Det brukar ju sägas, att ett kungl. svenskt ämbetsverk aldrig vill reformera sig självt, och det är nog åtskilliga, som säga, att riksdagen har vissa tendenser att bli ännu mera byråkratisk än vissa ämbetsverk. Det synes mig önskligt, att riksdagen motsätter sig en utveckling i sådan riktning, och att riksdagen själv må visa sig mäktig reformer på det egna området.

När jag förordar bestämda riktlinjer, så är det också på grund av ett annat — jag kan, om jag så vill, säga: i viss mån ett personligt skäl, en personlig erfarenhet. Det är nämligen så, att vissa av de huvudspörsmål, som nu varit uppe, voro för sju år sedan föremål för en synnerligen ingående undersökning i det dåvarande konstitutionsutskottet. Jag ber att få hänvisa dem av kammarens ledamöter, som äro verkligt intresserade av denna fråga, till konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 vid 1915 års riksdag. Där gick man igenom en hel del av bristerna och skälen för reformer. Om utskottsutlåtandet i år beträffande den historiska gången av budgetfrågornas behandling i vårt land är så kortfattat, så beror det på, att i det nämnda utlåtandet av år 1915 denna sida av saken finnes upptagen till en mycket ingående och synnerligen intressant utredning. Där diskuterades också åtskilliga av de nu berörda spörsmålen, exempelvis spörsmålet om en provisorisk budgetbehandling. Jag vill därom blott säga, att utskottet då helt avvisade en dylik anordning och det i viss mån på samma grunder, som vi nu upptagit. Utskottet förordade emellertid då en skrivelse till Kungl. Maj:t, men denna skrivelse var baserad på så pass vaga och obestämda riktlinjer, att detta togs till intäkt för att föreslå avslag på densamma. Jag för min del

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

bidrog själv av det skälet till detta avslag, och den, som kanske mest gjorde, att avslagsyrkandet segrade i denna kammare, det var ju den siste ärade talaren, herr Swartz. Han uppträdde vid det tillfället med mycken energi emot att man skulle avlåta en skrivelse på så vaga och obestämda grunder, som han nu själv har förordat. Sålunda föll vid det tillfälle skrivelseförslaget, ehuru majoriteten ej var så värst stor i denna kammare; i den andra kammaren bifölls det. Jag får nu säga, att när jag under dessa sju år sett de brister, som i vissa avseenden vidlåda vår budgetbehandling, så har jag vid mer än ett tillfälle varit ganska tveksam, om jag då handlade rätt och i varje fall har detta också för mig varit ett medverkande motiv till att jag velat bidra till, att frågan nu borde föras fram. Då har jag också menat, att när man nu skulle föra fram frågan, så skulle man söka peka på alldeles bestämda riktlinjer för dess framförande, kamrarna, som jag sade, givetvis obetaget att stryka de punkter, som de ej vilja vara med om och sätta in vad de kunna anse vara bättre.

Jag skall nu övergå till de förslag, som vi här ha upptagit. Jag skall då ej mer än i förbigående erinra därom, att vi — utan att förorda deras insättande i en skrivelse — ha föreslagit vissa reformer i riksdagsärendenas behandling, t. ex. färre arbetsplena i början av riksdagen, längre arbetstid inom utskotten på förmiddagarna och åtskilligt annat i den riktningen. Jag skulle mot den förste ärade talaren, herr Thulin, också vilja göra gällande, att det nog ej är riktigt, att de reformer, som vi över huvud föreslagit, uteslutande äro små och betydelselösa reformer. Jag tror, att det kan komma åtskilligt gott därav, och jag vill emot herr Reuterskiölds kritik av utskottsutlåtandet, att vi ej tagit med nog mycket, säga det, att herr Reuterskiöld var själv i utskottet ganska benägen för att man ej skulle giva sig alltför vitt ut på det vidsträckta området. Den begränsning, som utskottet ålagt sig, hade där nog i åtskilliga avseenden herr Reuterskiölds understöd.

Så kommer jag till de frågor, som utskottet särskilt pekat på som lämpliga att föra in i skrivelsen. Det har pekat på, att det önskar få till stånd ett bättre samarbete mellan bevillningsutskottet och statsutskottet. 1915 var den frågan mycket starkt på tal, och den rekommenderades redan då av utskottet. Det svarades emellertid då ungefär på samma sätt, som det nu antytts i dag; det sades: "ja, ett sådant där samarbete har just nyss börjat, och då böra vi låta det utveckla sig i fred och ej skriva något därom. Vi böra låta barnet utveckla sig i frihet, så kommer det nog att växa sig stort och starkt." Men har det blivit något av detta? När vi nu ha forskat efter vad det blivit av det där barnet, så fingo vi nyss höra det av herr Swartz, som sade, att det ej alls blivit något märkvärdigt av det; det hade icke alls utvecklats sig. Allt stode fortfarande kvar på den gamla ståndpunkten; vi ha icke haft något märkvärdigt utbyte av samarbetet. "Det har icke varit vidare lysande", sade han. Men då vill jag påpeka, att det torde hända, att även denna fråga kan ses ur olika synpunkter, dels från dessa två utskotts, i varje fall från statsutskottets sida, dels från övriga riksdags-

ledamöters sida och att de sistnämnda kanske finna önskligt, vad som ej framträder såsom lika behöfligt för statsutskottet. Vi ha menat, att det verkligen vore bra, om det på ett tidigt stadium av budgetarbetet överlades mellan dessa båda utskott om hur det förhåller sig med inkomster och utgifter. Man har ju finansplanen att gå ut ifrån, för all del, men det kan mycket väl hända, som det även oupphörligen har hänt under de sista åren, att det ganska snart visar sig, att finansplanen ej är i allo att bygga på. Även om man går fram efter Kungl. Maj:ts utgiftsförslag, kan det snart visa sig, att man kommer att stå inför nödvändigheten att tillgripa nya inkomster. Vi mena, att redan på ett tidigt stadium av riksdagen skulle det vara önskvärt, om statsutskottet och bevillningsutskottet förhandlade gemensamt om detta. Och ej bara detta! Vi ha föreställt oss, att det skulle vara önskvärt, att de resultat, som statsutskottet och bevillningsutskottet därvid komme till i sina beräkningar, också borde bli bekanta för oss andra riksdagsmän, som nu, när vi skola taga ståndpunkt till dessa utgiftsfrågor, sväva fullkomligt i mörkret i vissa fall om deras inverkan på inkomstberäkningen.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

I samband härmed skulle jag också vilja något beröra den fråga, som vi ha understrukit, när vi ha talat om önskvärdheten av att till riksdagens ledamöters kännedom skulle på olika stadier under riksdagsarbetet komma redogörelser för det sätt, varpå budgetbehandlingen fortskridit. Det är nu så, att sådana redogörelser för närvarande utarbetas i statsutskottet. 1915 års konstitutionsutskott hade kännedom om detta och underströk nödvändigheten eller önskvärdheten av att få fram dem även till riksdagens övriga ledamöter. De utarbetas som sagt fortfarande, men man har anledning att befara, att de aldrig komma längre än till statsutskottet. Jag har här med mig ett par, som kammarens ledamöter kunna taga kännedom om. De äro från ett mycket tidigt stadium av riksdagen och kunna sålunda ej upplysa om så mycket. Ty det var ej så synnerligen mycket, som då hade behandlats, men det redogöres dock för de olika huvudtitlarna, i vad mån man dittills under riksdagens lopp åstadkommit en minskning eller en ökning av anslagen. En ärad talare ger mig just nu i handen liknande tabeller, som äro uppgjorda på ett senare stadium av riksdagen, och man ser där mycket utförligt huru mycket utgifterna ökat eller minskats på olika håll. Synnerligen önskvärt tror jag det vore, om sådana tabeller voro tillgängliga även för riksdagens övriga ledamöter, när de gå att behandla budgetsfrågor. Herr Swartz fällde i sitt anförande det uttrycket, att det ej skulle vara till glädje för andra än dem, "som ha speciellt med dessa frågor att göra" och särskilt vid deras förberedelse. Ja, jag förstår så väl detta uttryck från en ärad ledamot av statsutskottet, men jag inlägger min bestämda gensaga mot att det ej skulle vara andra än statsutskottets medlemmar, som ha att göra med vilka anslag vi här bevilja under riksdagen och på vilka grunder och under vilka förutsättningar vi bevilja dessa anslag. Vi andra vilja också ha reda på det. Men när vi nu stå inför dessa statsutskottsbetänkanden som äro strödda över hela riksdagen, huru vill man, att vi skola besluta utan tillgång till en verklig

Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.

(Forts.)

plan för beviljande eller avslag, och utan att vi ha en aning om sammanhanget i det stora hela? Jag vill också säga, att utskottet tänkt sig något utförligare tabeller än de nuvarande. Jag tror, att dylika mycket väl kunna utformas så, att de bli mera givande än de nu äro. Vi ha påpekat i vår motivering, att vi skulle önska, att de omfattade *både utgifts- och inkomstberäkningar*, och jag vill tillägga, att upprättande av sådana tabeller ej torde innebära något oöverstigitligt konststycke. I vårt grannland Norge går det för närvarande till så, att när Kungl. Maj:t avlämnar sin budgetplan, så innehåller den mycket utförliga redogörelser för anslagens ställning, för vad som är beviljat under föregående anslags-termin till varje särskilt ändamål och för vad, som finnes kvar samt hur mycket man har tänkt ytterligare behövas; — jag har här med mig en sådan budgetplan. Under stortingets förlopp avgivas sedan successive arbetsplaner, som i detalj redogöra för hur långt man vid varje tidpunkt har hunnit med de särskilda frågor, som äro under behandling — jag har här också sådana arbetsplaner — och det inlämnas också vid olika tidpunkter under stortinget förteckningar över de av stortinget beviljade anslagen, vilka ta upp hur mycket som är föreslagit och hur mycket som är beviljat, alltså hur mycket man överskridit varje äskat anslag och hur mycket man därav inbesparat. Och allt detta utdelas till samtliga stortingets ledamöter. Jag tror, att hos oss den reform i sådan riktning, som utskottet föreslagit, visst ej skulle vara så betydelselös, som den talare, som hittills uppträtt å statsutskottets vägnar, ville göra gällande.

Så ha vi gått in på frågan om en omläggning av utskottsorganisationen, och där ha vi föreslagit, att pensions- och indragningsstaterna skulle återflyttas från bankoutskottet till statsutskottet. Jag tror, att det finnes mycket goda skäl för att det utskott, som behandlar lönerna, också behandlar pensionsärendena, och jag undrar — jag vet ej, om jag säger något förgripligt mot bankoutskottet, då jag säger, att jag ej är alldeles övertygad, att de grundlinjer och riktlinjer, som detta utskott, sedan det övertog behandlingen av dylika frågor, använt vid pensions- och dylika ärenden, ha varit alldeles desamma som de varit inom statsutskottet. Jag tror, att det kan vara ganska naturligt, att utskottet i vissa fall använder andra riktlinjer, men nog har det klagats över, att olika principer kommit till användning i de båda utskotten, och det föreföll mig också, som om herr Swartz ej egentligen hade något annat emot en återflyttning än att därigenom statsutskottets arbetsbörda skulle ökas.

Men så kommer jag då till den fråga, som kanske är den mest brännande, och det är frågan om överflyttande av de affärsdrivande verkens budget till bankoutskottet. Det föreföll, som om herr Swartz menade, att tanken därpå skulle vara en nyck av konstitutionsutskottet utan några egentliga realskal bakom. Jag ber då att få påpeka ett skäl, som, så vitt jag förstår, herr Swartz alldeles förbigick, och det är det, att enligt vår mening denna förändring skulle leda till en jämnare fördelning av riksdagsarbetet. Skulle pensions- och indragningsstaterna utan vidare återgå

till statsutskottet, bleve detta naturligtvis mera arbetsbelastat, och dess arbete komme antagligen att försenas. Det är ej bra att på det sättet ha budgetbehandlingen lagd så, att en del av den måste komma in till kammarbehandling först på ett ytterst sent stadium av riksdagen. Däremot: finge statsutskottet å sin sida överflytta en avsevärd del av sina ärenden på ett annat utskott, som samtidigt behandlade dem, ja, då skulle naturligtvis en utjämning kunna komma att ske. Över huvud taget mena vi, att det kunde vara skäl att pröva på att åstadkomma en jämnare fördelning av riksdagsarbetet mellan utskotten. Jag gör nog ingen orätt, om jag tror mig kunna antaga, att arbetet i bankoutskottet ej är lika betungande som i de övriga utskotten, och under sådana förhållanden kunde det ju vara lämpligt, att dit överflyttades något, som kunde bidra till en dylik utjämning. Man skall ej ställa så till, att vissa utskott äro överbelastade, medan andra ha mindre att göra, och flyttade man, som nu föreslagits, en del av statsutskottets arbete över till bankoutskottet, då misstänker jag, att budgetärendena skulle kunna tidigare framläggas för riksdagen, vilket ur olika synpunkter, icke minst för budgetårets omläggning, skulle vara en vinst.

Vi ha då ansett, att det skulle vara naturligt att undersöka just den linje vi föreslagit. Det kan ej bestridas, att utgifterna för de affärsdrivande verken till mycket stor del bestridas av lånemedel. Men dessa skola ju tagas från riksgäldskontoret, och ärenden tillhörande riksgäldskontoret behandlas av bankoutskottet; alltså synes det mig vara ganska naturligt, att det är detta utskott, som bör ha att göra med de utgifter, som skola täckas med lånemedel. Jag skulle vilja säga, att det är mera oegentligt, om beslut angående utgifter, som skola utgå av lånemedel, skola beredas av ett utskott, som ej har något att göra med frågan varifrån man skall få de pengar, som man skall använda.

Nu vet jag naturligtvis — och det har också i någon mån framkommit under debatterna om denna sak — att det anses vida förnämligare att tillhöra statsutskottet än bankoutskottet, och att de av kammarens ledamöter, som äro särskilt framstående finansmän, mycket hellre vilja sitta i statsutskottet än i bankoutskottet. Ja, det förstår jag mycket väl! Men det finnes nog också åtskilliga andra riksdagsmän, som blivit placerade i andra utskott, som gärna skulle vilja sitta i statsutskottet. Alla vilja dit. Om man då bara skulle taga hänsyn till personliga önsknings, skulle det säkert gå så, att många skulle anmäla sig att komma dit. Men personliga ansträngningar bruka ej få vara avgörande. Utskottsplacementen brukar ej ske med hänsyn till den enskildes bekvämlighet och vilja, utan den bör och brukar ske med hänsyn till vad som är nyttigt och gagneligt för riksdagsarbetet i dess helhet. Och allra mest i dessa tider hava riksbanken och riksgäldskontoret så oerhört viktiga och betydelsefulla frågor att handlägga angående vårt näringsliv, vårt valuta-problem och andra hithörande frågor, så att det ej skulle skada, om vi skulle slå in på den bogen att söka placera våra allra styvaste finanshuvuden i bankoutskottet. Jag tror, att det skulle kunna leda till fördel i åtskilliga avseenden, och det har för resten så praktiserats förut. Vi

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

hörde av herr Swartz, att han vid ett tillfälle varit placerad i bankoutskottet, och jag tror, att det var mycket nyttigt för bankoutskottet att hava honom där. Jag skulle kunna peka på åtskilliga andra fall också. Skulle bankoutskottets övertagande av dessa frågor rörande de affärsdrivande verken kunna ha det med sig, att man härnäst ansåge det nära på lika förnämligt att sitta i bankoutskottet som i statsutskottet, tror jag icke, att den ringaste skada skulle ske därigenom.

Herr Swartz sade, att det utskott, som skall behandla frågor om de affärsdrivande verkens utgifter, bör behandla dessa frågor från realsynpunkter och därvid har att undersöka, huruvida utgifterna kunna göras i det eller det omfånget, som vederbörande verk hade föreslagit. Ja, men just en sådan behandling för ju endast in på frågan, varifrån medlen skola tagas. Man kan ju mycket väl vilja göra sådana utgifter i ett visst omfång, men sedan skola de täckas med lånemedel, och är det icke då naturligt, att de som skola sköta om, varifrån lånemedlen skola tagas, också få vara med om att bestämma, till vilka belopp utgifterna skola sättas? Jag vill också säga, att nog förefaller det mig, som om riksdagen kunde förutsätta, att i bankoutskottet det skulle kunna bli en lika noggrann och sakkunnig prövning av dessa frågor som i statsutskottet, vilket är överhopat med en mängd andra göromål. Herr Swartz ville göra gällande, att ett skäl, varför det skulle bli bättre prövning i statsutskottet, skulle vara det, att statsutskottet arbetade på avdelningar och därför så att säga hade dubbla läsningar. Men det vore väl icke någon så stor konst för bankoutskottet att också organisera sig på avdelningar; det finnes icke något hinder för det.

På nu anförda skäl tror jag alltså, att utskottets förslag verkligen är något som man kan ha anledning att taga fasta på. Skulle det behövas ett samarbete i dessa frågor mellan statsutskottet och bankoutskottet, är det naturligtvis den enklaste sak i världen att arrangera ett sådant. Och skulle det vara så, att utskotten icke ville arrangera ett sådant samarbete frivilligt, föreställer jag mig, att konstitutionsutskottet till en annan riksdag kan komma in med yrkande om att det skulle ordnas på samma sätt, som nu utskottet föreslagit i fråga om stats- och bevillningsutskotten, så att man på sådant sätt skulle försöka organisera det ifrågasvarande samarbetet.

Till sist vill jag erinra därom, att när vi föreslagit, att skrivelsen skall omfatta även utredning härom, vi i själva verket på denna punkt uttalat oss ytterst försiktigt. Vi ha sagt, att det är en fråga, som är värd att tagas upp i samband med utredningen i övrigt, men vi ha slutat vårt yttrande, vad motiveringen på denna punkt beträffar, sålunda: "Utskottet anser därför, att frågan, *huruvida och på vad sätt* frågor rörande de affärsdrivande verken — med undantag för lönefrågor — kunna sammanföras till bankoutskottet, vid den föreslagna utredningen bör upptagas till prövning." Det är således en ganska förutsättningslös utredning vi där förorda, ehuru naturligtvis med understrykande av att frågan är värd att tagas upp.

Vad sedan jordbruksärendena beträffar, erinrar jag mig ej nu, om

någon här i debatten yrkat bifall till det förslag, som innebär, att man skulle flytta tillbaka dessa ärenden till statsutskottet. Även om så icke skett, har förslag härom i alla fall reservationsvis framkommit. Jag ber då att därutinnan få hänvisa till vad utskottet om den saken yttrat i sitt utlåtande. Jag kan icke fördölja, att vid den förberedande behandling, vi haft i dessa frågor, ganska kraftiga yrkanden i denna riktning framkommit. Men jag vill då säga det, att om vi på denna punkt intagit den rätt opportunistiska ståndpunkten, att vi ej yrka på en ändring, som vi trott skulle verka allt för omstörtande, har det också berott därpå, såsom i utskottsutlåtandet framhållits, att det verkligen finnes ganska goda skäl till att jordbruksbudgeten behandlas i sammanhang med de ärenden i övrigt, som tillhöra jordbruksutskottet. Men är det så, att man vill slå ihjäl alla reformer på utskottsorganisationens område, alla reformer som gå ut på omformning av utskotten för att få bättre budgetbehandling, misstänker jag, att de krafter, som driva på i denna riktning, ett annat år kanske komma att låta yxan gå ut över jordbruksutskottet i stället, eftersom man ej får ändra på frågor angående stats- och bankoutskotten.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre A d e l s w ä r d: Då jag skrev under en av de motioner, som behandlas i förevarande utlåtande, var det närmast med tanke på önskvärdheten av att få en bättre budgetbehandling till stånd. Jag anser, att då det gäller reformer i avseende på riksdagsarbetet, är det ingen som är viktigare än den att kunna åstadkomma en bättre och rationellare budgetbehandling. Emellertid har utskottet i sitt betänkande, till väsentlig del åtminstone, förbigått den frågan och i stället upptagit såsom riktlinje för den blivande utredningen en del enligt min mening mindre väsentliga frågor. Beträffande en del av dessa, som avse rent praktiska åtgärder, kan jag fullständigt instämma i utskottets mening. Beträffande andra åter kan jag i huvudsak biträda den kritik av dem, som nyss framställts av den ärade talaren på Norrköpingsbanken. Dock tycker jag, att han i visst avseende gick för långt. Han ansåg t. ex. de successiva tablåer över budgetens behandling, som utskottet ifrågasätter, skulle tillhandahållas riksdagsmännen, vara alldeles onödiga. Han sade t. o. m., att det icke kommer att leda till annat än att öka det riksdagstryck, som hamnar i papperskorgen. Jag kan ej dela den meningen, och jag tror för övrigt, att skulle man vilja inskränka riksdagstrycket över huvud efter den regeln, d. v. s. icke längre trycka vad som till större delen hamnar i papperskorgen, skulle nog högst väsentligt av riksdagstrycket kunna indragas. Jag minnes från den tid jag var finansminister, att jag då kände i hög grad bristen på en sådan successiv överblick över riksdagens arbete med hänsyn till budgeten, och jag minnes, att jag då gjorde en framställning om att genom statsutskottets försorg få dylika tablåer, och efter någon svårighet gick det också. Må vara att en hel del riksdagsmän icke ha tillräckligt sinne för att betrakta denna fråga i stort, såsom den bör betraktas — det skulle ändå utan tvivel för många

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

vara av stor betydelse att kunna få en sådan successiv överblick över budgetfrågornas behandling.

Beträffande åter kritiken över vissa förslag i avseende på omorganisationen av utskotten, kan jag i allra största huvudsak biträda den kritik, som här har framställts av nyssnämnda talare. Emellertid förefaller det mig, som om vi egentligen icke behövde upptaga tiden allt för mycket med att ingå i detaljdiskussion i avseende på de förslag, som äro antydda i utskottets motivering såsom lämpliga att tagas till ledning eller under omprövning vid en blivande utredning, utan denna detaljdiskussion torde bli mer givande, om den uppskjutes till den tid, då den blivande utredningen är verkställd och något förslag föreligger till kamrarnas behandling. Jag skall därför ej vidare ingå på den saken. Jag vill bara säga, att ingenting är ofelbart, icke ens vårt förträffliga statsutskott, och att sålunda anledning i hög grad finnes att söka råda bot på de missförhållanden, som de flesta likvisst erkänna, och att man sålunda kan ena sig om, synes det mig, att söka åstadkomma en utredning för att få fram förslag till förbättringar och avhjälpande av de väsentliga bristerna.

Emellertid är en utredning, så begränsad som utskottet i sin motivering tänker sig, enligt mitt förmenande alldeles otillräcklig och kanske t. o. m. mer till skada än gagn. Jag är därför av den meningen, att en utredning, om den skall göras, bör vara så förutsättningsfri som möjligt och så omfattande som möjligt och sålunda icke stängas inom så trånga gränser samt framför allt göras sådan, att den viktigaste frågan blir behandlad, nämligen frågan om huru en förbättrad budgetbehandling skall kunna åstadkommas i vår riksdag. Det är allmänt bekant, huru, när statsregleringen slutligen göres upp, det är ett mycket vanligt tillvägagångssätt, som man tvingas till på grund av vår fordran på att budgetens inkomst- och utgiftssida skall på öret gå ihop, att man helt enkelt tager och räknar om vissa inkomstposter och på det viset lyckas få upp inkomsterna, så att de täcka utgifterna. Det där kunde ju i forna tider gå bra, då dels statsfinanserna voro bättre och dels dithörande frågor icke på långt när voro så omfattande som nu, men nog måste vi litet var erkänna, att det är ett synnerligen dåligt system och absolut omöjligt, då det gäller att som nu täcka mycket stora brister, när budgeten har svällt ut i den omfattning, som nu är händelsen.

Jag skall låta det vara med vad jag nu har sagt och endast förklara, att jag ej kan biträda utskottets hemställan, såsom den föreligger. Från början hade jag tänkt yrka bifall till herr Reuterskiölds reservation, emedan den, om jag förstår den rätt, och såsom han själv uppfattar meningen i den, skulle i huvudsak täcka vad jag önskar, skulle bli kammarens beslut. Men sedan dess har herr Swartz framställt ett yrkande, som också tillfredsställer mina önsknings, och jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till detta herr Swartz' yrkande.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att redan från början få utlova att jag skall med den allra största sparsamhet utnyttja den fullmakt att uppträda i denna debatt, som jag utfärdat för mig själv genom att uppträda som motionär.

Jag ber till en början att få uttrycka min glädje över att konstitutionsutskottet ansett tiden inne att nu taga upp det stora och viktiga problemet att skapa en enhetlig och planmässig budgetbehandling inom riksdagen och i sammanhang därmed också se till, att man får en myndighet, som blir ansvarig — och även känner ett odelat ansvar — för budgetens öde och skötsel under hela behandlingen vid riksdagen. Likväl är jag icke enig med utskottet till alla delar i fråga om de riktlinjer, utskottet uppdragit för den utredning, utskottet föreslår. Jag överensstämmer med utskottet varken med avseende på de förslag, som utskottet avvisar, eller med avseende på de förslag utskottet förordar.

Jag behöver emellertid ej gå in på dessa saker i detalj. Det kan ju för mig, då här blott är fråga om en utredning, vara alldeles tillräckligt att hänvisa till vad herr Reuterskiöld anfört i det ena och vad herr Swartz ytttrat i det andra avseendet, då jag i mycket kan instämma med dem. Jag skulle endast på en enda punkt vilja göra ett uttalande. Jag skulle nämligen särskilt vilja framhålla, att det, så vitt jag förstår, skulle vara synnerligen beklagligt, om behandlingen av de affärsdrivande verken överflyttades till bankoutskottet, utom i vad den avser lönefrågor. Om det nu verkligen är meningen, att dessa verk av riksdagen skola behandlas ur affärsässig synpunkt, måste det väl anses vara alldeles orimligt att ställa saken på det sättet, att ett utskott bestämmer avlöningarna och ett annat utskott bestämmer verkens utgifter i övrigt. Man behöver bara tänka sig, hur det skulle se ut, om i det praktiska livet i fråga om affärsföretag det skulle införas en sådan anordning, en sådan dualism vid behandlingen av frågor rörande deras affärsdrift, för att man skall förstå de betänkligheter, som måste hysas gent emot konstitutionsutskottets förslag på den punkten.

Emellertid är det ju onödigt att gå in på någon närmare detaljkritik av konstitutionsutskottets utlåtande, sedan herr Swartz framställt det yrkandet, att kammarerna skulle bifalla utskottets hemställan men med utelämnande av orden: "i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits" och tillika med utelämnande av utskottets motivering. Jag kan ej dela de farhågor, som konstitutionsutskottets ärade ordförande uttalat gent emot det förslaget, ty den blivande utredningen kommer helt säkert att anförtros åt de män, som äro mest erfarna i fråga om budgetärendenas behandling här i riksdagen, och även om jag har den allra största aktning för konstitutionsutskottet och gärna vill giva detta utskott det epitet, varmed han hedrade statsutskottet, och kalla det för "ett förnämligt utskott", så måste jag likväl säga, att konstitutionsutskottets sakkunskap i budgetärenden naturligtvis icke är speciellt starkt utvecklad, och att det torde vara säkrast för riksdagen att överlämna åt de män, som äro särskilt insatta i dessa frågor, att bedöma, hur detta problem skall lösas, utan att riksdagen på förhand binder den vid alltför

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

snäva och strängt uppdragna riktlinjer. Jag förutsätter endast en sak, när jag biträder herr Swartz' yrkande, och det är den saken, att det står klart för alla, att den utredning, som skall äga rum, i främsta rummet skall avse budgetbehandlingen, så att det är den frågan, som skall stå i centrum och vara det centrala.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till herr Swartz' hemställan.

Herr Tengdahl: Herr talman! Huvudsaken beträffande dessa frågor är efter min ringa uppfattning, att sakligt sammanhörande ting bliva sammanförda till behandling på ett ställe. Hur brokigt det för närvarande är i vår statsförvaltning i detta hänseende, kan man visa med några exempel, tagna från skolväsendet. Saken är alldeles precis densamma på alla statslivets många områden. Jag vill taga några spörsmål rörande ett läroverk eller låt oss säga ett universitet.

Det kan inträffa, att en enskild riksdagsman önskar en ny vaktmästare, en ny professor eller en ny byggnad för läroverket eller universitet i fråga och vill fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att han anser angeläget, att något blir gjort. Då går detta ärende till ett tillfälligt utskott; det är fråga om en riksdagsskrivelse. Det kan vidare inträffa vid samma riksdag eller låt oss säga vid nästföljande riksdag, att Kungl. Maj:t kommit till klarhet om att de i mitt första antagande tänkta åtgärderna äro behöfliga, och begär medel därtill. Då blir det så, att samma sak, som varit före vid en föregående riksdag och då hänvisats till ett tillfälligt utskott, nu går till statsutskottet. Men antag, att det kör så illa ihop, att Kungl. Maj:t kommer med förslag i frågan vid samma riksdag, då en enskild person fäst uppmärksamheten på denna sak. Då blir samma fråga, så vitt jag förstår, direkt hänvisad i det ena fallet till ett tillfälligt utskott, därför att saken kan resultera i en riksdagsskrivelse, och i det andra fallet till statsutskottet, därför att det är fråga om ett direkt anslag. Då inträffar naturligtvis på grund av att samarbete rimligtvis kommer till stånd, att det tillfälliga utskottet visar ärendet ifrån sig, då Kungl. Maj:t redan har sin uppmärksamhet fäst på saken och eventuellt redan kommit med proposition. Men det kan också tänkas det fallet, att den kungl. propositionen ännu ej hunnit anlända eller att man ej har reda på att den skall anlända.

Jag tager ett annat fall. Det är någon riksdagsman eller någon annan, som har den uppfattningen, att Kungl. Maj:t vid en professorsutnämning vid ett universitet har förfarit oriktigt eller att Kungl. Maj:t vid igångsättandet av en beslutad byggnad i något hänseende har gått vid sidan av vad som varit riksdagens mening. Det förhållandet skall då uppmärksammas av konstitutionsutskottet vid protokollsläsningen. I fråga om en byggnad t. ex. är detta ju rätt besynnerligt, då det ju är ett annat utskott, nämligen statsutskottet, som tidigare prövat byggnadens i fråga behöflighet och alltså är inne i dess hela tillkomsthistoria.

Jag tager vidare det fallet, att någon vill påstå, att styrelsen för läroverket eller universitetet i fråga har med avseende på en utgift överskridit sin befogenhet. Detta ärende bör bli föremål för statsrevisorer-

nas uppmärksamhet, om någon fäster deras uppmärksamhet på det eller de själva hitta reda på det. Men när statsrevisorernas berättelse har lämnats till riksdagen, är det ej alls säkert, att den anmärkning, vartill de eventuellt kommit i här antagna fall, går till det utskott eller den utskottsavdelning, som är kännare av läroverket i fråga; utan statsutskottet som ju i allmänhet är delat på fyra avdelningar, hänvisar hela statsrevisorernas berättelse, så vitt den kommit till utskottet — jag minns nu icke, om inte någon del av berättelsen går till annat utskott, men det gör den visst — statsutskottet hänvisar emellertid hela berättelsen för sin del till den av sina avdelningar, som för tillfället har relativt mest gott om tid. I följd därav kan en anmärkning mot en skolstyrelse i första hand komma att prövas av t. ex. fjärde avdelningen, som normalt handlägger de industriella verkens engångsutgifter. Tvärtom kan det hända, att en anmärkning angående påstått maktnissbruk hos generalpoststyrelsen eller vattenfallsstyrelsen i första hand kommer att prövas av andra avdelningen eller skolavdelningen.

Flera exempel på brokigheten skulle kunna anföras.

Så vitt en olård man som jag kan förstå dessa saker, förefaller mig botemedlet mot detta överklagade onda ligga i att man har en serie av departementsutskott, till vilka allt hänvisas, som ligger inom ett och samma departements intressesfär: alltså både önsknings, som föranleda riksdagsskrivelser, och propositioner, vare sig om utgifter eller lagstiftning inom ifrågavarande intressesfär, frågor om vederbörande statsråds ansvarighet samt slutligen prövning av statsrevisorernas anmärkningar. Den samlade budgeten, dechargen, utlåandet över statsrevisionen, arbete för en enhetlig lönepolitik för statens olika verk — allt detta blir frågor om samarbete mellan en serie likaberättigade utskott. Huvudfrågan synes mig då utforma sig till, hur detta samarbete skall ordnas: genom ordförandekollegier eller på annat sätt. Med min tankegång, såsom jag försökt skissera den, försvinna de tillfälliga utskotten och uppdelas statsutskottet i självständiga utskott med den tidsvinst, som ligger i borttagandet av statsutskottets plenum, varjämte statsrådsprotokollens läsning flyttas från konstitutionsutskottet till departementsutskotten. Konstitutionsutskottet blir ett av justitieukskotten, o. s. v.

Redan för flera år sedan hava dessa mina tankar förklarats omöjliga vid en diskussion i andra kammaren, men jag är nog enveten att framföra dem en gång till, då jag är övertygad, att åtminstone något gott kan komma ut av dem.

Jag sympatiserar, herr talman, närmast med herr Swartz' yrkande om en förutsättningslös utredning, och jag tillåter mig hemställa om bifall till detta yrkande.

Herr Thulin: Den grundsyn på denna sak, som jag uttryckte i mitt första anförande, leder konsekvent till det yrkande, herr Swartz under debatten gjorde. Det var ju, som herrarna behagade påminna sig, en förutsättningslös allsidig utredning, jag ansåg påkallad, och det är ju anställandet av en sådan, som herr Swartz nu föreslagit. När

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Om åtgärder för ökad planmässighet i riksdagens arbete.
(Forts.) jag höll mitt första anförande, trodde jag, att ett yrkande, framställt av mig i detta avseende, icke skulle vinna någon resonans inom kammaren, men då jag nu funnit, att detta yrkande synes vinna allmän anslutning ibland kammarens ledamöter, är det för mig ett nöje att förena mig i det yrkande, herr Swartz framfört.

Jag ber därför, herr talman, att få taga tillbaka det yrkande, jag först gjorde om bifall till herr Fasts reservation, och i stället att få förena mig i herr Swartz' yrkande.

Herr Winberg: Vid första genomläsandet av konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande kan man icke värja sig för den tanken, att det är ett något magert resultat, man kommit till vid behandlingen av en så omfattande och aktuell fråga som den, om det praktiska ordnandet av riksdagens arbetsformer.

Anledningen till denna framträdande magerhet torde väl i viss mån vara den omständigheten, att de motioner, som föranlett detta utlåtande, nog hava för mycket begränsat frågan, och att man huvudsakligen har rört sig endast med momentet om budgetbehandlingen. Det skall ej falla mig in ett ögonblick att förneka, att även detta är en synnerligen viktig fråga, men skola vi taga upp frågan om riksdagsarbetets ordnande, anser jag det vara oriktigt att enbart begränsa sig till detta moment. Det finnes en hel del andra saker, som nog också behöva komma under omprövning för att få fram ökad planmässighet, mindre formalism och ett mera praktiskt handlingssätt inom riksdagen än själva momentet om budgetbehandlingen.

Endast i en fråga skulle jag möjligen kunna förena mig i utskottets ståndpunkt, och det är en av de punkter, där det kommit till negativt resultat, d. v. s. icke kunnat biträda det av motionärerna framförda yrkandet, nämligen om överflyttande av vissa frågors avgörande från jordbruksutskottet till statsutskottet. Jag erkänner, att det kan ur rent budgetteknisk synpunkt framföras skäl för en sådan omflyttning, men jag tror, att det skulle vara farligt att göra det, därför att, vare sig det skulle vara skäl till en sådan misstanke eller icke, skulle i alla fall den misstanken komma att göra sig gällande, att man vidtager en sådan förändring, därför att jordbruksutskottet kanske varit för välvilligt gent emot vissa krav från jordbrukets sida. Även om vi inom riksdagen hysa olika uppfattning om på vilket sätt jordbruket skall understödjas, är jag dock för min del av den meningen, att de frågor, som höra samman härmed, äro så pass viktiga, att man ej bör företaga något som ens giver ett sken av att man vill behandla dem med mindre välvillighet, än hittills varit fallet.

Det skulle nog vara en del saker att säga även med avseende på andra detaljer, som utskottet här har framfört och som nog kunna ställas under debatt, men som sannerligen icke äro så pass klarlagda, att det finnes skäl för utskottet att så hastigt kasta fram dem, föreslå en utredning och säga, att denna utredning skall vila på de grundlinjer, som här uppdragits. En sådan detalj är exempelvis överflyttandet av en del

ärenden rörande statens affärsdrivande verk till bankoutskottet. Den saken kan visserligen debatteras, men jag tror, att det kan framföras lika starka skäl emot som för en dylik omflyttning, och i varje fall, även om utskottet i den punkten kommit med en vag formulering, torde det i alla fall vid ett bifall till utskottets här föreliggande förslag och motivering bli så, att de, som skola verkställa denna utredning, anse att utskottet redan i den punkten i viss mån tagit ståndpunkt.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Jag anser således, alldeles särskilt med hänsyn till det väckta spörsmål, som det här är fråga om att utreda, och då utskottet sannerligen ej kunnat hava den tid på sig för behandlingen av denna fråga, som skulle varit nödvändig för att vara säker om att de av detsamma framkastade detaljerna ovillkorligen skulle vara de enda möjliga och att inga andra finge ifrågakomma i denna utredning — jag anser, säger jag, att det skulle vara olyckligt, om man vid utredningen av denna fråga gick till väga på det sätt, utskottet föreslagit, att redan på förhand begränsa det område, inom vilket denna utredning skulle röra sig.

För min del skulle jag nog sålunda taga med jämnmöjlighet, om man i denna fråga icke alls kom till något positivt resultat för närvarande, utan avslog alltsammans, och en annan riksdag, delvis från andra utgångspunkter finge taga upp frågan och giva den en vidare form, när man skall gå att behandla den. Då jag emellertid kan tänka mig, att en förutsättningslös utredning i alla fall kan vara till nytta, kommer också jag vid en eventuell votering att rösta för det av herr Swartz framställda yrkandet. Jag förmodar, att herr Swartz tager med jämnmöjlighet, att han får instämmande även från ett sådant håll. Han får trösta sig med Luthers sats: Om själva Belzebub säger, att två och två är fyra, skall man icke av ren motsägeluselusta säga, att det är fem!

Sådan frågan nu ligger, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det av herr Swartz framställda yrkandet.

Herr Reuterskiöld: Jag har begärt ordet med anledning av det yrkande herr Swartz framställt. Detta yrkande går ju ut på en förutsättningslös utredning och särskilt att man skulle stryka i utskottets kläm orden "i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits". Denna formulering kan jag för min del, om än med en viss tvekan, acceptera, men då jag gör det, ber jag att få säga ett par ord till motivering.

I anledning av vad utskottets ordförande yttrat om att jag i utskottet hade ej oväsentligt medverkat därtill, att utskottet begränsat sina yrkanden och att hos mig låg kanske också en del av ansvaret för att utskottet kommit med i själva verket mycket litet saker, erkänner jag mycket gärna, att jag har ansvar med i detta, men jag har icke något ansvar för att utskottet kommit bara med detaljer, utan jag har velat, att dessa detaljer skulle stå i samband med någon princip, men varje sådan princip har utskottet strukit. Det är därför jag är reservant. Genom ett bifall till vad utskottet föreslagit skulle det viktigaste, det som står på sidorna tre och fyra i betänkandet och som riktar sig mot

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

den enda princip, på vilken en förbättring kan grundas, komma att stå fast, och det är något, som jag över huvud icke vill vara med om. Genom ett bifall till herr Swartz' yrkande däremot faller detta bort och då är möjligheten öppen för utredning även i de punkter, där jag ansett undersökningen framför allt böra insättas, och det så mycket mera som motionerna, till vilka det fortfarande skulle hänvisas i klämman, just gå ut på detta. Det är orsaken till att jag ansett mig kunna förena mig i herr Swartz' yrkande att utskottets kläm bifalles med strykande av nyssnämnda ord och med ogillande av motiveringen, oaktat jag erkänner både det för riksdagen föga tilltalande att i egen sak ej ge några direktiv och det betänkliga i att möjlighet till upprullande av hela frågan om utskottsväsendets omdaning härigenom öppnas. Herr Swartz anmärkte emellertid även, att utbytet av samarbetet, sådant det hittills förekommit, mellan stats- och bevillningsutskotten icke hade varit alltför lysande, såsom även ordföranden i konstitutionsutskottet strukit under. Jag vill i anledning härav betona, att det är just denna sorts samarbete, som jag icke anser hava någon större betydelse, och att vad jag önskat tvärtom har varit ett helt annat samarbete, nämligen med hänsyn till utgifts- och inkomstsidans samtida slutbehandling: ett sådant samarbete kan ej vinnas utan grundlagsändring. Enligt gällande rätt skall nämligen *statsutskottet* anmäla, hur mycket som bör genom bevillningen fyllas, samt göra upp förslag till slutlig riksstat; enligt gällande rätt skall å andra sidan *bevillningsutskottet* opåmint föreslå, vilken ökning eller minskning av bevillningen, som erfordras. Enligt det förslag, som jag menade här borde tagas under övervägande och som kan komma under övervägande genom ett bifall till den formulering, som herr Swartz gjort, skulle man undersöka, huruvida icke ett enda utskott, vare sig ett nytt utskott eller t. ex. ett obligatoriskt bildat, sammansatt stats- och bevillningsutskott, kunde skapas, icke för överläggningar och ömsesidiga upplysningar efter nuvarande metod, utan för samfäld beredning av frågor om riksdagen i dess helhet och av frågan om sättet att få inkomst- och utgiftssidorna att gå ihop, varvid detta utskott, vad det än må kallas, hade att pröva såväl utgiftsfrågorna, med bevillningsutskottets delegerade till hjälp, som inkomstfrågorna, med statsutskottets delegerade till hjälp. Jag vill icke nu yttra mig om den saken, huruvida man kan säga, att riksdagsarbetet därigenom förlänges — det beror på utredningens resultat — men om man låter bli att sammanblanda den egentligen här likgiltiga frågan om förkortning av riksdagsarbetet med den om en bättre budgetbehandling, så tror jag, att nyss anförda synpunkter äro fullt befogade.

Med återtagande alltså av mitt förra yrkande, som i frågans nuvarande läge icke torde äga några utsikter, ber jag, herr greve och talman, att få förena mig i herr Swartz' yrkande.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Jag ber att med några ord få motivera min anslutning till det av herr Swartz framställda yrkandet.

Om jag läser igenom utskottsbetänkandet, så finner jag, att det samma kan anses sönderfalla i fem olika punkter, varom utskottet yttrar sig. I den första punkten riktar utskottet en kritik emot motionerna, och i den kritiken kan jag i väsentliga avseenden instämma. Men å andra sidan är det ju säkert på det sättet att motionen är uttryck för ett verkligt behov som till och med fått utgöra utgångspunkt för jämväl utskottets hemställan om utredning i frågan.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*
(Forts.)

I den andra punkten går utskottet till kritik emot tanken på en preliminär och en definitiv budgetbehandling. I det avseendet vänder sig utskottet bestämt emot en dylik anordning. Jag vill i korthet bekänna, att jag däremot är anhängare av en sådan organisation av riksdagsarbetet, i ungefärlig överensstämmelse med den tankegång, som utvecklats i herr Reuterskiölds reservation.

Jag tror, att alla de huvudolägenheter, varmed det nuvarande behandlingssättet av budgeten är förknippat, att alla dessa huvudolägenheter kvarstå, så länge man icke gör det möjligt att under den senare delen av riksdagen i ett sammanhang mot varandra väga dels möjligheten till inkomst och nödvändigheten i följd därav att begränsa utgifterna och dels möjligheten att mot varandra ställa olika utgifter för en sista prövning och ett sista avgörande. Och då detta mål icke kan vinnas på annat sätt än genom dels en preliminär behandling och sedan ett definitivt övervägande av det hela, så tror jag, att i det avseendet den reservation som avgivits av professor Reuterskiöld, riktigt uttrycker vad som bör bli framtidens väg. Det är klart, att denna senare, definitiva behandling kan åstadkommas på många sätt. Den kan tänkas ske genom statsutskottet, den kan tänkas ske genom en budgetkommission, som är sammansatt av medlemmar ifrån olika utskott och den kan tänkas anordnad på olika sätt. Den huvudtanke, som herr Reuterskiölds reservation ger uttryck åt, har jag sålunda med den erfarenhet, jag vunnit på detta område, funnit vara riktig.

Om jag sedan går över till de positiva anvisningar, som förekomma i utskottsbetänkandet, så är det på tre punkter utskottet uttalat sig. Först och främst förordar utskottet ett ordnat samarbete mellan stats- och bevilningsutskotten. Det förefaller mig som om man för den sakens skull icke behövde skriva och begära en utredning om lagändring. Så långt det är möjligt att under nuvarande arbetsformer utvinna något av ett dylikt samarbete kan det samarbetet ordnas utan någon som helst lagändring eller någon som helst förändring i dithörande avseenden beträffande arbetssättet inom riksdagen. På den punkten innebär sålunda utskottets motivering ingalunda något särskilt värdefullt.

Därefter behandlar utskottet frågan om vissa ärendens omflyttning mellan stats- och bankoutskotten. Jag tror, att en viss omflyttning i det avseendet kan ske, men att den anvisning i fråga om dessa ärendens omflyttning, som givits av utskottet, på vissa punkter är felaktig och icke skulle leda till förbättring utan i väsentliga avseenden till försämring av ärendenas behandling. Sålunda, på den punkten, där utskottet positivt förordar något, som skulle innebära en nyhet, tror jag, att

Om åtgärder för ökad planmässighet i riksdagens arbete. utskottet är på vilse väg, och i följd därav kan jag givetvis icke biträda utskottets motivering.

Så kvarstår givetvis då den sista punkten, ett förordande att antalet arbetsplena i kamrarna under riksdagens första del skulle inskränkas. Jämväl i det avseendet är riksdagen obunden att redan nu åstadkomma förändring och arbetsbesparing och sålunda kan icke på grund därav en hänvisning härom i motiveringen för riksdagens skrivelse behöva göras.

(Forts.)

På grund av vad jag nu anfört om vad som här verkligen skulle motivera ett bifall till utskottets förslag — då dess motivering innebär att man, som sagt, blott på en enda punkt positivt förordar något, som nu icke kan ordnas utan ändring, nämligen omflyttningen av ärenden mellan stats- och bankoutskotten — då jag tror, att utskottet därvid är inne på vilse väg, men då jag i övrigt anser att utredning måste ske och vissa ändringar göras — så leder detta mig konsekvent fram till det yrkande, som framställts av herr Swartz, vartill jag hemställer om bifall.

Herr Cla son: Herr talman! Ja, jag är verkligen förvånad över den framgång herr Swartz' yrkande tyckes vinna, då han ju började sitt anförande med att speciellt varna riksdagen, som han sade, för att avlåta en skrivelse, som ingenting säger och vari icke några bestämda riktlinjer skulle angivas.

Om herr Swartz' yrkande skulle vinna riksdagens bifall, vad skulle riksdagen då begära? Jo, riksdagen skulle begära en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning "rörande de åtgärder, som kunna påkallas till vinnande av ökad planmässighet i riksdagens arbete". Punkt och slut, icke ett ord till motivering! Om man bara inskränker sig till vad som föreslagits i de motioner, som skulle föranlett denna skrivelse, skulle de, som tillkallas för att verkställa denna utredning, kunna hava fullkomlig både rätt och skyldighet att kasta sig in på sådana frågor som utskottsorganisationens utflyttande ur grundlagen, som omstöpanandet av hela utskottsväsendet, som borttagandet av tillfälliga utskott och tillsättandet av ett stort antal ständiga, som statsutskottets sönderbrytande på åtta eller tio avdelningar, som införandet av principen om olika medlemsantal inom utskotten från de olika kamrarna, som en dubbel budgetbehandling — en provisorisk budgetbehandling i början av riksdagen och en definitiv budgetbehandling i slutet av den, åtgärder som så vitt jag förstår absolut icke stå i överensstämmelse med den budgetårets omläggning, som genomförts nu — som införandet av höstsejourer för att vinna ett enligt många uppfattning mera planmässigt ordnande av riksdagsarbetet, som avskaffande av jordbruksutskottet o. s. v. Här hava herrarna en liten provkarta över vad riksdagen skulle lägga under denna förutsättningslösa utredning utan att med ett ord antyda, i vilken riktning riksdagen vill, att utredningen skall gå.

Det har av en talare här nyss betonats, att *hans* förutsättning för denna skrivelse skulle vara att man speciellt skulle inrikta sig på *budge-*

tens behandling. Det står icke ett ord om den saken i den skrivelse, som herr Swartz har föreslagit. Det kan också vara allt möjligt annat än det. Jag vet ju mycket väl, att alla dessa yrkanden om yttranden hava sina särskilda förespråkare, och vi inom konstitutionsutskottet veta ganska väl, vilka förespråkare det finns för det ena och för det andra yrkandet, ty konstitutionsutskottet har verkligen icke, herr Winberg, behandlat denna sak helt lättvindigt utan tvärtom diskuterat den mycket ingående och vid dessa diskussioner haft biträde av samtliga de budgetbehandlande utskotten, och därifrån hava verkligen framförts åtskilliga önskemål i det fallet.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Om man emellertid skriver på det nu föreslagna sättet, så kommer först och främst den riktning, i vilken utredningen kommer att gå, att bliva beroende av vilka personer Kungl. Maj:t behagar tillkalla. Men så är det också en annan sak att observera, och det är den, att, så vitt jag förstår, resultatet — på grund av en så allmänt hållen skrivelse — måste bli, att det säkerligen kommer att dröja ganska länge, innan riksdagen får fram något resultat av alltsamman. Alla dessa frågor skola ju först behandlas och stöpas av ett okänt antal utredare, vilkas ståndpunkt alls icke kommer att vara förutsättningslös — ty man kan nog icke utpeka och utvälja förutsättningslösa personer i den vägen, emedan den ene ju har sin lilla käpphäst att rida på, och den andre ju har sin — så att vi få nog dragas med de nuvarande bestämmelserna ganska länge, det är min övertygelse. Och nog tycker jag, att riksdagen, då det gäller frågan om riksdagens arbete, borde på något sätt kunna giva någon som helst riktlinje om vad som skall tagas med, och även att riksdagen i varje fall borde avvisa, vad riksdagen absolut icke vill hava med som riktlinjer för sitt blivande arbete. Men vill riksdagen själv giva sig det betyget, att den icke har möjlighet att giva sådana riktlinjer, så vill jag åtminstone hava sagt ifrån att jag icke har någon andel däri.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Då det av herr Swartz framställda yrkandet om bifall till konstitutionsutskottets skrivelseförslag med en mindre ändring, men med ogillande av hela utskottets motivering, synes hava vunnit en oväntat stor anslutning, att döma av uttalanden från talarne här i kammaren, har jag begärt ordet för att yttra några ord, enär det ju kan tänkas, att riksdagen verkligen skulle stanna vid ett bifall till herr Swartz' yrkande. Det vill då förefalla mig vara nödvändigt att, om man har en mening, som i ett eller annat avseende skiljer sig ifrån vad som framkommit under debatten, man har skyldighet att i dag till protokollet anföra denna, ty något annat kommer ju icke att bliva vägledande för denna utredning, än vad som framkommit under diskussionen.

Här hava många erfarna riksdagsmän yttrat sig i frågan, och då jag liksom dessa har åtskilliga riksdagsår bakom mig, så tror även jag mig om att i någon mån kunna bedöma vilka brister som vidlåda vårt riksdagsarbete för närvarande.

Jag vill då för min del till en början säga, att jag icke kan finna,

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

att det brister i detta arbetes planmässighet i så hög grad, att det är nödvändigt att nu avlåta en skrivelse i ärendet. I det fallet anser jag, att klagomålen äro betydligt överdrivna. Det har visserligen under de senare åren gång efter annan, mera i pressen än i riksdagskretsar, gjort sig gällande den meningen, att det skulle vara en brist i vårt riksdagsarbete, att man icke har två läsningar av budgeten och att man endast vid slutet av riksdagen, sedan alla anslag äro beviljade, går till prövning av hur utgifterna skola täckas. Enligt min uppfattning innebär det nuvarande förfarandet icke någon så synnerligen stor våda, ty förhållandet är ju det, att samtidigt med att äskanden läggas inför riksdagen så lägges också fram en finansplan, angivande hur det är meningen, att dessa äskanden skola täckas. Man får en statsregleringsplan, som visar behovet och tillgångarna, och med denna för ögonen går sedan vederbörande utskott att pröva ärendena. Mindre ärenden, sådana av mindre ekonomisk innebörd samt sådana, som icke hava någon som helst ekonomisk innebörd, expedieras i regel först, under det att mera betydande frågor uppskjutas, tills man har fått en närmare överblick över situationen. Därtill kommer, att det ibland kan vara nödvändigt, med hänsyn till att just under riksdagstiden konjunkturerna rätt betydligt visa tendens till förskjutning, att man vill avvakta och se, hur de utveckla sig, och då inrättar sig vederbörande utskott därefter. Då är det möjligt att vidtaga sådana jämkningar och modifikationer i föreliggande anslagsäskanden som befinnas nödiga med hänsyn till situationen sådan den är vid den tidpunkten, då budgeten i sin helhet i varje fall måste knytas ihop.

Emellertid är det ju så, att vår budget har en ganska stor elasticitet. En eller annan miljon kronor mera eller mindre i fråga om beviljandet av anslag vållar inga egentliga svårigheter för statsregleringens uppgörande. Jag behöver i detta hänseende endast påpeka en tilldragelse för några dagar sedan i riksdagen, då vederbörande utskott med hänsyn till den ekonomiska situation, vari vi befinna oss, ansåg det nödvändigt att föreslå en nedsättning, som skulle innebära en besparing av över 20 miljoner kronor för statskassan. Riksdagen gick emellertid med på det högre beloppet, trots det att ifrån alla håll och även ifrån regeringsbanken framhållits, att det icke fanns någon annan möjlighet än genom nya skatter att bringa debet och kredit att gå ihop, förnämligast med hänsyn till att detta årets statsreglering med säkerhet kommer att visa ett underskott. Det oaktat beslöt riksdagen dessa högre utgifter. Nu hava vi vidare sett, att vederbörande utskott funnit möjlighet att redan nu komma med förslag om nödig täckning genom en förhöjd kaffe-tull, som vi hava att emotse. När detta kan låta sig göra, då det gäller en post på över 20 miljoner kronor vid en tidpunkt i ekonomiskt hänseende sådan som den, vari vi nu befinna oss, är det, mina herrar, rent nonsens att komma och tala om nödvändigheten av att i slutet av riksdagen hava möjlighet att kunna justera ett eller annat beslut, som kanske skulle röra sig om något hundratusental kronor.

Vad skulle det å andra sidan innebära för nackdelar, ifall man

skulle hava dubbla läsningar? Det har framhållits av konstitutionsutskottet, och jag ber att ytterligare få understryka vad utskottet i det avseendet anför. Det är alldeles säkert, att utskotten i början av riksdagen skulle förfara mindre noggrant med tanke på att vi ju hava möjlighet att justera detta, och att ett eller annat anslag skulle beviljas, som säkerligen icke bleve beviljat under nuvarande former. Sedan kommer man till slutet av riksdagen och då uppstår frågan om att stryka en hel del av dessa anslag. Ja, mina herrar, med den kännedom man har om möjligheten att här kombinera ihop olika situationer, så har man snart kartellbildningen färdig, så att kamrarnas ledamöter hjälpa till att sauvera varandras intressen. Vid den omnämnda sovringen blir det säkerligen icke prutat så synnerligen mycket, utan vad som en gång föreslagits, kommer att stå fast, och detta blir icke till gagn för statsverket enligt min uppfattning. Detta om den saken. Jag anser därför, att utskottet har haft mycket goda skäl, när det avvisat tanken på att behandla budgeten i två tempo, med två läsningar, och jag kan i det hänseendet icke alls ansluta mig till de av herr Ekman anförda synpunkterna eller till professor Reuterskiölds reservation. Jag skall även yttra några ord om splittrandet av anslagsfrågorna på flera utskott. Naturligtvis vore det i hög grad önskvärt, att hos ett utskott få sammanfört till handläggning ärenden av ensartad beskaffenhet i så stor utsträckning som möjligt. Då det gäller utgiftsfrågorna, är det klart, att det vore ur många synpunkter fördelaktigt, om man kunde återgå till det gamla förfaringssättet, nämligen så att statsutskottet hade alla utgiftsärendena om hand. Då en utbrytning av jordbruksärendena ägde rum, skedde detta icke förnämligast med hänsyn till att statsutskottets arbetsbörda då var alltför stor, utan med hänsyn till den strävan som gjorde sig gällande att få ett särskilt departement för jordbruket och som följd därav att dessa ärenden skulle hava sitt särskilda riksdagsutskott. Då bröts det gamla förhållandet till en del sönder och i samband därmed fördes också frågor rörande pensions- och indragningsstaterna över till bankoutskottet. Naturligtvis skulle det vara önskvärt, om man kunde återföra båda dessa slag av ärenden till behandling av samma utskott, som handlägger budgeten i övrigt, men med den stämning som för närvarande gör sig gällande i riksdagen, och som även vitsordats av konstitutionsutskottet, skulle det vara att röra vid en ögonsten, ifall riksdagen försökte sig på att nu stryka jordbruksutskottets uppgift att behandla denna huvudtitel och återföra den till statsutskottet. Det skulle säkerligen icke låta sig göra. Jordbruksutskottet skulle då bli öfverflödigt. Annorlunda förhåller det sig med bankoutskottet. Dess huvuduppgifter kvarstå även om pensions- och indragningsstaterna överfördes till statsutskottet, men då är det fara för att statsutskottets arbetsbörda blir för stor, såsom ärendena, sedan den sista reformen genomfördes, hava svällt ut, och då måste det givetvis undersökas, om icke någon lättnad kunde beredas statsutskottet på andra områden. Det kan ju vara möjligt att det finns andra ärenden än dem konstitutionsutskottet har pekat på som kunde utbrytas. Så vitt jag kan

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

bedöma, är det dock dessa frågor, som ligga närmast till för att komma i åtanke, om det skall göras en sådan omflyttning, just dessa frågor som röra låneärenden. Om över huvud taget några ärenden skola föras över från statsutskottet till ett annat utskott, så har jag svårt att finna några frågor bland dem, som för närvarande äro föremål för statsutskottets handläggning, vilka i högre grad skulle lämpa sig att komma under allvarlig omprövning för att överföras, än just dessa frågor rörande de affärsdrivande verken. Bankoutskottet har nu att närmast ägna sitt intresse åt ärenden rörande riksbanken och riksgäldsverket. Landets bankväsen, penningpolitiken och lånemarknaden måste av bankoutskottet följas med uppmärksamhet. De affärsdrivande verken skola i den mån de icke finansiera sig själva finansieras med lånemedel — icke med skattemedel — och det förefaller mig då som om bankoutskottet borde kunna få, om det icke har det redan nu, en sådan sammansättning och utvidgning att det skulle hava betydande förutsättningar att kunna handlägga dessa ärenden lika samvetsgrant och lika omsorgsfullt ur statens synpunkt som det är möjligt för statsutskottet att handlägga dem.

Med den allmänna uppfattning som jag har om dessa frågor, så anser jag visst, att det kan tagas under överbäggande, om ett eller annat kan göras bättre i den arbetsordning, som vi för närvarande hava, men jag kan å andra sidan icke se, att det är en sådan brådska eller att det är så överhängande nödvändigt att nu omedelbart få till stånd en förändring, att man därför i en hastig vändning skall besluta sig för att avlåta en skrivelse, vari man icke ger några som helst direktiv. Herrarne få väl ändå erkänna och medge, att det ter sig något egendomligt, ifall riksdagen beträffande sitt eget arbete och sin egen organisation skriver och begär en utredning angående ett planmässigt ordnande av arbetet, utan att lämna en rad till anvisning om hur denna planmässighet skall åstadkommas, under det att riksdagen annars, när den avlåter skrivelser, i regel håller mycket styvt på att det skall givas tydliga och klara direktiv om vad man vill ha utrett och i vilken riktning utredningen skall gå, och detta på områden, där riksdagens ledamöter i gemen säkerligen hava betydligt mindre förutsättningar att kunna angiva direktiven, än i detta fall, där man skulle kunna hava anspråk på riksdagen att kunna giva sådana direktiv, och där den verkligen bör hava förutsättningar att kunna göra det. Om det är på något område vi skola vara kompetenta att kunna lämna direktiv om vad vi vilja hava ändrat, skall det väl vara på detta område, på vilket riksdagsmännen mera än någon annan i detta land hava att syssla, nämligen riksdagsarbetet.

Nu säger visserligen den ärade talaren på Norrköpingsbanken, att Kungl. Maj:t får välja personer, som förstå dessa frågor. Ja, jag förmodar, att det beror mycket på problemets uppställning vilka personer det blir fråga om att välja för dess lösning. Om jag går till de enskilda kammarledamöterna, är jag övertygad om att en stor del resonerar som så, att de förstå den saken bra, var och en för sig, och det blir kanske en något för stor kommitté, om Kungl. Maj:t skulle taga riksdagens

alla 380 ledamöter. Kungl. Maj:t blir alltså tvungen att göra sitt val, men då ligger det mycken vikt uppå att den Kungl. Maj:t, som skall välja kommittén, verkligen också förstår dessa frågor, ty i annat fall kan det hända, att Kungl. Maj:t begår ett ganska grundligt misstag vid tillsättandet av utredningskommittén. Jag är för övrigt alldeles övertygad om att den stora del av kamrarnas ledamöter, som antingen icke fått vara med om utskottsarbetet annat än som suppleanter eller som sitta i tillfälliga utskott eller i utskott, dit egentligen ingen människa vill komma, hava en helt annan syn på denna sak än vi lyckliga, som sitta i de s. k. förnämligare utskotten.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Jag tror sålunda, att det skulle bli en ganska kinkig uppgift för Kungl. Maj:t att utan något direktiv skrida till att utse en utredningskommitté. Då riksdagen nu icke är färdig att giva någon annan vägledning om hur den vill hava detta arbete organiserat för framtiden än att den pekar på den diskussion, som förekommit i kamrarna, drager jag därav den slutsatsen, att tiden icke är inne för att avlåta en skrivelse, och detta leder mig, herr greve och talman, till att yrka avslag på såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Herr Tengdahl: Det var en sak jag glömde säga i mitt förra anförande.

Jag ville fästa uppmärksamheten på, att man även borde utreda, vad som över huvud taget bör föreläggas den svenska riksdagen och vad som icke bör gå dit. Jag ber att i det hänseendet få påpeka, att vi här-omdagen hade ett danaarvsärende, där det gällde ett saldo på 35 kronor och där trycknings- och övriga riksdagskostnader säkerligen gingo upp till många gånger det beloppet. Och dessa danaarvsärenden äro nog icke de enda, som möjligen skulle kunna urskiljas från de frågor, som Kungl. Maj:t skickar till riksdagen.

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag blev förekommen av herr Kvarnzelius. Jag delar fullständigt den åsikt, som uttalades av ordföranden i konstitutionsutskottet, att riksdagen icke bör skriva i en fråga som denna utan att kunna angiva några riktlinjer för i vilken riktning utredningen bör gå. Detta rör ju endast riksdagsarbetet, och det är ju här, som riksdagens ledamöter sitta inne med erfarenhet. Det kan då icke vara lämpligt, att vi utan att kunna giva någon ledning alls skulle bara skriva och kasta hela frågan på Kungl. Maj:t, när man hör, att det här i kammaren icke finnes någon enda, som uppträtt utan att han haft en helt annan åsikt än den föregående talaren.

Jag delar fullständigt herr Kvarnzelius' åsikt, att tiden tydligen icke är inne för en skrivelse. Detta leder även mig till samma slut, som han har kommit till, nämligen att yrka avslag på såväl utskottets hemställan som övriga yrkanden i ärendet.

Herr Swartz: Herr talman! Jag kan mycket väl förstå, att man kan vilja yrka avslag på denna framställning från konstitutions-

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

utskottet, för den händelse man över huvud icke vill göra någonting. Men det synes mig, som om den anslutning, som i alla fall inom utskottet har kommit utskottets förslag till del, giver vid handen, att det råder en ganska allmänt utbredd önskan, att en undersökning sker av möjligheterna att på ett mera praktiskt sätt omlägga riksdagsarbetet, och under sådana förhållanden har jag för min del ansett, att det funnits skäl för riksdagen att gå denna önskan till mötes.

Nu säges det, att vi icke böra avlåta någon skrivelse, med mindre vi kunna angiva, vad vi önska. Den siste ärade talaren framhåller, att vi önska så olika saker. Den ene önskar det och den andre det! Skola vi vänta på att kunna giva fullständiga direktiv, så att man förklarar, att just den och den saken skall utredas, då lära vi aldrig få någon utredning. För min del kan jag icke finna annat än att det är riktigare, då man vill ha en utredning, emedan man finner, att det är frågor, som behöva undersökas, att man begär, att Kungl. Maj:t sätter till en kommission, som gör en dylik utredning. Detta är ju ingen politisk fråga, så vitt jag förstår, och det kan därför göra alldeles detsamma, vilken Kungl. Maj:t det är. Vi skola väl i alla fall hoppas och tro, att vilken Kungl. Maj:t det än är, regeringen skall hava det omdöme, att den utser en kommission, bestående av personer, som äro lämpade till att giva de direktiv, som vi icke själva kunna giva.

Det är orimligt begärt, att konstitutionsutskottet, med den korta tid, som det kan ägna ett sådant arbete som detta, bredvid alla andra frågor, som det har att behandla, skall kunna komma med tillräckligt klara och fullständiga direktiv på ett område, där, som vi i alla fall måste erkänna litet var — och jag förmodar, att konstitutionsutskottets medlemmar äro de första att erkänna det — de icke äro så hemmastadda, att de kunna vänta, att de direktiv de giva skola hava den auktoritet, att riksdagen anser sig utan vidare kunna begära utredning just efter dem.

Jag kan icke se annat, än att man har större garanti för att utredningen blir på ett gott sätt fullgjord, om inga direktiv lämnas. Det står fast, att man vill hava en utredning, men man vill icke binda sig vid vissa direktiv, som en och annan finner vara olämpliga, och det är fallet med de flesta av de i betänkandet ifrågasatta. Jag tycker också, att de äro för fåtaliga, de äro för inskränkande, och de binda utredningen på ett sätt, som icke är lämpligt.

Å andra sidan binder sig riksdagen också, som jag sade nyss, när den på detta sätt begär en utredning efter dessa direktiv. Det innebär, att riksdagen vill hava frågan löst just på det sättet.

En utredning vilja vi hava, men vi vilja hava den saklig och grundlig, med längre tid tillmätt för dem som skola giva direktiven och med de lämpligaste krafterna utsedda för detta arbete. Jag hoppas, att vi icke därför skola anses vara gudar eller halvgudar — konstitutionsutskottets ärade ordförande lär hava sagt någonting sådant om mig på grund av mitt yttrande — utan vanliga människor, utrustade med sunt förnuft. Man bör icke överskatta sina krafter och tro, att då man är hemmastadd på ett område, som konstitutionsutskottets medlemmar äro, man därför

är hemmastadd på alla. Jag tror det är bättre att låta var och en försöka sig på det område, där han är hemma. Med anledning därav tror jag det är bäst att hålla på att utredningen göres utan att man binder den genom några som helst direktiv.

Vill man avslå förslaget om en skrivelse, är det en sak för sig.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Jag kan i kort-
het säga, att det förefaller mig, som om just i den nu föreliggande
situationen en begäran från riksdagens sida om en utredning, därvid
riksdagen avstår från att åt de utredande giva utförliga anvisningar
om huru arbetet skall bedrivas, vore det riktiga och naturliga. På punkt
efter punkt, där man försöker tänka igenom, huruvida den ena eller
andra föreslagna åtgärden är lämplig, kommer man till att den kan
vara lämplig under den eller den givna förutsättningen. För att en
prövning redan av någon viss begränsad åtgärd verkligen skall kunna
giva, vad en prövning bör giva, är det sålunda nödvändigt, att man
undersöker alla förutsättningar, alla med den föreslagna åtgärden sam-
manhängande andra åtgärder o. s. v.

Om man sålunda i ett dylikt fall begränsar utredningen genom
vissa anvisningar, som härvidlag har föreslagits, förefaller det mig, som
om det måste ge till resultat en utredning, vilken från början är dömd
att misslyckas. För att riksdagen verkligen som grundval för sin pröv-
ning av denna fråga skall kunna få ett sådant material framlagt, att
riksdagen kan bedöma, vad som är lämpligt eller riktigt, är det nöd-
vändigt och önskvärt, att de, som få utredningen om hand, icke från
början bindas av vissa inskränkande anvisningar, som äro givna utan
att riksdagen varit i tillfälle att genomtänka problemet, utan att de
som hava att utreda ärendet få full handlingsfrihet. Det är i och för
sig ingenting alls nedsättande för riksdagen, att riksdagen förklarar,
att den, när det gäller att i dessa avseenden omorganisera sitt arbets-
sätt, vill hava det möjligast utförliga material framlagt. Vi vilja hava
de åtgärder, som de utredande komma att föreslå, prövade ur olika syn-
punkter, och därför vill man icke på förhand binda dem, som skola
utföra utredningen. Det har visat sig — och det kände konstitutions-
utskottet mycket väl till — att det i statsutskottet finnes mycket olika
meningar om vissa speciella åtgärder, som här varit ifrågasatta, men
någon prövning av hela problemet i ett sammanhang har man icke kunnat
företaga vare sig inom konstitutionsutskottet eller statsutskottet.

Jag ber slutligen att få säga, att när herr Kvarnzellius med åbero-
pande av ett fall, som har inträffat de senaste dagarna, ville visa lämp-
ligheten av det nuvarande förfaringssättet i fråga om vår budgetbe-
handling, så föreföll det mig, som om det var ett ganska misslyckat
exempel han valde. Jag är övertygad om att när bevillningsutskottets
skatteförslag kommer fram, så komma både minoriteten och många av
majoriteten att säga, att när vi framlägga detta förslag, göra vi det,
emedan det icke återstår något annat val för oss, utan vi befinna oss
i en situation, där vi egentligen icke hava något annat att reflektera

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

på. Sådant inträffar just därför att vår nuvarande arbetsordning skapar sådana situationer, att man i riksdagens sista timmar blir nödgad att gå på förslag, som man eljest icke skulle gå på, eller att reglera hela budgeten på ett sätt, som man, om man hade fri prövningsrätt, icke skulle godkänna. De nuvarande arbetsformerna äro icke lämpliga, och man har, förefaller det mig, en samlad erfarenhet från år till år av att riksdagen genom sina förhandsbeslut i fråga om utgifter på ett sådant sätt binder sin handlingsfrihet, att de beslut, som slutligen vid budgetregleringen komma till stånd, icke utgöra resultatet av en fri och obunden prövning, utan dikteras av själva de former, under vilka arbetet har utförts.

Jag tillåter mig fortfarande att hemställa om bifall till det av herr Swartz framställda yrkandet.

Herr Möller: Herr talman! Jag hade tänkt rösta för det av herr Swartz framställda yrkandet, därför att jag icke visste, att man på sina håll var betänkt på att framställa ett avslagsyrkande, men jag måste känna, att i valet mellan herr Swartz' yrkande och ett avslagsyrkande synes mig det senare vara att föredraga.

Jag förmodar, att större delen av kammarens ledamöter hava den känslan, att man icke kan lägga till grund för ett verkligt beslut det utlåtande, som konstitutionsutskottet har avgivit, ty det är alldeles uppenbart, att t. ex. beträffande frågan om överflyttande av vissa ärenden till bankoutskottet utskottet har uttryckt sig på ett mycket för positivt sätt, för att riksdagens ledamöter i allmänhet skulle vara färdiga med ett dylikt uttalande. Vidare är det också tydligt, att utskottets kläm begränsar ramen för utredningen på ett, som jag åtminstone tycker, alldeles oresonligt sätt och att därför konstitutionsutskottets utlåtande icke kan bifallas.

Men därför att man icke nu har kunnat ena sig om de direktiv, som riksdagen skulle kunna giva för en utredning av denna beskaffenhet, är det väl ändå att gå för långt, om man drager den slutsatsen, att riksdagen följaktligen icke skall giva några direktiv alls vid en utredning i denna fråga. Jag har samma känsla som herr Kvarnzelius, att frågan på intet sätt är mogen och att man inom riksdagen bör hava betydligt mera klart för sig, vad man vill i denna sak, innan man avlåter en skrivelse.

Under sådana omständigheter ber jag, herr talman, att få ansluta mig till avslagsyrkandet.

Herr Lindhagen: För min del är jag också tveksam, huruvida jag skall biträda herr Swartz' eller herr Kvarnzelius' yrkande. För herr Kvarnzelius' yrkande talar ju, att man förut har haft två sådana här utredningar, av vilka man väntat en hel del, som dock icke inträffat. Denna tredje utredning kommer måhända att leda till samma resultat. Å andra sidan kan man ju emellertid peka på att de föregående utredningar, som också i själva verket voro utan direktiv, i alla fall hava lett till en del

åtgärder, vilka dock varit önskvärda, såsom lagutskottets uppdelande, jordbruksutskottets inrättande och några andra sådana saker. Nu är emellertid förhållandet, att det inom "riksdagen" fortfarande råder den uppfattningen, att åtskilligt borde gestaltas bättre, än för närvarande äger rum. Det finnes väl, som också herr Kvarnzelius påpekade, knappast någon medlem inom riksdagen, som icke i det avseendet har något önskemål. Denne talare uppdelade riksdagen till och med i ett slags överklass och en underklass, av vilka underklassen var särskilt missnöjd. Det var suppleanter och sådana, som bleve skickade till utskott, där man icke ville vara. Dessa voro missnöjda och ville hava stora förändringar, medan herr Kvarnzelius och de andra uppe på tinnarne voro nöjda och icke ville hava några förändringar. Sålunda finnes här en riksdagsmening, fastän den kanske består av 380 meningar. Under sådana förhållanden är det, herr talman, inte värt att tala om att riksdagen såsom en enhet skall hava klart för sig, vilken mening den vill hava. Riksdagen är en fiktion, ett dött begrepp. Riksdagen är kanske 380 riksdagar i detta fall. Alltså finns det ju inte något annat sätt än en vädjan utan direktiv för att låta alla dessa meningar på något sätt göra sig gällande.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)*

För övrigt har man sagt här, att riksdagen bör veta vad den vill och reformera sig själv. Riksdagen är dock gudnås också ett väldigt ämbetsverk i de delar vi nu behandla och som bekant reformerar inget ämbetsverk sig självt. Det är ganska litet hopp, ifall vi skola vänta, som herr Möller sade, tills vi "bliva mogna".

Under sådana förhållanden tror jag, herr talman, att herr Swartz' yrkande är det, som jag för min del åtminstone nu vill sluta mig till. Men jag vill på samma gång uttala den önskan, att den utredning, som kommer till stånd, icke blir en sådan, i vilken man genom att flytta på några saker, en sak hit och en dit, tror sig åstadkomma de mest förvånande resultat, ty det inträffar icke genom sådana formella manipulationer. Vill man vinna någonting, får man se till, att det blir någorlunda grundligt gjort, så att det verkligen får någon effekt.

Jag skall passa på tillfället, herr talman, att också få anmäla ett önskemål, nämligen att de tillfälliga utskotten måtte omorganiseras på sätt jag förra året yrkade, i syfte att få en sakligare och värdigare behandling av de ämnen, som hänvisas till de tillfälliga utskotten, och att även denna grupp ärenden måtte anses som en kamrarnas gemensamma angelägenhet och icke såsom ett privatintresse för vardera kammaren. Här kommer alltså ett önskemål till i den diskussion, som skall utgöra ett svar på frågan.

Jag yrkar bifall till herr Swartz' förslag.

Herr förste vice talmannen: Då det blivit ett allmänt deklarerande i denna fråga, skall jag be att också för min del få säga några ord. Det är ju alldeles klart, att när man varit ledamot i flera år av statsutskottet och i synnerhet då man tillhört dettas fjärde avdel-

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

ning, vars uppgifter, som man ifrågasatt, eventuellt skulle överflyttas på bankoutskottet, man kan vara intresserad av att också få yttra någonting här.

Jag vill i det avseendet ansluta mig till herr Kvarnzelius, att jag i likhet med honom tror, att vi med de grundlagar vi nu hava sköta hela budgetbehandlingen så pass bra, som det under nuvarande förhållanden är möjligt. Jag tror, att en del av den kritik, som framkommer, icke är så fullt berättigad. Jag förstår mycket väl, att man kan hava en annan uppfattning, men när jag börjat tänka mig in i vilka former man bör införa för att vinna vad man vill i detta avseende, kommer jag precis till detsamma, som åtskilliga motionärer tänkt sig, nämligen två läsningar, två sessioner och mycket annat, som innebär ganska radikala förändringar i vår riksdagsordning. Jag tror för min del, att om man verkligen vill åstadkomma någonting i den vägen, får man gå betydligt djupare och betydligt längre än vad som innehålles i de riktlinjer konstitutionsutskottet har anvisat. Det är små palliativer, sådana där små överflyttningar, som herr Lindhagen nyss talade om, vilka jag icke tror hava någon verklig praktisk betydelse eller någon praktisk nytta med sig. Den huvudtanke, som ligger bakom allt detta, är ju egentligen att åstadkomma ett samarbete mellan bevillningsutskottet och statsutskottet, så att man liksom ser framför sig på en gång både utgifter och inkomster, men med de direktiv, som här föreligga, kan man icke komma fram till någon anordning, som gör det möjligt för att få en sådan överblick av budgeten, så vi kunna säga, vilka utgifter vi kunna göra och vilka vi måste avstå ifrån. Jag tror således, att man får gå betydligt längre än vad man tänkt sig i konstitutionsutskottets betänkande, ifall man vill nå någon verklig effekt.

Nu yrkas här från ena sidan rent avslag, därför att man icke bör skriva utan att angiva vissa riktlinjer. Jag frågar verkligen, hur det skall vara möjligt att tänka sig, att ett utskott, som är överhopat av en massa andra göromål, under riksdagen skall kunna så penetrera denna fråga, att det kan bli några riktlinjer av sådan beskaffenhet, att de kunna vara avgörande för en utredning i frågan. Det blir icke något annat än vad som här kommit fram i debatten; den ene vill ett och den andre något annat, och så avgör majoriteten saken: detta skola vi stryka och detta skola vi bifalla. Och så blir det ett så pass magert utlåtande som detta är. Jag tror i likhet med den föregående talaren, att vill man verkligen få något uppslag i denna väg, får man utan angivande av några riktlinjer och naturligtvis under hänvisning till vad som yttrats såväl här som i andra kammaren överlämna till Kungl. Maj:t att söka utreda denna fråga på det sätt Kungl. Maj:t finner lämpligast, det må vara medelst en parlamentarisk kommitté eller sakkunniga av annan art. Jag kommer därför för min del att sluta mig till det Swartzska förslaget. Jag tror, att det är förmätet att tänka sig, att vi verkligen skola kunna komma till sådana riktlinjer, som kunna bli så att säga så pass avgörande för denna fråga, att de kunna få, om icke en enstämmig mening, så åtminstone en majoritet i riksdagen för sig. Skulle icke den Swartzska

linjen komma upp i det slutliga avgörandet, kommer jag för min del att sluta mig till dem som här yrkat avslag.

Friherre Fleming: Herr greve och talman! Eftersom det börjat framföras önskemål från olika utskott, får det väl lov att komma några sådana även från bevillningsutskottet.

Jag kan förstå, att vad som i stort sett ligger bakom detta ärende är en önskan om en bättre budgetbehandling. Det är ju mycket möjligt, att denna kan ordnas på ett annat sätt än nu. Det har ju i år gjorts ett försök att redan från början få till stånd ett samarbete mellan bevillningsutskottet och statsutskottet, men detta försök avvisades av båda utskotten. Man ville icke vara med om detta försök: det gick icke. Nu säger konstitutionsutskottet: "Utskottet håller emellertid före, att den frågan bör upptagas till prövning, huruvida icke, därest formen av sammansatt utskott i praxis för föreliggande fall ej är lämpligt, någon annan form kunde utfinnas", d. v. s. man skulle instifta någon ny form för något slags delegation från vartdera utskottet. Det är ju möjligt, att så skulle kunna låta sig göra. Det finns ju också andra sätt. Man kan möjligtvis tänka sig, att bevillningsutskottet upptager inkomstberäkningarna till behandling tidigare än nu är fallet och meddelar statsutskottet, om dessa efter vad bevillningsutskottet kan se synas hålla streck, så att statsutskottet får lov att spara om så befinnes nödvändigt. Men jag vill säga, att jag tror, att detta arbete kommer att underlättas, då vi komma ifrån de tilläggsstater, som nu förekomma, ty de ha enligt vad jag kan förstå hela tiden i hög grad verkat störande på budgetbehandlingen inom riksdagen.

Jag skulle emellertid nu vilja göra ett tillägg till de önskemål, som här framförts, och det är, att denna utredning, om den kommer till stånd, ville se litet även på vilka ärenden, som för närvarande handläggas av bevillningsutskottet. Detta utskott skall ju egentligen se till vilka inkomster som behöva tillföras statskassan för att bestrida de utgifter, som beslutas på hemställanden huvudsakligen av statsutskottet. Jag är nog förmäten att tycka, att bevillningsutskottet lika väl som statsutskottet är ett förnämligt utskott, såsom statsutskottets ordförande uttryckte sig. Vad jag skulle vilja säga är, att bevillningsutskottet har numera alltmer blivit, icke ett bevillningsutskott utan ett nykterhetsutskott, och det är väl fråga, om icke just den saken kanske till stor del förrycker arbetet i bevillningsutskottet. Jag tror, att det finns många saker, som egentligen icke alls borde höra till bevillningsutskottet, t. ex. nykterhetslagstiftningen. Även sådana förslag, som icke alls beröra frågor om inkomsterna utan helt andra ämnen på nykterhetsområdet, skola ändå behandlas av bevillningsutskottet, vilket influerar på utskottets sammansättning och icke fördelaktigt influerar på utskottets arbete.

Jag vill framföra dessa synpunkter, för den händelse de kunna ha något värde för dem som skola taga hand om utredningen.

Jag är tveksam, om man bör avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga eller icke, men det finns ju skäl för att man möjligen bör

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

Om åtgärder taga dessa frågor i övervägande. Jag kommer därför att ansluta mig för ökad plan- till herr Swartz' förslag. mässighet i riksdagens arbete.

(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Jag begärde ordet med anledning av herr Ekman's yttrande. Han sade nämligen, att jag hade anfört exempel angående dyrtidstilläggen och kaffetullen för att visa lämpligheten av det nuvarande förfarandet. Detta är att vända fakta alldeles på huvudet. Varför jag anförde detta exempel, var för att visa, hur liten betydelse frågan om en eller två läsningar kan ha för ståndpunktstagandet i ett ärende. Jag vill fråga herr Ekman, hur hans system skall inrättas, när han icke kan vara färdig den 9 maj, fastän riksdagen grundlagsenligt skall vara färdig att avslutas den 10 maj, att taga slutlig ståndpunkt till en sådan fråga. Eller är det meningen, att man först skall besluta om kaffetull, innan man kan avgöra, huruvida man kan tänka på att höja dyrtidstilläggen eller icke — för att fortsätta med det exempel jag förut valde? Såvitt jag kan förstå, måste man väl först besluta utgiften, innan man beslutar angående anskaffningen av medel till densamma. Men det är klart, att man måste hålla ihop sakerna och, när man beslutar utgiften, tänka på, hur man skall söka tackning för densamma. Och när man beslutar utgiften den 9 maj, måste man ha klart för sig, var man skall taga pengarna, ty sedan gives det icke så pass långt rådrum, att man har tillfälle att pröva en sådan fråga ytterligare en gång. Jag tog detta exempel för att visa ihålligheten i stort sett i detta tal, som under många år här har drivits, om hur stor brist det är, att vi icke ha två läsningar av vår budget. Det är nog, som herr förste vice talmannen yttrade, i verkligheten så, att frågorna bli bättre behandlade med det tillvägagångssätt, som vi nu ha — det är åtminstone min övertygelse.

Medan jag har ordet, ber jag att få säga ännu några ord, sedan diskussionen nu ytterligare har utvecklats i den riktningen, att personer, om vilka jag för min del åtminstone förut hade den föreställningen, att de helst skulle sett, att dessa motioner icke hade väckts eller i varje fall, att de avsloges, nu synas bliva de ivrigaste förespråkarna för att en skrivelse skall avlätas. Ja, mina herrar, detta mer än något annat pekar väl ändå på att frågan under behandlingen kommit mer eller mindre på sned. Här har sagts, att ett utskott, som har så många ärenden, icke kan ägna tillräcklig uppmärksamhet åt ett sådant ärende som detta för att kunna ge några direktiv. Men, mina herrar, nog bör väl ett utskott, innan det föreslår en skrivelse, vara övertygat om att det verkligen finnes brister, som böra avhjälpas, och för riksdagen bör väl samma elementära grunder gälla. Det borde väl åtminstone i skrivelsen angivas, i vilka hänseenden man anser, att riksdagsarbetet är mindre väl ordnat. Att sedan giva anvisningar på hur det skall bli bättre, är, det medger jag, svårt. Men nog skall man väl kunna peka på de fel, beträffande vilka man vill ha rättelse, innan man avlåter en skrivelse. Att herr Lindhagen, som i regel icke är rädd för att avlåta skrivelser, finner sig mycket tilltalad av detta system, det förstår jag, men att herr

Swartz och herr Ekman, som annars äro så kritiska, när det gäller nya uppslag eller avlåtande av skrivelser, här skulle ge sin klara och öppna anslutning till detta förfarande, som väl kanske kan få anses bliva prejudicerande för framtiden, trodde jag ändock icke. För övrigt får man väl ändå säga, att konstitutionsutskottet säkerligen har ägnat denna fråga ganska mycken uppmärksamhet — större uppmärksamhet än vad utskottet i allmänhet ägna frågor sådana som denna. Utskottet har till och med varit så artigt, eller försiktigt om man så vill, att det inbjudit ledamöter av statsutskottet att diskutera frågan med utskottet, innan det självt tagit ståndpunkt till motionerna. På grundval av bl. a. den överläggning som därvid ägt rum har utskottet ansett sig kunna avfatta det förslag till skrivelse, som nu här blir från olika håll fullständigt underkänt. Detta visar huru ytterligt vanskligt det är att giva sig in på ett område, där icke något verkligt djupt känt behov föreligger, och försöka sig på att sätta i gång med en reformering.

Jag vidhåller mitt yrkande.

*Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.*

(Forts.)

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Jag är endast litet förvånad över att herr Kvarnzelius, som vid de förberedande förhandlingarna visserligen uttalat alldeles liknande betänkligheter och mening som nu, men tillika — utskottet till vägledning — angivit vissa riktlinjer för en utredning, nu, fastän utskottets majoritet i stort sett just har följt dessa hans anvisningar, slutar med att yrka avslag på alltsammans!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det föreliggande utlåtandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr Swartz, att utskottets hemställan skulle bifallas med utelämnande av såväl utskottets motivering som de i den s. k. klämman förekommande orden "i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits"; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Swartz yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr Swartz yrkande i avseende å konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Om åtgärder
för ökad plan-
mässighet i
riksdagens ar-
bete.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;
Nej — 75.

Om ändrade bestämmelser av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m. Sedan till konstitutionsutskottets handläggning hänvisats följande motioner angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m. nämligen I:105, av herr *Hallin* m. fl., samt II:195 och 196, av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet på anförda grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville rörande statsrevisionens verksamhet och förutsättningarna för densamma låta verkställa utredning i de avseenden, beträffande vilka utskottet i utlåtandet ansett sådan erforderlig, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Enligt avgiven reservation hade herr *Reuterskiöld* ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar hava den ändrade lydelse, som framgick av reservationen.

Herr *Clason*: Jag har endast begärt ordet för att anmäla, att i detta utlåtande förekommer nederst på sidan 11 ett vilseledande tryckfel. Där står: "När konstitutionsutskottet granskat ett års statsrådsprotokoll, är alltså frågan om den konstitutionella ansvarigheten beträffande i dessa protokoll omförmälda rådslag slutbehandlad i den mån anmärkning icke framställts." Det skall i stället heta: "— — — beträffande i dessa protokoll omförmälda rådslag slutbehandlad, även om anmärkning icke framställts."

Jag ber att få hemställa om ändring av detta tryckfel.

Herr *Hallin*: Herr greve och talman, mina herrar! Såsom medansvarig för en av de motioner, varom detta konstitutionsutskottets utlåtande handlar, skall jag be att få yttra några ord.

Jag får då till en början oförbehållsamt erkänna, att utskottet skänkt den av mig framburna motionen en välvillig och uttömmande behandling, och i stort sett hava de synpunkter, som motionen innehåller, blivit beaktade. Särskilt värdefullt synes mig vara utskottets upptagande i detta sammanhang av frågan om räkenskapsårets sammanfallande med budgetåret, och synes mig denna fråga böra utredas utan onödig tidsutdräkt för att undvika den, för att begagna herr *Reuterskiölds* ordalag i hans reservation, "revisionella villervalla", som annars synes mig vara ganska hotande. Vidare är spörsmålet om det konstitutionella ansvarets utkrävande på grundvalen av statsrevisorernas berättelse och därmed botandet av en lucka och en otydlighet i de nuvarande grundlagsbe-

stämmeiserna vårt synnerligt beaktande. En utredning härav, resulterande i klarare bestämmelser, skulle, tror jag, bli till stor bättnad för vårt parlamentariska liv och fylla ett verkligt behov.

*Om ändrade
bestämmelser
ang. statsrevisi-
onen m. m.*
(Forts.)

Utskottet önskar ingen utökning av statsrevisorernas antal, och härutinnan kan jag helt och hållet instämma i utskottets uppfattning. I den av mig framburna motionen har också denna utväg berörts helt flyktigt, och vi hava snarare tagit avstånd från tanken på en utökning av antalet revisorer. Däremot synes utskottet ha enhälligt omfattat tanken på nödvändigheten av att nu utöka tiden för statsrevisionen från två till tre månader, och det har ju också i vår motion varit så att säga det centrala.

Ett par av de mera periferiska målen och tankarna i motionen har utskottet däremot avvisat, vilket jag givetvis för min del måste beklaga. För det första gäller detta revisionens möjlighet att företaga inspektioner utom tiden för själva revisionsförrättningen. Detta har utskottet nu avvisat med den motiveringen, att detta skulle falla sig alltför dyrbart. Jag tror emellertid, att utskottet nog härvidlag har missuppfattat motionen. I denna säges tydligen ifrån att en sådan eventuell inspektion skulle ske *utan kostnad för statsverket*. Och hur mycket skulle icke kunna åstadkommas exempelvis under pågående riksdag i detta avseende? Till exempel här i huvudstaden skulle sådana inspektioner enligt mitt förmenande vara till stor bättnad och lättnad för det blivande revisionsarbetet.

Vad vidare angår inspektionen av våra beskickningar och konsulat kan det vid första ögonkastet synas, som om det skulle bli en nog så dyrbar apparat, så vitt spridda som dessa äro. Emellertid tror jag för min enskilda del, att detta skulle kunna ordnas så enkelt och praktiskt, att några så stora kostnader icke skulle behöva bli förbundna med en sådan inspektionsgren inom statsrevisionen. Det är att komma ihåg, att vår utrikesbudget nu har svällt ut till mellan 5 och 6 miljoner kronor. Den omfattar en vidlyftig organisationsapparat och inrymmer numera också en hel del fastigheter. Jag tror därför icke, att man i längden kan lämna hela detta område av statsförvaltningen helt utanför riksdagens inspektionsmöjligheter. Därför ha vi i motionen tänkt, att även denna del skulle kunna komma under utredning. Emellertid får jag uttrycka den förhoppningen, att ehuru utskottet nu har utmönstrat detta, vi dock en dag skola kunna komma överens även i denna punkt.

Vad sedan beträffar revisionens omvandling till ett riksdagsutskott delar jag för min del utskottets uppfattning ehuru på andra grunder än de av utskottet anförda om det svärgenomförbara i en sådan anordning. Det skulle nämligen enligt mitt förmenande nödvändiggöra revisionsarbetets förhållande över tvenne riksdagar, ty förklaringarna över revisionsanmärkningarna kunna ju ej inkomma och i varje fall ej slutgiltigt riksdagsbehandlas under samma riksdag, varunder själva revisionen skett.

Till sist tillåter jag mig att ställa en vädjan till riksdagen själv, när den går att utse sina revisorer, nämligen att välja dem som sitta

*Om ändrade
bestämmelser
ang. statsrevisi-
onen m. m.*
(Forts.)

inne med intresse och fallenhet för detta speciella uppdrag. Men för dessa böra mandatena då förnyas även med bortseende från partisynpunkter och förnyas så länge, att det alltid finns en fast stam inom revisionen. Kunde vi få revisorer att kvarstå inom revisionen i fem eller sex år, möjligen ännu längre, skulle, tror jag, den säkraste garantien vara förhanden för det bästa arbetsresultatet, och då kanske man kunde slippa att i riksdagens tryck få läsa vad som förekommer i detta utlåtande på sidan 16, där en ärad reservant säger, att han anser, "att en ökning av tiden för statsrevisionens arbete ej är nödvändig, då, om alla revisorerna odelat ägnade sig åt sitt uppdrag, den nuvarande tiden är fullt tillräcklig".

Herr greve och talman! Jag anhåller att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr S w a r t z: Jag skall icke framställa något yrkande, som är avvikande från konstitutionsutskottets hemställan, men jag kan i alla fall icke underlåta att säga några ord, innan vi gå till beslut i denna fråga.

Detta förslag från konstitutionsutskottets sida innebär en framställning om en ny utredning angående omläggning av räkenskapsåret till att infalla under samma period som budgetåret, vilket, som vi veta, av fjolårets riksdag beslutades skola omläggas till att omfatta tiden från den 1 juli ena året till och med den sista juni det andra året. Vid detta tillfälle följdes det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget i alla detaljer. Vederbörande departementschef hade därvid särskilt framhållit, att det för att kunna omlägga budgetåret på sätt som var föreslaget och för att vinna de fördelar, som därmed voro avsedda, var nödvändigt att skilja på budgetåret och räkenskapsåret, att behålla kalenderåret såsom räkenskapsår och icke låta det åtfölja budgetåret. Det lider ju intet tvivel, att det skulle vara åtskilliga fördelar att hämta av ett sammanförande av dessa båda frågor, det vill jag ingalunda förneka. Men å andra sidan kan man icke heller alldeles frånse, att det finns fördelar av att skilja på dessa perioder — det redogjordes för denna sak i fjol — särskilt med avseende på de affärsdrivande verken och de överskott, som kunna vara att vänta av deras verksamhet. Dessa skulle kunna betalas in efter det avslutade räkenskapsåret under det pågående budgetåret.

Jag skall icke alls nu giva mig in på denna sak. Jag skall endast erinra därom, att en huvudanledning, varför man föreslog en sådan anordning, var att man skulle undgå en eljest av vederbörande såsom nödvändig ansedd ökning av arbetskrafterna. Det är ju klart, att om man fördelar arbetet så, att budgetårets avslutning sker efter första halvåret och räkenskapsårets avslutning efter sista halvåret, kan arbetet fullgöras av samma arbetskrafter, vilket däremot icke kan vara möjligt, för den händelse man låter avslutningarna äga rum på en gång och vill få boksluten färdiga så snart, som meningen har varit och önskvärt är för statsrevisorernas vidkommande, för att de så snart som möjligt skola kunna få en överblick över

ställningen. Detta beslut fattades som sagt i fjol på förslag av Kungl. Maj:t efter en ingående utredning. Jag vågar påstå, att inom vederbörande avdelning i statsutskottet gick man ganska noga in just på denna fråga. Det är ju då något hastigt kanske att nu utan vidare besluta sig för att utreda, huruvida man icke borde lägga om denna anordning.

Om ändrade bestämmelser ang. statsrevisionen m. m.
(Forts.)

Jag vill emellertid icke motsätta mig förslaget. Man kan hava olika meningar om saken, och det är möjligt att man kan hitta på någon utväg; någon har sagt, att tekniken har blivit så utvecklad under det sista året, att det skulle kunna gå för sig att vinna vad man här vill, utan att man därmed ådrager sig konsekvensen, att man får lov att anställa ökade arbetskrafter. Jag förmodar nämligen, att om detta sista efter en utredning visar sig vara fallet, kommer det väl knappast att kunna godkännas av riksdagen.

Jag har velat säga detta, innan beslutet fattas, för att få det antecknat i protokollet till den kraft och verkan det hava kan, och således åtminstone fritaga mig på förhand från nödvändigheten att ansluta mig till ett förslag, som eventuellt kan komma att innebära större olägenheter än fördelar.

Efter härmed slutad överläggning och sedan det av herr Clason därunder anmärkta tryckfelet rättats, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående riksdagsarbetets förläggande till en höst- och en vårsession.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo samt företogs till avgörande i ett sammanhang konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om ändring av § 55 riksdagsordningen; och

nr 16, i anledning av väckt motion om införande i riksdagsordningen av viss bestämmelse rörande motion.

I en inom första kammaren väckt motion hade herr Ekman, K. J., hemställt, att riksdagen ville för sin del såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till

Lag om ändrad lydelse av § 55 riksdagsordningen.

Härigenom förordnas, att § 55 riksdagsordningen skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 55.

Motion i ämne — — — sammanföras.

Om inskrän-
kning i riks-
dagsmans mo-
tionsrätt m. m.
(Forts.)

Motion, vari påyrkas antagande av ny lag eller ändrad lydelse av redan gällande lag eller författning eller beviljande av anslag till högre belopp än etthundratusen kronor eller höjning med mer än etthundratusen kronor av något utav Konungen begärt anslag, må ej till behandling upptagas, därest icke minst en tiondedel av hela antalet ledamöter i den kammare, där motionen väckes, skriftligen förenat sig om dess framförande.

Konungens propositioner — — — avgöras.

Konstitutionsutskottet hade i utlåtandet nr 15 av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I utlåtandet nr 16 hade utskottet behandlat en annan av herr *Ekman*, *K. J.*, väckt motion, nr 87, däri hemställts att riksdagen ville för sin del besluta, att i riksdagsordningen skulle införas bestämmelse därom, att i motion, vari för något ändamål anslag begärdes till belopp överstigande 10,000 kronor, tillika skulle framställas, huru därtill erforderliga medel skulle anskaffas.

Beträffande denna motion hade utskottet likaledes hemställt, att densamma icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet nr 15 fogad reservation hade herr *K. J. Ekman* ansett, att utskottet, med anledning av motionerna, bort hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, det tacktes Kungl. Maj: t låta utreda, huruvida icke på det sätt, som i förevarande motioner föresloges, eller annorledes någon begränsning i förut angivna syfte borde stadgas i enskild riksdagsmans rätt att väcka motioner och få dem i riksdagen behandlade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr *Ekman*, *Karl Johan*: Herr talman, mina herrar! Utskottet har vid behandlingen av dessa bägge motioner avstyrkt dem båda. Jag skall emellertid be att få yttra några ord, särskilt då beträffande de frågor, som beröras i utlåtandet nr 15.

Det av mig framlagda förslaget till motionsrättens begränsning innebär icke någon inskränkning i den varje enskild riksdagsman tillkommande rätten att framställa vilken fråga han vill till riksdagens prövning. Motionen synes i detta hänseende hava blivit missuppfattad av konstitutionsutskottet. Såsom ett skäl mot bifall till motionen anför utskottet, att erfarenheten visar, att synnerligen beaktansvärda förslag ofta framställas av enskilda motionärer. Ett sådant argument är emellertid ett slag i luften, ty jag har med min motion icke velat förmäna någon enda riksdagsman att bringa vilken fråga han behagar under riksdagens omprövning. På samma sätt förhåller det sig med utskottets uttalande, att det ankommer på utskott och riksdag att pröva och avgöra, huruvida framställda förslag äro av den art, att de böra leda till ett positivt resultat. Denna utskottens och kamrarnas makt och befogenhet inskränkes icke heller i minsta mån genom mitt förslag. Detta går nämligen i första rummet ut på att i möjligaste mån förebygga, att

riksdagen på grund av enskilda motionärers förslag fattar förhastade beslut, som leda till ur såväl formell som reell synpunkt mindre tillfredsställande lagstiftningsresultat eller till opåräknade svårigheter vid budgetens uppgörande. I andra hand skulle säkerligen vinnas även någon, kanske icke så obetydlig lättnad i riksdagens arbete därigenom att den tidsödande granskningen och eventuellt omarbetningen av föreslagen lagtext och prövningen i detalj av behovet och storleken av begärt anslag bortföller, och riksdagens beslut kunde, därest frågan vore värd beaktande, inskränkas till en anhållan hos Kungl. Maj:t om utredning och därpå grundat slutligt förslag. Dessa synpunkter, som äro det väsentliga i motionen, ha av utskottet alldeles förbigåtts eller förbisetts.

Om inskränkning i riksdagsmans motionsrätt m. m.
(Forts.)

Var och en, som något litet sysslat med författandet av lagtext, vet hur oändligt svårt och tidsödande det är att åstadkomma en lagtext, som är till alla sina delar fullt genomtänkt och konsekvent och som därjämte står i överensstämmelse med de grundprinciper, på vilka vår lagstiftning i övrigt vilar, samt tillika är så avfattad, att dess enskilda bestämmelser ge ett fullt motsvarande uttryck åt vad man velat genom dessa bestämmelser utsäga eller stadga. Den lagtext, som av enskilda riksdagsmän presenteras i deras motioner, är i dessa hänseenden ofta nog synnerligen bristfällig; och under det brådskande riksdags- och utskottsarbetet ges icke den ro till ingående detaljgranskning, som är erforderlig för att man skall vara säker på, att den lagtext, som ur ett sådant jäktande arbete framkommer, skall vara fullgod. Grundlagen har omgärdat det allmänna lagstiftningsarbetet med ett alldeles särskilt skydd, i det att i R. F. paragraf 87 föreskrives, att över förslag till allmän civil- och kriminal- samt kyrkolag skall inhämtas utlåtande av lagrådet. Men denna garanti är, då riksdagen på enskild motion antager något lagförslag, av föga värde, beroende därpå att lagrådet, sedan riksdagen redan fattat sitt beslut, icke gärna avstyrker förslagets upphöjande till lag, utan ser genom fingrarna med bristerna. Jag kan åtminstone icke erinra mig mer än ett enda fall, då lagrådet helt avstyrkt en av riksdagen i första hand antagen lag. Den utfärdades icke heller av Kungl. Maj:t utan fick förfalla. Men eljest går det vanligen så, att lagen publiceras med sina brister, sådana som riksdagen beslutat den. Jag kan anföra såsom ett exempel lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster, där riksdagen hade i första hand beslutat vissa bestämmelser, vilka sedermera underställdes lagrådets granskning. Därvid uttalades åtskilliga anmärkningar och betänkligheter; men samtliga lagrådets ledamöter funno likväl, trots dessa betänkligheter, att lagförslaget *i frågans dåvarande läge* icke borde avstyrkas — eller "underkännas" såsom en av lagrådets ledamöter i sitt votum uttryckte saken.

Mitt förslag går nu ut på, att när genom *motion* initiativ tages till ny lag eller till ändring av gällande lag eller författning, motionären icke skall kunna pretendera, att av honom föreslagen *lagtext* skall upptagas till granskning, så framt icke motionen är biträdd av ett visst antal utav kammarens övriga ledamöter, varigenom sålunda manifesteras en allmännare önskan om *omcdelbart* ingripande utan föregående

Om inskränkt utredning på det föreliggande lagstiftningsområdet. Däremot är alldeles icke meningen att förhindra framläggande av motion, innefattande förslag till ändring i någon av Kungl. Maj:t genom proposition till riksdagen föreslagen lagtext.

(Forts.)

Att frågan är av en viss betydelse framgår omedelbart därav, att antalet fristående motioner med av motionären föreslagen lagtext uppgick vid riksdagen 1919 till 29 stycken, därav 20 avslogos och 9 resulterade i antingen bifall eller skrivelse till Kungl. Maj:t, och vid riksdagen 1920 till icke mindre än 75, därav 47 avslogos och 28 resulterade i bifall eller skrivelse till Kungl. Maj:t.

Vad motionerna om anslag av statsmedel angår har jag föreslagit understöd från ett flertal motionärer såsom villkor för motionens upptagande, då däri begäres anslag till högre belopp än 100,000 kronor eller höjning av något utav Kungl. Maj:t begärt anslag med mer än 100,000 kronor. Dylika motioner väckas nu vid riksdagarna till betydande antal och föranleda ofta beslut om högst avsevärda anslagsbelopp. Vid 1919 års riksdag var antalet dylika motioner, däri alltså anslagsäskandet uppgick till eller översteg 100,000 kronor, icke mindre än 66 stycken, därav 21 i större eller mindre mån ledde till positivt resultat. Vid riksdagen 1920 var antalet 58, därav 28 föranledde beslut om anslag eller anslagsförhöjning. Summan av vad som sålunda på enskilda motionärers initiativ allenast vid 1920 års riksdag beviljades, uppgick till det betydande beloppet av 30,249,318 kronor.

En anordning, varigenom på detta sätt enskilda motionärer kunna ingripa i det av Kungl. Maj:t uppgjorda, för riksdagen framlagda budgetförslaget, kan verka i hög grad förvirrande på budgetbehandlingen och torde icke förekomma i något land utom i Sverige.

Det sätt för motionsrättens begränsning, som jag föreslagit i de av mig angivna bägge fallen — då alltså icke en utredning allenast begäres, utan då bestämd lagtext föreslås eller ett bestämt anslagsbelopp å 100,000 kronor eller därutöver begäres — det har sin förebild i flera utländska parlamentsordningar.

Huru det nu i detta hänseende är ställt i Tyskland vet jag icke; men i den forna tyska riksdagens reglemente, paragraf 22, bestämdes, att alla förslag om upptagande av en viss fråga till behandling måste vara undertecknade av "åtminstone 15 medlemmar". Preussiska riksdagsordningen hade samma bestämmelse. I Baden erfordrades för initiativ i lagfrågor i överhuset tre medlemmars underskrift och i underhuset tio medlemmars. I Würtemberg krävdes för lagfrågor i överhuset minst fem och i underhuset minst 15 ledamöters samfälliga initiativ. I Hessen krävdes tio medlemmars underskrift, i vilketdera huset motionen än framställdes. För övrigt kan metoden att kräva, att motionen skall vara baserad på flera representanters initiativ, påvisas i Österrikes förut gällande parlamentariska arbetsordning samt i arbetsordningen för italienska deputerade kammaren, art. 124.

Initiativet i budgetfrågor tillhör i England sedan 1700-talets början kronan, såväl vad angår anslag som beviljningar. Visserligen fram-

läggas dessa förslag formellt i underhuset såsom motion av enskild parlamentsledamot, men denna motionär tillhör så gott som alltid regeringen och är i regel identisk med dess finansminister. Anledningen till, att initiativet i en så väsentlig punkt anses böra ligga hos regeringen, är att söka delvis i dennas ställning såsom det härskande parlamentariska partiets förtroenderåd, men även och kanske till övervägande del uti en naturlig omsorg om, att statsmedlen må disponeras utan störande inverkningar från privata synpunkter och intressen eller från tillfälligtvis rådande, ensidiga politiska riktningar och strävanden. Ser man på de hos oss på senare tid framkomna mera betydande anslagsäskanden från enskilda motionärers sida, så finner man snart, att just dylika separatintressen eller ensidiga politiska eller sociala strömningar föranlett motionerna. Det specifika norrlandsintresset till exempel ha vi att tacka för enskilda motioner, resulterande i högst betydande anslag, vid sidan om den ordinarie budgeten, till järnvägar, seminariebyggnader m. m.

Om inskränkning i riksdagsmans motionsrätt m. m.
(Forts.)

England är emellertid icke ensamt om en viss begränsning av det enskilda initiativet i frågor, som röra statens utgifter. I Nederländerna tillämpas en liknande praxis; och i ett flertal länder är initiativrätten, åtminstone i överhuset, inskränkt till allenast rätten att föreslå ändringar i det framlagda budgetförslaget. Så var, åtminstone före de senaste omvälvningarna, förhållandet i Bavern, Baden, Würtemberg, Sachsen, Österrike och Ungern, och så torde fortfarande förhållandet vara i Belgien, Frankrike, Italien och Portugal.

Vad jag i min motion föreslagit är sålunda inga orimligheter utan anordningar, som ha större eller mindre motsvarighet i en mängd främmande länders parlamentariska bestämmelser eller sedvänjor. Och då jag är viss om, att en förändring i den av mig angivna riktningen skulle vara till gagn såväl för lagstiftningsarbetet som ur synpunkten av en sparsam och väl avvägd hushållning, har jag velat framlägga förslag. Emellertid ligger frågan för närvarande på sådant sätt, att jag avstår från att för denna gång anföra något vidare eller framställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i de nu föredragna båda utlåtandena hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 68, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående reglering av löneförhållanden vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden: nr 35, i anledning av väckt motion om en tillfällig omsättnings-skatt; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 41, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

*Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.*

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad, dels ock väckt motion med förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.

Genom en den 3 februari 1922 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 28, som behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, likaledes till lagutskott hänvisad motion, nr 80, däri herr *Löfgren* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga ett vid motionen fogat förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på grund av vad däri anförts hemställt,

1:o) att ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att ifrågakomna motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall; samt

3:o) att riksdagen, under återopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904, den 4 mars 1910 och den 11 augusti 1914 i särskilda avseenden uttalade önskemål, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t tacktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd i görligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning i brottmål och de i samband därmed stående tvångsmedlen, efter processkommissionens förnyade hörande, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning angående dessa delar av straffprocessen ävensom, därest så skulle befinnas erforderligt, angående andra därmed sammanhängande ämnen.

Reservationer hade avgivits

dels av herr *Hederstierna*, som av återopade skäl hemställt, att såväl ifrågavarande proposition som den i ämnet väckta motionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall;

dels ock av herrar *Jacob Larsson*, *Klefbeck*, *Lindqvist* i Halmstad,

Leo, Söderberg och Carlsson i Mölndal, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med andra stycket å sid. 52 med kantrubrik "Utskottet", bort hava erhållit viss angiven lydelse; slutande med följande hemstäl-

Lagförslag om tiden för för- tagande av rannsaking med häktad m. m. (Forts.)

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

2:o) att herr Löfgrens förevarande motion måtte av riksdagen lämnas utan bifall.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Herr talman! Jag bör kanske förklara, varför jag genast, så här i början av debatten, griper till ordet, men det är närmast för att komma i tillfälle att lämna en upplysning. Det har nämligen i dag i andra kammaren avgivits ett svar å vissa förfrågningar, som ställts till chefen för justitiedepartementet och berörande det ämne, som nu skall behandlas här. Nämda ärende företogs i andra kammaren såsom inledning till första lagutskottets utlåtande. I interpellationssvaret föredrog jag en till mig inkommen skrivelse från processkommissionen. Det hade nämligen hos mig uppstått tanken på, att processkommissionen möjligen skulle kunna dela upp sitt arbete, så att den först tog under behandling straffprocessen. Som kammaren nog vet, är processkommissionen för närvarande sysselsatt med just arbetet på straffprocessen, och det låg då nära till hands att med anledning av vad som under detta år förefallit beträffande det ämne, vi skola tala om i dag, rikta en förfrågan till kommissionen, hur den skulle ställa sig till en sådan uppdelning av sitt arbete, att den behandlade straffprocessen först, och hur lång tid i så fall kunde åtgå, innan ett principbetänkande angående straffprocessen kunde föreligga.

Som frågan nu ligger, skall det icke falla mig in att trötta kammaren med att läsa upp svaret, men jag skall referera klämman. Först talar kommissionen om, att den anser det möjligt, att så uppdelas ämnet, men den vill icke förneka, att det kan möta vissa svårigheter. Den säger: "Erfarenheten visar ock, att en sådan uppdelning kan slå väl ut. Både i Norge och i Österrike, där detta förfaringssätt iakttagits, synes resultatet ha varit tillfredsställande. Vissa svårigheter äro dock förenade med en sådan behandling av rättegångsreformen." Så redogöres för dessa svårigheter, men så heter det, att en uppdelning av arbetet på det ifrågasatta sättet skulle medföra vissa fördelar. Kommissionen ingår närmare på dessa fördelar och säger till slut:

"I anledning av herr statsrådets fråga, huru snart ett till straffprocessen inskränkt principbetänkande kunde avlämnas, torde i fråga om processkommissionens arbete böra meddelas, att förslag till grunder för en allmän omorganisation av domstolarna utarbetats och genomgåts med de kommissionen adjungerade sakkunniga, att förslag till grunder för straffprocessen, så vitt angår större delen av handläggningen i första instans, likaledes uppgjorts och med de sakkunniga genomgåts, samt att kommissionen nu påbörjat behandlingen av de viktigare av de ännu

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

återstående ämnena, nämligen rättsmedlen och bevisningen. Kommissionen hoppas att vid sammanträde i höst med de sakkunniga kunna genomgå sistnämnda bägge ämnen. Men de resultat, vilka sålunda vid årets slut skulle hava nåtts, äro naturligtvis att anse såsom provisoriska. De måste ytterligare övervägas och kanske i åtskilliga delar omarbetas och fullständigas. Vidare måste tagas i övervägande, vilka modifikationer förslaget beträffande domstolsorganisationen skall undergå vid en eventuell särbehandling av straffprocessen. Slutligen återstår författandet av motiveringen och den utredning av svensk och främmande rätt, som i sammanhang därmed bör lämnas. Huru lång tid detta arbete kan taga är" — säger kommissionen — "synnerligen svårt att säga. Kommissionen vågar därför icke bestämt uttala sig därom men vill" — säger den — "uttrycka den förhoppningen att, om icke oförutsedda hinder eller svårigheter möta, arbetet skulle kunna slutföras på två år eller något därutöver."

Nu har, som herrarna antagligen ha sig bekant, frågans utgång i andra kammaren blivit den, att det av lagutskottet förordade skrivelseförslaget fallit, medan däremot regeringspropositionen är bifallen. Vid sådant förhållande vill det nu synas, som om man kanske icke så mycket behövde fördjupa sig i frågorna om hur det lämpligen bör ordnas med det fortsatta arbetet i saken. Jag har bara från början velat anmäla detta för kammaren, i den händelse det, som jag tror, kan intressera kammaren att veta, att en sådan skrivelse från processkommissionen föreligger och att den utmynnat i den av mig återgivna förklaringen.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Hederstierna: Efter det meddelande, som justitieministern nyss lämnat, i den mån det inte redan är för kammaren bekant, nämligen att andra kammaren tagit Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga, har ju problemet blivit synnerligen förenklat, då därigenom varje möjlighet att avlåta den skrivelse, som utskottet tänkt sig, förfallit. Likaså har ju förfallit den strid eller den överläggning, som skulle uppkommit mellan herr Löfgren och mig angående lämpligheten av skrivelseförslaget. Nu gäller bara frågan: skall man taga den kungl. propositionen eller skall man avslå den? Man bör alltså undersöka, vad den kungl. propositionen innehåller.

För närvarande är det ju så, att det enda som finns angående tiden för häktning är en förordning av 1810, att sedan domstol blivit underordnad om, att en person blivit häktad — det är polismyndighet eller åklagare som gör denna anmälan — skall rannsaking av domstol anställas inom åtta dagar i stad och inom tre veckor på landet. Det har emellertid inte funnits någon regel, om åklagare eller polismyndighet skulle iakttaga någon viss tid och i så fall vilken. Detta gick mycket bra under 1734 års lag på en tid, då samhällslivet icke var så invecklat,

men numera går det inte för sig. Nu är det nödvändigt, att polis och åklagare tränga in i saken och försöka framskaffa all den bevisning, som är möjlig, innan saken överlämnas till domstol. Det har utbildat sig en praxis, som är allmänt tillämplad, att det första en polismyndighet gör med en, som antages vara brottslig, är att anhålla honom. Erkänner karlen genast, så är saken klar. Erkänner han icke, får han sitta anhållen någon tid, han undergår förhör och man försöker få fram sanningen. Kommer åklagaren då så pass långt, att han finner tillräckliga skäl att häkta honom, så gör han det, men sedan finns ingen bestämmelse om, hur länge häktningstiden skall vara, utan det blir tills åklagaren finner målet så utrett, att han kan anmäla det för domstol. Detta låter ju förfärligt vis-à-vis den anhållne eller häktade, men det är inte så farligt, ty de som handla så äro ämbetsmän, och hålla de en karl häktad längre än fog föreligger, så blir det naturligtvis åtal. De stå i ämbetsmannansvar och det råka de ut för, om de hålla någon häktad längre än tillbörligt är.

Lagförslag om tiden för företagande av rannsaking med häktad m. m.
(Forts.)

Nu finnes utarbetat ett fullständigt förslag, som gjordes under herr Löfgrens justitieministertid eller åtminstone avslutades då, där det finns mycket bestämda regler angående anhållande och häktning och reseförbud och allt vad det heter. Det föreligger i en motion av herr Löfgren, men ur detta stora arbete har justitieministern endast tagit fram en sak. Han har ryckt ut själva regeln om tidsbestämmelse för anhållande och häktning. Herr Löfgrens förslag är en lag på 30 sidor och justitieministerns bara på en sida. Det innehåller bara, att om en person misstänkes och blir häktad — det säges ingenting om en anhållen — skall åklagaren ofördröjligen underrätta därom. Bestämmelsen om ställande inför rätta inom åtta dagar i stad bibehålles och för landet är tiden minskad från tre veckor till fjorton dagar. Vad som här föreslages är således, att åklagare och polismyndighet få inte hålla en person häktad på eget ansvar utan skola genast efter häktningen ofördröjligen underrätta underrätten, som i sin tur skall företaga rannsaking inom åtta dagar i stad och fjorton dagar på landet.

Vad blir följden nu av detta? Jo, följden blir — och det är det betänkliga i den kungl. propositionen — att det fortfarande kommer att saknas alla regler för anhållande. Vad gör då en polismyndighet, som vet, att lagen föreskriver, att så fort en person blivit häktad, skall anmälan göras inför underrätten? Jo, han kvarhåller naturligtvis personen, som det heter i herr Löfgrens förslag, den tid, som han annars skulle suttit anhållen eller häktad. Även om anhållandet är lindrigare, får den misstänkte vara berövad friheten lika lång tid och det är huvudsaken. Antingen gör en polismyndighet på det sättet eller också vågar den icke anhålla utan häktar genast, och så kommer saken om åtta respektive fjorton dagar inför domstolen. Då kunna två saker hända. Antingen säger underrätten, att saken icke är så utredd, att den kan avdömas, utan karlen får fortfarande hållas häktad. Den tid, som justitieministern tilläventyrs trott sig kunna spara in genom att åklagaren genast skall anmäla häktning, kommer i stället att åtgå för rannsakingen inför dom-

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

stol. Eller också kan något annat inträffa. Domstolen säger: "Här äro två parter; karlen är häktad och åklagaren för sin talan. Men om åklagaren icke kan förebbringa bevisning, så få vi släppa karlen." Detta har ju framhållits i utskottet för de reservanter, som nu vilja stödja Kungl. Maj:ts förslag, och de ha försökt att svara och ha sagt, att de ingalunda förbise möjligheten till missbruk, "men", säga de, "det torde kunna förväntas, att därest ett dylikt kringgående av lagen skulle yppas, Kungl. Maj:t icke skall underlåta att vidtaga den åtgärd, som av sådan anledning må finnas påkallad". Det vill säga, reservanterna erkänna, att det är en lucka i Kungl. Maj:ts förslag, men säga, att om polismyndigheterna skulle använda sig av den luckan, skall Kungl. Maj:t komma med ett förslag i ärendet. Jag har varit med i många år om att stifta lagar och att man sedan upptäckt luckor, men att man med berätt mod antager en lag, fastän man ser en lucka, är ett rekord.

Hela denna proposition, som den är avfattad, är fullkomligt, så vitt jag förstår, antingen ett slag i luften eller kommer den att bidraga till, att brottslingar gå fria. Med dessa synpunkter kan jag naturligtvis icke tillstyrka bifall till propositionen. Jag har närmare utvecklat i en reservation, varför jag icke kan vara med om utskottets skrivelseförslag. Det har jag ingen anledning att gå in på nu, då skrivelsen efter andra kammarens nu fattade beslut icke kan komma till stånd. Jag inskränker mig därför till att hemställa om avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig avfattade reservationen, vilken innebär avslag å såväl propositionen som den i ämnet väckta motionen.

Herr Löfgren: Herr vice talman, mina herrar! Jag hade gjort mig beredd på, att här skulle utkämpas en ganska hård dust, huruvida det förslag, som jag tillåtit mig framlägga såsom motion, skulle få åtminstone det erkännandet, att grunderna för detsamma lades som basis för en riksdagsskrivelse med begäran om utredning, eller om ett rent avslagsyrkande skulle bifallas på både propositionen och motionen, eller om tilläventyrs, såsom reservanterna, de socialdemokratiska medlemmarna inom utskottet, yrkat, Kungl. Maj:ts proposition skulle bifallas.

Efter den utgång saken fått i andra kammaren, som redan beslutat antaga Kungl. Maj:ts proposition, skall jag emellertid icke upptaga kammarens tid med att utveckla de skäl, som jag anser fortfarande föreligga för ett antagande så snart som möjligt av ett förslag av den ungefärliga art, som jag tillåtit mig framställa. Jag skall bara i förbigående be att få rätta ett misstag, som jag sett både i pressen och på annat håll förekomma. Särskilt berördes det i den kritik av min motion, som för en stund sedan förekom i andra kammaren, nämligen att förslaget uteslutande skulle innebära ett lagfästande av polisens makt och myndighet och av den praxis, som inaugurerats, menar man, särskilt i Stockholm, men att det i övrigt icke skulle innebära några som helst fördelar, allra minst ur den enskilda rättssäkerhetens synpunkt. Jag skulle tro, att detta är ett misstag, som bör rättas. Jag skulle tro, att så långt man kunnat, innebär det förslag, som jag framställt som motion, en garanti just för

att förundersökningen skall bli så opartisk som möjligt. Den skulle ske under kontroll av ett opartiskt vittne, som får vara med, och annan kontroll rörande polisrapportens innehåll och möjlighet för den tilltalade att rätta densamma. Vidare innebär förslaget rätt för den misstänktes eller häktades juridiska biträde att komma med på ett tidigare stadium än förut. Och även på annat sätt har man sökt öka garantierna för att den enskilda rättssäkerheten icke skall komma att äventyras på något sätt. Men riktigt är givetvis, att förslaget samtidigt utgår därifrån, att likaväl som det är ett viktigt samhällsintresse att inga trakasserier förekomma, att den enskilde, eventuellt oskyldige icke blir på något sätt malträterad av polismyndigheten, likaväl är det ett stort samhällsintresse, att polis- och åklagaremyndigheter få de medel, de behöva, för att efterspana brottslingar och beivra brott. På dessa två grunder är förslaget byggt.

Lagutskottet har nu icke ingått på några detaljer utan endast på grund av de skäl, som principiellt ansågos föreligga för en snar partiell lösning på detta område av förundersökningen i brottmål, har deras skrivelseförslag grundats, och jag behöver därför icke alls gå in på detaljerna av förslaget. Vad däremot angår kritiken mot Kungl. Maj: ts förslag mötas vi, även herr Hederstierna och jag, och jag hade åtminstone i lagutskottet den uppfattningen, att vi voro många flera som möttes. Jag fick nämligen under diskussionens tidigare skede där det intrycket, att det egentligen icke fanns någon, som höll på Kungl. Maj: ts förslag, utan att detta förslag bleve försett med lämpliga ändringar och tillägg. Nu har en sinnesändring tydligen ägt rum, och man kan ju icke klandra detta på något sätt. Men jag vill ändå fastslå, att det synes mig fullkomligt obestridligt vad herr Hederstierna påpekade, att om man antager enbart detta förslag, bli verkningarna följande: Först stadgas, att så snart en häktning ägt rum, anmälan till domstol ofördröjligen skall ske. Det är alldeles rätt, men det är ingenting nytt. Det behövs icke för den sakens skull göras särskilda lagändringar, utan vi hava redan på alla skilda områden, där det behövs, på administrativ väg bestämmelse om att anmälan ofördröjligen skall ske till domstol.

Jag såg i dag i tidningen Socialdemokraten, att man där gjorde gällande den uppfattningen, att det skulle föreligga något undantag i Stockholm från denna regel. Det är nog en villfarelse, även om den tycks delas av andra än tidningen. I själva verket förhåller det sig så, att i Stockholm och de större städerna själva häkttningsbeslutet vanligen fattas av poliskammaren, och så snart poliskammaren fattat sitt häkttningsbeslut, remitteras saken inom 24 timmar till domstol. Häktar annan polismyndighet, underställes beslutet omedelbart poliskammaren. I de större städerna finnas sålunda större garantier för en ofördröjligen anmälan än på andra ställen. En annan villfarelse, som också utbredd sig, är den, att systemet med att "anhålla", att kalla in och höra vittnen hos polisen o. s. v., vore något egendomligt för Stockholm och Göteborg och några andra större städer. Det är ett fullkomligt misstag. Tvärtom förhåller det sig så, att det även på landsbygden förekommer polisundersökning i alla mera invecklade mål. Där är givetvis större fara för

*Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsakning
med häktad
m. m.
(Forts.)

missbruk, eftersom åklagarmyndigheterna på landet måhända äro mindre kompetenta än i städerna. Det som är riktigt i Kungl. Maj:ts proposition är sålunda icke nytt, men det nya, taget såsom en rent fristående bestämmelse, kan nog i olika avseenden innebära en fara och rent av verka skadligt. För att sammanfatta den tankegång som jag tror även kommit till uttryck i herr Hederstiernas yttrande, kan man befara endera av två saker, om man förkortar häktningstiden, utan att samtidigt införa regler om anhållandet och polisundersökning. Den ena är den att praxis återföres till 1734 års lags ståndpunkt, d. v. s. det blir ingen ordentlig undersökning utan i stället häktning, varefter målet anmäles till domstolen, som efter 14 dagar rannsakas i målet. Denna förkortning av tiden kan således komma att verka — och det är kanske meningen — så, att den nuvarande mängden av anhållna minskas och de för brott misstänkta i stället så fort som möjligt komma till domstol. Då kommer emellertid givetvis den domstol, som får målet alldeles "rätt" till sig, d. v. s. utan den minsta utredning eller med en mycket ofullständig utredning, att använda mycket längre tid, särskilt som den icke kan hålla på med målet jämt utan måste uppskjuta detsamma, under det att polisen håller på med målet dag efter dag, natt efter natt, till dess den förberedande utredningen är gjord. Vad man sålunda har vunnit på att minska tiden från 3 veckor till 14 dagar, förlorar man på domstolens förlängda rannsakning. Ja, antingen går det så, eller också fortsätter anhållandet, såsom herr Hederstierna sade, precis som förut och kanske i ännu större utsträckning. Och vad gör då polisen? Jo, polismyndigheten vet, att så snart en anmälan skett därom att en häktning verkstälts, kommer rannsakningen att äga rum redan inom 14 dagar. Följaktligen kan man befara, att polisen låter bli att fatta häktningsbeslut och i ännu större utsträckning än förut kommer att tillämpa systemet med anhållande, som behandlas precis som häktning enligt nuvarande praxis. Först när utredningen är fullbordad, utfärdas häktningsbeslut och polisen är då skyldig att anmäla beslutet för domstol. Ingendera av dessa möjligheter kan väl anses särdeles eftersträfvansvärd. Åtminstone har nog ingen av dessa möjligheter föresvävat den nu sittande regeringen, då den framlade förslaget.

Emellertid finns det dessutom ännu ett skäl emot Kungl. Maj:ts förslag, som jag tycker vara nog så talande om ej rent av avgörande. År 1914 hade riksdagen själv efter en ingående motivering beslutat om utredning för erhållande av en partiell lösning av spörsmålet om förundersökning i brottmål. Riksdagen sade vid detta tillfälle, att den icke kunde taga detta förslag fristående, ty det kunde befaras hava skadliga verkningar, utan borde frågan om häktningstidens längd lösas i samband med frågan om förundersökningen i sin helhet. På denna grund ställdes hela den utredning, i vilken jag först deltog såsom sakkunnig och som jag sedan hade ledningen av såsom justitieminister. Mitt förslag har sålunda omfattats av den tidigare regering, som till hälften bestod av socialdemokrater, men av vilka somliga nu talat emot mitt förslag i andra kamraren. Alltså har regeringen efter mycken möda enat sig om ett för-

slag, baserat på riksdagens skrivelse. Sedan hava myndigheterna i allmänhet och även lagrådet tillstyrkt förslaget. Så kommer man efter fullgjort värv tillbaka till riksdagen och säger: Här har ni det, som ni begärt att få; och så skall riksdagen utan vidare svara, att den icke vill hava någon reform på detta område, en partiell reform, som tidigare uttryckligen begärts. Jag tror icke, att det är lämpligt för riksdagens auktoritet att gång efter annan ändra ståndpunkt, utan å ena sidan bör riksdagen givetvis tänka sig noga för, innan den beslutar om grunderna för en utredning. Men har riksdagen gjort det så pass enhälligt som skett och har utredningen kommit till stånd, skall det finnas allvarliga skäl för riksdagen för att avvika från den ståndpunkt, som den tidigare intagit.

Nu har det emellertid sagts, att det är så nära förestående ett partiellt slut på processkommissionens arbete, att man bara behöver vänta litet till. Tidigare har man åtminstone tänkt sig, att det skulle dröja 15 år eller något sådant, innan man finge se ett reformförslag. Men nu säges det, att det bara kommer att dröja två eller tre år, innan man är färdig med att lägga fram ett delförslag, som gäller straffprocessen. Ja, jag är åtminstone glad över en sak, som varit en följd av det förslag jag framlagt, och det är, att det blivit litet liv och rörelse ännu en gång inom processkommissionen. Man får ju hoppas, att den varning om detta ärendes vikt som givits genom dess upptagande, skall göra att processkommissionen så mycket som möjligt påskyndar sitt arbete. Jag tar då ad notam det löfte, som justitieministern till en viss grad gått i borgen för, nämligen att vi inom ett par, tre år skola få se ett fullkomligt färdigt förslag till straffprocessreform. Men även om vi nu få detta om två eller tre år, finns det någon möjlighet att föra denna reform ut i det levande livet utan att samtidigt icke allenast taga ståndpunkt till utan också genomföra den nya domstolsorganisation, som behövs för att utföra straffprocessen efter de nya grunderna? Och nu kommer jag till nästa kedjefråga, som jag skulle be, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet om möjligt ville besvara: Tror någon, som är insatt i dessa ting, att man kan lösa straffprocessreformen plus den domstolsorganisation, som behövs för dess utförande i livet, utan att man samtidigt tager principiell ståndpunkt till domstolsorganisationen över huvud? Jag tror det icke. Jag vet mycket väl, att man i andra länder och i ett av våra grannland haft såsom ett provisorium ett särskilt system för straffprocessen, men jag tror icke, att man där varit så belåten. I varje fall tror jag, att det kommer att rätt mycket strida mot vår praxis här i riksdagen, om vi skulle lösa en processuell fråga, när det gäller vittgående ekonomiska och organisatoriska konsekvenser, fristående från planen och systemet i dess helhet. Jag tror icke på detta, men motser i alla fall jämte många andra intresserade det straffprocessreformförslag, som vi inom 2 å 3 år hava att vänta från processkommissionen.

I den förhoppningen får jag väl lov, herr vice talman, att resignera inför utgången av detta ärende för denna gång och nöja mig med att yrka avslag på Kungl. Maj: ts proposition.

Lagförslag om tiden för företagande av rannsaking med häktad m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet Schlyter: Herr talman, mina herrar! Sedan herr Löfgren resignerat i fråga om sina förhoppningar på en separatreform av förundersökningen i brottmål, är det ju, såsom chefen för justitiedepartementet redan framhållit, icke skäl att gå djupare in på de meningsskiljaktigheter, som rått med avseende å lagutskottets skrivelseförslag. Däremot måste jag i anledning av vissa yttranden av herr Löfgren be att få säga några ord om själva propositionen, där, så vitt jag kunnat förstå av herr Löfgrens anförande, hans ståndpunktstagande till ämnet berott på en uppenbar missuppfattning angående ett faktiskt förhållande.

Herr Löfgren omnämnde, att det i en morgontidning framhållits, att medan det fanns föreskrifter om skyldighet för alla rikets landsfogdar, landsfiskaler och stadsfiskaler att omedelbart för vederbörande domstol anmäla verkställd häktning, det skulle finnas en lucka i lagen beträffande polisen i de större städerna, i det att denna polis på det sätt tolkade sina instruktioner, att polisen, sedan den beslutat häktning, icke skulle vara skyldig att genast anmäla detta förhållande för domstolen. Om jag förstod herr Löfgren rätt, bestred han detta och uppgav, att exempelvis stockholmspolisen enligt sin instruktion vore skyldig att inom 24 timmar anmäla häktningen för domstolen. Jag ser, att herr Löfgren nickar, och har jag alltså förstått honom rätt. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet, att det enligt instruktionerna för polis-kamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Karlskrona och ytterligare några andra städer åligger polismästaren "att där någon blivit för brott i häkte inmanad, ofördröjligen och, *där ej omständligare förberedande undersökning eller närmare utredning i särskilda fall är av nöden*, inom 24 timmar efter det rapport i målet polismästaren tillhandakommit", anmäla häktningen för vederbörlig domstol. Det är på denna undantagssats "där ej omständligare förberedande undersökning eller närmare utredning i särskilda fall är av nöden", som hela det oegentlighetstillstånd vuxit upp, mot vilket propositionen i denna del riktar sig. Saken är den att medan, som sagt, alla Sveriges landsfogdar och landsfiskaler, enligt av Kungl. Maj:t utfärdade instruktioner, och alla under justitiekanslersämbetet lydande stadsfiskaler, enligt ett ämbetets cirkulär den 23 oktober 1916, äro skyldiga att ofördröjligen anmäla häktning för vederbörande domstol, så kan polisen i de större städerna besluta, att en person skall häktas, men med stöd av nämnda sats uppskjuta anmälan till domstolen en vecka, två veckor, tre veckor, ja, ännu längre tid. När nu regeringen föreslår, att denna lucka skall fyllas, så att samma regler komma att gälla för alla häktningsmyndigheter här i landet beträffande skyldigheten att anmäla häktning hos domstol, och så att alla medborgare, som bliva utsatta för häktningsmyndigheternas ingripande, inom samma tid bliva ställda inför domstol — i stad inom en och på landet inom två veckor efter häktningsanmälan — då reses mot detta förslag en massa invändningar, vilka, om det låge något fog i dem, naturligtvis skulle i lika hög grad kunna åberopas mot vad som redan gäller för den stora majoriteten av häktningsmyndigheter i landet, d. v. s.

för alla åklagarmyndigheter med häktningsrätt. Herrarna kunna förstå, att redan på grund härav det icke är möjligt, att de anmärkningar, som göras mot förslaget, kunna vara riktiga, ty då skulle vi varit utsatta för alla dessa olägenheter när det gällt av landsfogdar, landsfiskaler eller stadsfiskaler verkställda häktningar. Detta bekräftas emellertid icke av erfarenheten på området.

Lagförslag om tiden för förelagande av rannsaking med häktad m. m.
(Forts.)

Jag skall i alla fall gå in en liten smula på de gjorda erinringarna. Herr Löfgren gjorde först mot propositionen gällande, att, om den bifölles, man skulle föras tillbaka till 1734 års lags standpunkt, till en antikverad rättegångsordning med domstolsrannsakingar och protokolleringar högst en gång i veckan i stället för den nuvarande, dag efter dag pågående polisutredningen, varav återigen skulle följa en förlängning av häktningstiden. Detta är samma tanke, som majoriteten inom lagutskottet understrukt och som återfinnes i lagrådets yttrande, när det där säges: "Det måste väcka starka betänkligheter, om i mål, däri häktning ägt rum, genom förundersökningens bortfallande eller kraftiga beskränkning skulle framkallas en återgång till en mera föråldrad processform." Men, mina herrar, var finnes det i propositionen en antydning om att förundersökningen skulle bortfalla eller kraftigt beskäras? Det finns icke ett enda ord i regeringsförslaget, som går ut på att domstolen skulle träda i polisens ställe och hålla polisundersökning och upprätta polisförhørsprotokoll. Allt detta tal grundar sig på ett komplett missförstånd. I praktiken skulle det, om lagförslaget antages, komma att tillgå på samma sätt som när enligt nuvarande ordning verkställd häktning omedelbart anmälts. Det förekommer redan nu, jag vill icke säga dagligen, men mycket ofta vid de större rådhusrätterna att en verkställd häktning i enlighet med lagens mening anmäles utan avvaktan på att polisförhørsprotokollet är fullständigt färdigt eller polisutredningen eljest fullständigt avslutad. Dessutom hava vi ju alla stadsfiskaler med häktningsrätt och alla landsfiskaler, som följa sin uttryckliga instruktion och anmäla häktningen, även om ännu något återstår av polisutredningen. I alla dylika fall får åklagaren vid rätten anhålla om uppskov för polisutredningens avslutande, vilket också självklart beviljas. Något överflyttande på domstolen av de funktioner, som rätteligen ankomma på polisen, har icke av denna ordning framkallats och kan icke heller bli en följd av vad som föreslås i propositionen. Det är alltså icke avsett att genom lagförslaget rubba något som helst av gällande regler för polisutredning och domstolsförfarande, utan den enda nyheten i förslaget på detta område är, såsom jag redan sagt, att även för polisen i de större städerna en omedelbar anmälningsplikt angående den verkställda häktningen lagfästes.

När denna regering trädde till, hade den naturligtvis sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor, och den fick ytterligare anledning att taga dem under övervägande genom justitieombudsmannens skrivelse i saken. Regeringen hade då kunnat med ett enkelt penndrag stryka ut den otillbörliga bestämmelsen i instruktionerna för polisen i de stora städerna och likställa denna polis med övriga häktningssmy-

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

digheter. Detta gjordes emellertid icke. Det ansågs icke lämpligt, att växlande regeringars uppfattning angående behovet av skydd för den personliga friheten gentemot häktningsmyndigheternas åtgöranden skulle taga sig uttryck genom ändringar fram och tillbaka i administrativa instruktioner. Regeringen ansåg det vara av vikt, att en gång för alla i lag få fastslaget, att anmälan om häktning skall omedelbart ske inför domstol, och det är detta, som denna proposition innehåller.

Nå, vad vinnes då med denna anmälan i de fall, då polisutredningen ännu icke är avslutad? — fråga herrar Löfgren och Hederstierna. — Jo, att medan den häktade annars kan få vänta upp till två, tre eller fyra veckor, innan han ställes inför domstol, kommer han nu i stället, vad städerna angår, inom åtta dagar inför rätten och kan där begära att bli försatt på fri fot. Så vitt man kan sluta av tillgängliga statistiska uppgifter angående antalet häktade, som av domstol frigivits i stad inom två och på landet inom fyra veckor efter häktningen, blevo under det sista år, för vilket dessa uppgifter äro bearbetade, vid första rättegångstillfället försatta på fri fot på landet omkring 380 personer, i stad över 400, tillhoppa alltså omkring 800 häktade. Det är lätt att inse, vad det under sådana förhållanden betyder, att det första rättegångstillfället kommer så fort som möjligt. Det betyder för många av dessa häktade, att de kunna bli släppta en eller annan vecka tidigare. Så mycket hjärta och sinne skola vi väl ändå hava för de olyckliga människor, som av en eller annan anledning råkat fast för polisen, att vi bereda möjlighet för dem att skyndsamt bli ställda inför en opartisk myndighet, som kan frigiva dem, när giltiga häktningsskäl ej äro för handen! Vet herrarna, huru det förhåller sig i Norge och Danmark i detta avseende? *Inom 24 timmar* efter det att en person har anhållits, skall han där ställas inför domaren, som har att pröva, om häktningsåtgärd är påkallad eller icke. När nu regeringen begär, att möjlighet till en dylik prövning här i landet skall beredas *inom åtta dagar* efter av polismyndighet fattat beslut om häktning, så kommer man med alla dessa skäl, som utmåla, hurusom vi därigenom skulle råka in i ett alldeles förskräckligt rättstillstånd. Jag skulle icke tro, att allt detta tal vore allvarligt menat, om det icke stått tryckt i lagrådets och lagutskottets yttranden, och om icke eljest kloka och förståndiga människor stått upp och upprepat det här i kammaren; men jag får verkligen säga, att jag icke fattar, hur man kan komma med dylika argument.

Herrar Löfgrens och Hederstiernas nästa stora invändning är, att polisen, om den bleve ålagd att omedelbart anmäla verkställd häktning, skulle uppskjuta att fatta sitt häktningsbeslut och i stället låta den misstänkte sitta anhållen, varigenom dennes frihetsförlust skulle bli minst lika utsträckt till tiden som förut. Detta tal innebär, att om — såsom jag hoppas och varom jag är livligt övertygad — det går så, att även denna kammare antar den kungl. propositionen, och det alltså kommer att bli lag på att en omedelbar häktningsanmälan skall äga rum, det finns samhällsbevarande medborgare med stockholmspolisens högste chef, herr överståthållaren Hederstierna, i spetsen, som tro polisen om

att vilja taga skadan igen genom att kringgå lagen och i stället hålla den misstänkte anhållen så mycket längre tid. Nej, herr överståthållare, jag tänker högre om polisen här i landet än så. När det blir en lag, som visar, att det är Kungl. Maj:ts och riksdagens vilja, att en person, som berövats friheten genom häktning, hastigt skall ställas inför domstol för att där få häktningens berättigande prövat, så tror jag icke att våra polismyndigheter skola göra försök att kringgå den bestämmelsen och undandraga sig anmälningssplikten och därmed den häktades ställande inför domstolen genom att, i stället för att förklara honom häktad, utan stöd av lag låta honom sitta anhållen. Skulle, mot förmodan, några tendenser i den vägen yppas — och det är lätt att konstatera, om så sker — så finns det medel att stävja dem.

Lagförslag om tiden för förtagande av rannsaking med häktad m. m. (Forts.)

Slutligen återopade herr Löfgren såsom ett avgörande skäl mot den kungl. propositionen, att 1914 års riksdag icke velat taga denna lilla reform, utan skrivit till Kungl. Maj:t och begärt en reform av hela förundersökningen. Vad som här inträffat visar naturligtvis tvärtom, mina herrar, att 1914 års riksdag bort taga den lilla reformen; då hade under alla dessa år, som gått, de häktade befunnit sig i en vida bättre situation och den personliga friheten åtnjutit ett helt annat skydd än som nu varit fallet. Nu ha vi fått vänta från 1914 till 1922, innan något resultat av utredningsarbetet kommit på kammarens bord, och då sker det i form av det Löfgrenska förslaget, som vid närmare granskning befinnes vara inacceptabelt. Jag skall nu icke spilla några ord på att framlägga skälen till detta omdöme, men vill nämna, att när man i andra kammaren i detalj kritiserade herr Löfgrens förslag, då skyndade sig den ende man, som där förde utskottsmajoritetens talan, nämligen första lagutskottets herr ordförande, att taga avstånd från förslaget, under betoning att det av utskottet avstyrkts. Vad som här passerat måtte väl dock visa, att det icke går att bryta ut så stora partier ur straffprocessen och försöka reformera dem för sig. Detta är vad man kan lära av det öde, som drabbat 1914 års riksdagsskrivelse.

Nu föreligger dessutom en annan omständighet, som helt och hållet bryter udden av herr Löfgrens sista anmärkning, och det är den, att situationen är helt annorlunda år 1922 än den var 1914. År 1914 höll processkommissionen på med civilprocessen och fortsatte därmed till 1919. Jag hörde på den tiden själv till dem, som livligt önskade, att något omedelbart skulle göras på straffprocessens område, särskilt i fråga om de mera fristående instituten hus- och kroppsrannsakan, kroppsbesiktning, beslag och skingringsförbud, möjligen även i fråga om anhållandet, allt i samband med erforderlig förbättring av polis- och åklagarväsendet. Herr Löfgren och jag voro på den tiden i gott samförstånd, och det var för honom och processkommissionen ett gemensamt intresse att ett positivt resultat blev uppnått. Huru står saken nu? Nu har processkommissionen, som enligt Kungl. Maj:ts i överensstämmelse med riksdagens beslut fastställda arbetsprogram har att utreda hela frågan om rättegångsreformen, sedan 1920 ägnat sitt huvudsakliga arbete åt straffprocessen. I det av justitieministern nyss

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)

åberopade yttrandet har kommissionen meddelat, att den beräknar att inom två år kunna inkomma med principbetänkandet angående hela straffprocessen och därmed sammanhängande spörsmål rörande domstolsorganisationen. Är det då rim och reson att i denna nya situation komma och säga, att nu skola vi bryta ut en del, som motsvarar tre fjärdedelar av hela straffprocessen i underrätten, och reformera denna del på den gamla grunden? När har i riksdagens historia något sådant förekommit på lagstiftningens område?

Jag ber om ursäkt, om jag hållit på för länge eller om jag blivit något ivrig, men jag har funnit oppositionen mot den kungl. propositionen till den grad ogrundad, att det måst sägas ut ordentligt, innan kammaren skriker till beslut i frågan.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall, herr vice talman, fatta mig så kort som möjligt.

Det har redan av utskottets ärade vice ordförande redogjorts för innebörden av Kungl. Maj:ts proposition och sedan har från statsrådsbänken frågan blivit ytterligare belyst. Jag skall därför endast be att få anknyta vid vad herr Löfgren slutade med, då herr Löfgren i ganska upprörd ton framhöll, att riksdagen själv 1914 begärt en reform i den riktning han nu i motionen föreslår. Ja, det är riktigt, men bortsett från det nya moment, som tillkommit, nämligen utsikten att vi inom kort kunna påräkna förslag till straffprocessreform, i sammanhang med vilken även denna fråga kommer att vinna sin lösning, bör det kanske erinras, att det förslag, som utarbetats under herr Löfgrens ledning och vilket huvudsakligen återfinnes i hans motion, har varit underställt granskning av judiciella och administrativa myndigheter men har icke alls vunnit enhällig anslutning bland dessa. Särskilt har Svea hovrätt alldeles bestämt motsatt sig en lagstiftning i den riktning herr Löfgren nu föreslår, och det har även från processkommissionens sida framhållits det oriktiga i att bryta ut frågan om förundersökning, som dock ingår såsom ett viktigt led i själva straffprocessen, och lösa den särskilt. Jag vill därför hemställa, om det icke kan vara skäl, att riksdagen återgår till den ståndpunkt, som riksdagen intog för aderton år sedan, då nämligen 1904 års riksdag begärde en reform just i den riktning, som Kungl. Maj:ts proposition nu anvisar. Jag skall be att få erinra om, att kärnpunkten i Kungl. Maj:ts proposition, såsom statsrådet Schlyter nyss framhöll, ligger däri, att frågan om lagligheten av en vidtagen häktningsåtgärd skall kunna så fort som möjligt av domstol prövas. Det är detta man vill vinna, och det vinnes genom Kungl. Maj:ts förslag. Nu är jag icke lika fullt övertygad som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att ett antagande av Kungl. Maj:ts proposition icke kan komma att hava den följd, som av lagrådet och lagutskottet påståtts. Men om så skulle ske, då föreligger ett kringgående av lagen — det bör fasthållas. Lagen vet nämligen icke om något annat än ett av två: antingen skall en person häktas eller också skall han vara på fri fot. Det mellanting, som kallas an-hållande, är något som lagen icke känner till. Det har icke ett spår

av stöd i gällande lag. Det har tillkommit på grund av praxis, och om praxis på det sätt missbrukas som här antydes, så att polis- och åklagaremyndigheterna för att undgå skyldigheten att ofördröjligen anmäla företagen häktning och den häktades skyndsamma ställande inför domstol, i stället hålla honom i förvar en mer eller mindre lång tid, så är detta ett missbruk, men enligt min mening behöver man icke anlita lagstiftningen för att råda bot på detta. Man kan icke såsom utskottets vice ordförande säga, att här skulle föreligga en uppenbar lucka i lagstiftningen. Ty om vi bara ha klart för oss att anhållande icke är något som har stöd i lag, utan det är en av de former, under vilka åklagare- och polismyndigheten enligt vedertagen praxis utövar sin tjänstebefattning, så torde framgå, att i den saken kan Kungl. Maj: t i administrativ väg göra rättelse. Det är därför reservanterna fäst uppmärksamheten på, att fara föreligger för ett kringgående av lagen, att man kan missbruka anhållandet av misstänkta personer och att i så fall man förväntar att Kungl. Maj: t vidtager åtgärder för att stävja ett sådant missbruk.

I övrigt är saken så pass utagerad, att det icke torde vara mycket att lägga till eller taga från; och jag tillåter mig därför, herr vice talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Herr L e a n d e r: Herr vice talman! Man måste nog medgiva, att Kungl. Maj: ts proposition icke giver så synnerligen mycket, men å andra sidan finner jag det icke var någon risk att bifalla densamma, ty det skulle, åtminstone vad landsbygden beträffar, endast vara ett lagfästande i flera för att icke säga de flesta fall av en redan införd praxis. Propositionen förutsätter icke någon ändring i den tid, inom vilken rådhusrätterna skola företaga mål angående häktade personer: det blir där liksom förut. Det är endast beträffande häradsrätterna den föreskriver, att rannsaking där skall företagas inom 14 dagar efter det anmälan om häktning ingått i stället för att tiden nu är satt till tre veckor. På grund av uttalanden, som gjorts vid flera tillfällen av justitieombudsmannen, och även på grund av vad vid frågans behandling här i riksdagen förekommit, tror jag, att många lantdomare numera bruka utsätta rannsaking inom den tid, som i propositionen ifrågasättes. Den farhåga, som utskottet i likhet med lagrådet uttalat, och som även kommit till uttryck under diskussionen, att den föreslagna lagbestämmelsen skulle komma att medföra, att vederbörande myndighet, för att få tid till en fullständig utredning i saken, i vidsträcktare omfattning begagna sig av möjligheten att hålla en misstänkt person i förvar, innan beslut om häktning fattas, eller ock komme att överlämna målet till domstolen i outrett skick, den farhågan kan jag för min del icke dela, åtminstone vad landsbygden beträffar. Ty hur går det till där? När en person anhålles för brott, anställs polisförhör med honom just vid samma tillfälle, vare sig detta nu hålles av landsfiskalen eller vederbörande landsfogde. Ifall förhöret resulterar i, att man anser att personen bör häktas, uppsättes naturligtvis ett protokoll, och detta protokoll översändes sedan till domhavanden

*Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)*

*Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)*

och vederbörande tjänsteman införpassar ofördröjligen personen i fråga till ortens fängelse, ty han har ingen plats, där han kan förvara honom. Skulle den misstänkte förvaras en längre tid, så bleve det ett ganska stort besvär, och man måste då tillkalla särskilda personer för bevakningen. På landsbygden kommer det således icke i fråga, att dylika anhållna personer länge kvarhållas, utan, såsom sagt, häktningsskrivaren är glad att så fort som möjligt bli honom kvitt. Sedan detta förhör hållits, anställes i regel icke något vidare, och därför blir det ingen utförligare utredning, vare sig rannsakingen företages inom en, två eller tre veckor. Därför finner jag i likhet med justitieombudsmannen det vara en fördel för den häktade, att han ställes inför domstol så fort som möjligt, så att hans mål får prövas. Herr statsrådet Schlyter har framhållit, att det i många fall inträffar, att en sålunda häktad person blir frigiven redan vid första rannsakingstillfället, och därför är det som sagt ur hans egen synpunkt önskvärt, att rannsakingstiden inskränkes.

Nu har statsrådet Schlyter, liksom den siste ärade talaren, också framhållit, att meningen vore, att även i de stora städerna införa en sådan ordning, att man råder bot på det förhållandet, att personer kunna hållas i förvar längre tid, kanske flera dagar. Här är dock en hake, ty i propositionen står ingenting om den saken, utan man handlar mera i god tro och påstår, att en följd av lagförslagets antagande bleve, att polismyndigheten ej komme att anhålla misstänkta personer för längre tid, innan de förklarats häktade. Det har framhållits av herr Jacob Larsson, att denna fråga kan ordnas å administrativ väg, och det vore verkligen lyckligt, om så kunde äga rum, ty ett sådant där anhållande är något för den personliga friheten mindre tilltalande och mycket olämpligt.

Emellertid förstår jag icke, varför herr Jacob Larsson och hans medreservanter nu motsätta sig den skrivelse utskottet här föreslagit, nämligen att man skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för att i möjligaste mån avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning i brottmål och därmed i sammanhang stående tvångsmedel. Detta är väl ändå, såsom också under debatten här påpekats, en så betydelsefull fråga, att det vore skäl att redan nu, innan den stora processreformen genomföres, söka göra något för att avhjälpa denna brist och råda bot på oegentligheter, som här ganska ofta förekomma. Nu påstå reservanterna, att orsaken varför de icke kunna gå med på en sådan sak är, att polis- och åklagaremyndigheterna i allmänhet icke äga de förutsättningar eller den utbildning och kompetens, som fordras för att kunna fylla ifrågavarande uppgift. Då frågar jag: blir deras kompetens större, om icke föreskrift i detta ämne gives, eller blir den mindre, ifall man utfärdade en sådan föreskrift och angäve en ram, inom vilken de hade att hålla sig? Jag förstår icke det resonemanget, att därför att man icke har den tilltro till åklagare- och polismyndigheten, som man här skulle önska, man av den anledningen skulle motsätta sig att vidtaga åtgärder och nu söka i någon mån eller, såsom utskottet säger, "i görligaste mån" avhjälpa bristen på bestämmelser härutinnan. Nu har utskottets ärade vice ordförande framfört ett skäl

häremot. Han säger, att noggrant fixerade tidsbestämmelser för den anhållne eller misstänkte personens ställande inför domstol skulle kunna ha till följd, att den anhållne eller häktade komme att envist förtiga allt, som kan tala emot honom; men jag vill erinra om, att ifall han är häktad, finnes redan nu föreskrift, att rannsaking skall företagas inom viss tid. Men är han av den sort, att han icke vill tala om det som ligger emot honom lärer det icke hjälpa, om han är häktad en månad eller två månader, ty han tiger i alla fall. Vi hava i fängelserna ganska många, som trots att de klart överbervisats om sin brottslighet och blivit dömda därför, ändå aldrig bekänna. De förneka, att de begått brottet, även sedan dom fallit och fast de icke vidare kunna hava någon glädje därav. De hava fått i sitt huvud, att de skola neka och de neka fortfarande ända till livets slut. — Det skälet tycker jag väl ändå icke är så synnerligt välgående.

Lagförslag om tiden för företagande av rannsaking med häktad m. m.
(Forts.)

Nu vill jag, när man påstår, att nuvarande polis- och åklagaremyndighet icke skulle vara skickad för ifrågavarande uppgift, säga, att detektivanlagen äro liksom många andra egenskaper medfödda, och därför ser man, att även sådana, som icke hava juridisk examen, kunna vara mycket skickliga i att anställa förhör och i brottmål göra förberedande undersökningar, under det många jurister med styva betyg bära sig mycket klumpigt åt, när de skola anställa förhör i dylika saker.

Nu hade jag tänkt att här göra ett särskilt yrkande, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i första punkten och bifall till utskottets i de båda andra punkterna, men efter den utgång ärendet fått i andra kammaren är det alldeles lönlöst, och därför har jag intet yrkande att göra.

Herr Möller: Jag hade tänkt mig, att det skulle bli en större strid i denna fråga och hade därför mera begärt ordet såsom en reserv i striden. Jag anser mig icke ha någon anledning att gå in på den egentliga sakdebatten, ty kan icke den framställning, som gjordes från statsrådsbänken av statsrådet Schlyter, vederläggas, förefaller det mig, som om man näppeligen kunde hava annat än de obotfärdigas skäl för att i denna sak gå mot Kungl. Maj:ts proposition. Det är ju tämligen klart ådagalagt, att vad det här gäller är endast det att i de större städerna giva den häktade samma garanti, som han redan har i större delen av landet, för att få lagligheten av hans häktande prövad; och att motsätta sig en sådan garantis införande förstår jag icke, hur man över huvud taget kan finna rimligt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Det är väl i sin ordning, att chefen för justitiedepartementet säger några ord, fastän frågan är så utredd och ventilerad, att det egentligen kunde vara onödigt.

Vad är det som begäres? Ingenting annat — jag talar endast om den springande punkten i detta lagförslag — än att för polismyndigheterna i de större städerna skall införas samma plikt, som gäller i

*Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsaking
med häktad
m. m.
(Forts.)*

detta land för övrigt, att omedelbart efter det man häktat en person skall därom göras anmälan hos domstolen. Jag tycker, att detta är ett så naturligt krav, att man icke skulle motsätta sig det. Jag undrar, om man till en person, som vore fullkomligt obekant med hithörande förhållanden, riktade den frågan: om polisen har häktat en människa, vad är det första polisen då har att göra? Jag är övertygad om att han skulle svara: att därom göra anmälan hos domstolen. Jag ber få säga, att det är ägnat att väcka förvåning, att det kan finnas en sådan lucka, att icke alla häktande myndigheter ha denna skyldighet, och det är väl därför att hoppas, att första kammaren skall biträda andra kammarens beslut.

Man har nu först i lagrådet och sedan här framfört det skälet mot lagförslaget, att det icke skulle vara någon hjälp för den häktade, eftersom följderna skulle bli, att man på anhållandet skulle taga igen vad man ansåg sig hava förlorat på den verkliga häktningstiden. Jag tvivlar därpå och hoppas, att så icke skall gå. Ty jag har det förtroendet för våra myndigheter, att om de få veta lagens mening, skola de ställa sig den till efterrättelse. Men om mot förmodan det icke skulle bli så, upprepar jag, att det finnes medel att stävja det. Jag tycker, att det nuvarande systemet, då det verkligen står polisen öppet att dag efter dag, vecka efter vecka hålla en person häktad för att vid upprepade tillfällen hålla förhör med honom dag efter dag, natt efter natt, såsom herr Löfgren uttryckte sig, utan att ens någon överordnad myndighet har reda på att han är häktad, det anser jag för min del icke värdigt en kulturstat.

Nu har det vidare sagts, att det kunde inträffa, att domstolens förhandlingar genom den föreslagna åtgärden kunde komma att förlängas. Ja, det är ju möjligt i ett eller annat fall, men jag tror, att flertalet brott icke äro mera invecklade, än att det med litet god vilja skall gå för sig att göra en tillfredsställande utredning på den föreslagna tiden. Men låt så vara, att någon gång det kunde inträffa, att domstolens förhandlingar skulle räcka något sammanträde längre, så vill jag påstå, att den reform som föreslås, är human och nödvändig att göra, ty det är dock en vändpunkt i den häktades öde, då han får föras inför domstolen. Om man jämför hans situation under den förberedande polisundersökningen med själva rannsakingen inför domstolen, kan man icke blunda för att där är en betydande skillnad. Då han kommer inför domstolen, blir han dock ställd inför en myndighet, som han hoppas är opartisk. Han kommer inför offentligheten, och han får försvarare. Hela hans situation blir en annan, än när han var överlämnad åt polisen.

Jag har förut i dag i andra kammaren tillåtit mig kritisera den motivering herr Hederstierna anför i sin reservation, och jag tycker det är riktigt att upprepa denna kritik här, då han är närvarande i denna kammare. Jag skall läsa upp de ord, jag fann anmärkningsvärda. Han vände sig mot att det skulle införas maximitid för anhållen persons kvarhållande eller häktande, innan han fördes inför domstol. Så skri-

ver herr Hederstierna: "En följd härav måste emellertid, så vitt jag kan finna, bliva den, att den anhållne och häktade kommer att envist förtiga allt, som kan tala emot honom. Han vet, att endast han håller ut med detta under den bestämda maximitiden, så måste han ställas inför domstolen, och med den partställning, som då inträder emellan honom och åklagaren, varder möjligheten för honom att icke bliva överbevisad om brottet i hög grad ökad. Man är så mån om att skydda den enskildes frihet, att man åsidosätter statens berättigade intresse att få brottslingen uppdagad och straffad." Nej, herr Hederstierna, man är icke så ensidig, utan man har bemödat sig om att tillvarataga både rätts-säkerheten och den häktades intressen. Jag vill säga, att jag tycker, att herr Hederstiernas motivering luktar starkt av den s. k. gamla goda tiden, då häktad fick "sitta inne på bekännelse". Jag ber om ursäkt, att jag uppriktigt säger, att herr Hederstiernas mening icke är rimlig, och jag tror knappast, att det precis är menat såsom det står här.

Lagförslag om tiden för företagande av rannsaking med häktad m. m.
(Forts.)

Jag skall icke uppehålla tiden längre utan ber att få uttala den förhoppningen, att denna kammare liksom andra kammaren måtte behjärta de synpunkter, som i den kungl. propositionen framlagts, och godkänna densamma.

Herr L ö f g r e n: Herr talman, jag ber att få säga ett par ord till besvarande av herr statsrådet Schlyters yttrande, då det gällde frågan om vad som åligger polismyndigheterna. Herr statsrådet gjorde gällande, att häktningsåtgärden icke anmälades och underställdes prövning inom rimlig tid, och att därför särskilt med hänsyn till förhållandena i de större städerna en bestämmelse angående omedelbar anmälan av häktning vore behöfvig. För att fullständigt angiva förhållandet i Stockholm eller på de ställen, där poliskammare finnes, förhåller det sig så, att i de fall, då häktning vidtages av poliskammaren underordnad myndighet, sker omedelbar anmälan om den vidtagna häktningen genom s. k. dagrapport till poliskammaren. Poliskammaren är den myndighet, som först prövar häktningsåtgärden, och icke sällan förekommer det, att poliskammaren upphäver den vidtagna häktningsåtgärden. Således, där utövar i viss mån poliskammaren den funktion, som enligt det förslag, som är utarbetat av den förra regeringen, skulle tillkomma häktningsdomaren. Från den underordnade myndigheten, polisen, hänskjutes alltså frågan om själva häktningen till poliskammaren. Och nog tror jag man kan säga, att även när poliskammaren själv låtit häkta någon, anmälan därom inom 24 timmar brukar inkomma till rätten, ehuru givetvis undantagsfall kunna förekomma.

Nu sade herr statsrådet Schlyter, att, om man finge en lag, vars tendens vore att förkorta häktningstiden, skulle det hava en moralisk inverkan på polis- och åklagaremyndigheterna, så att faktiskt anhållande i den utsträckning, som nu förekommer, icke skulle äga rum. Ty så hög tanke hade herr statsrådet Schlyter om våra polis- och åklagaremyndigheter att, fanns det en lag vars tendens så tydligt kom till uttryck, nog komme de att följa den. Men det är just om lagens tendens,

Lagförslag om tiden för förelagande av rannsakning med häktad m. m.
(Forts.)

som vi tvista. Det här lagförslaget rubbar ju icke på minsta sätt den nuvarande rätten att anhålla för undersökning, till dess häktningsbeslut fattats. Herr statsrådet Schlyter säger själv, att det icke på minsta sätt avses rubba undersökningens vanliga gång. Det finns alltså anledning, att *utan* fattat häktningsbeslut, taga misstänkt person i förvar. Men omedelbart efter häktningen skall anmälan göras till vederbörande domstol. Då blir dock faran alltjämt den, att häktning icke kommer att äga rum, utan fattas beslut om häktning först efter "anhållande" under en längre tid. Och det är väl klart, att om den tid, som åtgår mellan första rannsakningen och häktningen blir kortare så kan befaras, att polisen under så mycket längre tid har en "anhållen" i förvar före häktningsbeslutet. Skulle emellertid lagen i stället hava den verkan, att åklagaren, polisen, kommer att sluta upp med att anhålla och göra ordentlig undersökning, blir det åter en given konsekvens därav, att i stället rannsakningstiden inför domstolen blir förlängd. Jag kan icke se det på annat sätt.

Jag vill säga herr Möller och övriga tillhörande regeringspartiet här i kammaren, att så pass länge och med så pass stort intresse har jag sysslat med dessa frågor — även för att i fall efter fall hjälpa människor, som suttit fängslade och som jag ansett vara i behov av hjälp — att jag borde kunna vara besparad insinuationen till och med från regeringsbänken, att vad jag gör gällande blott är de obotfärdigas förhinder. Om jag hade klart för mig, att det skulle vara till någon nytta att antaga Kungl. Maj:ts förslag — om jag såge det som ett litet steg på vägen — skulle jag tillstyrka bifall till detsamma. Men även om det icke skulle komma att vålla någon större skada är det *en* sak, som jag är rädd för, och det är att Kungl. Maj:t lägger sig till ro och nöjer sig med den lilla sak, som blivit genomförd; och så få vi icke se till den verkligen välbehövliga reformen av polisundersökningen, som vi så länge väntat på. Nu har varken herr statsrådet Schlyter eller herr justitieministern givit besked om huruvida man verkligen vill söka framdriva en lösning i vidsträcktare mån, än som genom Kungl. Maj:ts förslag komme att äga rum. Tror man verkligen på allvar, att det är möjligt, att statsmakterna inom överskådlig tid, låt oss säga, inom de närmaste fyra å fem åren kunna finna på någon allmän lösning av straffprocessreformen? Får man någon förvisning om det — och jag fruktar starkt, att vi icke kunna hoppas att inom så kort tid få någon lösning på denna stora fråga — då ber jag, vilken utgången än må bliva i dag, att få lägga regeringen på hjärtat nödvändigheten att snarast möjligt föreslå en reform, som tillgodoser statens intressen och den enskilda rättssäkerheten bättre än vad nuvarande förhållanden göra inom det begränsade område av straffprocessen, som vi nu behandlat.

Herr statsrådet Å k e r m a n: Jag ber att omedelbart få besvara den fråga, som herr Löfgren riktade till regeringen, och kan därvid hänvisa till det svar, som jag i dag i andra kammaren har givit på den till mig framställda interpellationen. Det heter där, på det ställe som sär-

skilt talar om det s. k. Löfgrenska förslaget: "Jag hade då att överväga, huruvida icke vissa i lagkomplexet behandlade frågor vore av den mera fristående och på samma gång brådskande art, att de lämpligen kunde utbrytas och göras till föremål för särskild lagstiftning. Min uppmärksamhet var därvid särskilt riktad — utom på de ämnen som sedermera upptogs i den kungl. propositionen — på instituten anhängande hus- och kroppsrannsakn samt beslag. Då varje lagstiftning på detta område för närvarande saknas, skulle ett lagligt reglerande av dem med nödvändighet komma att medföra vidgade befogenheter för de myndigheter, som därmed bleve betrodda, närmast polismyndigheten. En dylik vidgad befogenhet för polismyndigheten ansåg jag mig emellertid icke kunna förorda, med mindre dessförinnan en förbättrad organisation av polisväsendet blivit genomförd, som garanterade att de vidgade befogenheterna komme i därför kompetenta händer. Så snart den inom socialdepartementet pågående utredningen om en förbättrad organisation av polisväsendet, varmed frågan om åklagarväsendets förbättring står i oskiljaktigt samband, blivit avslutad, anser jag därför, att frågan om en lagstiftning jämväl angående berörda myndigheters befogenheter i nyss angivna avseende bör upptagas till förnyat övervägande."

Lagförslag om tiden för förtagande av rannsakning med häktad m. m.
(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att rörande det under behandling varande utlåtandet yrkats: 1:o) att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla herr Hederstiernas vid utlåtandet fogade reservation, och 2:o) att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den av herr Jacob Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare enligt berörda yrkanden, och förklarade herr förste vice talmannen sig anse propositionen på bifall till det här ovan under 2:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Hederstiernas reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20 och antager det förslag, som innefattas i den av herr Jacob Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles herr Hederstiernas vid utlåtandet fogade reservation.

Lagförslag om
tiden för före-
tagande av
rannsakning
med häktad
m. m.
(Forts.)

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;
Nej — 47.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 262, angående beredande av medel för Sveriges deltagande i det internationella arbetet för Europas ekonomiska återuppbyggande; samt nr 263, angående tullfri införsel av två telefonkablar.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om luftfart.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöt kammaren, att handläggningen av det återstående ärendet på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr *Widell* erhöll på begäran ordet och yttrade: Det är anledning till anmärkning mot statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, varom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas.

Jämlikt föreskriften i 57 § riksdagsordningen skulle detta yttrande tillika med ett av herr *Widell* i sammanhang därmed avlämnat förseglat konvolut överlämnas till konstitutionsutskottet.

Fröken *Hesselgren* avlämnade en av henne m. fl. undertecknad motion, nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare kapitalökning för egna hemslånefonden.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 262 till statsutskottet och nr 263 till bevillningsutskottet.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i akten för Nationernas förbund;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statens hospital och asylrätt jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående disponerandet av ett för lån åt Svenska lufttrafikaktiebolaget anvisat anslag; och

nr 72, om anvisande av de i regeringsformen 63 § föreskrivna kreditivsummor;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl, ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 42, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för officerare och underofficerare samt civilmilitära be-

ställningshavare vid armén och marinen jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 45, angående vissa ändringar i stadgarna för riksdagsbiblioteket; jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till kolonisation å kronoparker;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet vid universiteten.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr förste vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,53 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 16 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 10 och den 12 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutsrottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 147, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart; och

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om luftfart.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om utsträckt skyldighet för landsting att lämna fattigvårdssamhälle gottgörelse för vård av sinnessjuk eller sinnesslö.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 17 och 18, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 69—72, bevillningsutskottets betänkande nr 37 och memorial nr 38, bankoutsrottets utlåtanden nr 42—45, jordbruksutskottets utlåtanden nr 39—43 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16.

Herr förste vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden statsutskottets utlåtanden, dock i omvänd ordning, så att först kommer statsutskottets memorial nr 72, så dess utlåtande nr 71, där- efter dess utlåtande nr 70 och sist dess utlåtande nr 69.

Denna hemställan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,13 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
